

Årsrapport 2023

Regionstyrelsen

Regionrevisorerna

2024-04-11

Diarienummer
RK 2023-0034

Regionstyrelsen

**Årsrapport 2023
Regionstyrelsen**

Revisorerna i revisorsgrupp I beslutade vid sitt möte den 2024-04-11 överlämna rapporten till regionstyrelsen för yttrande senast 2024-08-31.

Kjell Öhrström
ordförandeKarelia Pagan
sekreterare

Sammanfattning – Regionstyrelsen

I den årliga revisionen prövas om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om den interna styrningen och kontrollen varit tillräcklig samt om räkenskaperna är rättvisande.

Bedömning för år 2023

	Tillfreds- ställande	Inte helt tillfreds- ställande	Otillfreds- ställande
Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat	X		
	Tillräcklig	Inte helt tillräcklig	Otillräcklig
Intern styrning och kontroll		X	
	Rättvisande	Inte rättvisande	
Räkenskaper	X		

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat

Årets resultat uppgår till -1 011 mnkr, vilket motsvarar 1 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Resultatet är 2 445 mnkr högre 2023 än budgeterat (-3 456) men 5 976 mnkr lägre än utfallet 2022 för regionen som helhet. Om jämförelsestörande poster på 80 mnkr, bl.a. reavinster vid fastighetsförsäljning, inte medräknas uppgår resultatet till -1 091 mnkr.

Fullmäktige har för 2023 fastställt ett negativt budgeterat resultat med hänvisning till synnerliga skäl. Enligt årsredovisningen åberopar regionfullmäktige synnerliga skäl för att inte återställa underskottet enligt balanskravet. Synnerliga skäl anges föreligga med anledning av att inflationen lett till en tillfälligt kraftig påverkan på Region Stockholms pensionskostnader för 2023. Under året har högre skatteintäkter och lägre kostnader inom utjämningsystemet samt högre riktade statsbidrag än budgeterat inneburit att det negativa resultatet utfallit positivt mot budget.

Revisionen konstaterar att utfallet för Region Stockholms ekonomiska resultat för 2023 är negativt, men högre än regionfullmäktiges budgeterade resultat för 2023. Revisionen bedömer därmed att Region Stockholms ekonomiska resultat är förenligt med fullmäktiges beslut. Revisionen bedömer samtidigt att Region Stockholm står inför betydande ekonomiska utmaningar för 2024 och framåt och att kraftfulla åtgärder behöver vidtas för att nå en ekonomi i balans framöver.

Under året har investeringsutgifterna uppgått till 16 762 mnkr, vilket motsvarar en genomsnittlig upparbetningsgrad på 89 procent av den budgeterade årsvolymen. Investeringsutgifterna för 2023 är ca 3,7 mdkr högre än föregående år och även upparbetningsgraden är högre.

I fullmäktiges budget för 2023 anges fyra inriktningsmål. Två av dessa har uppnåtts; *God ekonomisk hushållning* samt *En hållbar regional utveckling*. Inriktningsmålet *Hållbar arbetsgivare* har liksom föregående år delvis uppnåtts. Inriktningsmålet *Behovsstyrd hälso- och sjukvård av god kvalitet* har inte uppnåtts.

Till målen i budget 2023 finns 93 indikatorer. Av dessa har enbart 73 kunnat användas för bedömning av måluppfyllelsen då övriga inte kunnat mätas etc. Det underliggande målet *Region Stockholm stärker ett hållbart resande så att klimatpåverkan från transporter minskar* som inte uppnåddes 2022 har i år uppnåtts.

Revisionen konstaterar att drygt hälften av de uppdrag som fullmäktige under 2023 och tidigare har lämnat till nämnder och bolag har avslutats under 2023.

Revisionen bedömer att det verksamhetsmässiga resultatet i huvudsak har uppnåtts.

För år 2023 bedöms det ekonomiska resultatet, under förutsättning av fullmäktiges beslut om synnerliga skäl, och det verksamhetsmässiga resultatet sammantaget som tillfredsställande. Regionstyrelsen behöver dock fokusera på kraftfulla åtgärder för att nå en ekonomi i balans framöver.

Samordning, styrning och kontroll

Revisionen konstaterar att regionstyrelsen i samband med avstämningsärendet gällande budget 2023 tydligt uppmanat flera nämnder och bolag att redovisa planerade åtgärder för att säkerställa att fullmäktiges resultatkrav nås under planperioden 2023-2025. Akutsjukhusen och SLSO fick samtidigt i uppdrag av fullmäktige att ta fram en gemensam åtgärdsplan. Revisionen bedömer att regionstyrelsen, som ansvarar för upp-sikt och samordning, i återrapporteringen till fullmäktige bör vara tydlig med hur arbetet med åtgärder fortlöpt under året. I de fall åtgärdsarbetet enligt nämndens/styrelsens resultatprognos inte bedöms ge tillräcklig effekt behöver detta tydligt redovisas per nämnd och bolag.

I avstämningsärendet avseende budget 2023 framgick att uppmaningen om åtgärdsplaner skulle ha ett tydligt flerårsperspektiv både vad gäller genomförandet och effekthemtagningen. Långsiktiga åtgärder inom såväl trafikområdet som hälso- och sjukvården kommer att vara avgörande för regionens möjligheter att åter nå ett positivt resultat. Revisionen konstaterar att beställarnämndernas arbete 2023 med åtgärder på kort och lång sikt inte följts upp och analyserats i regionstyrelsens löpande rapporteringen eller i årsredovisningen. Revisionen bedömer därför att även åtgärdsplaner som innehåller åtgärder på lång sikt, som kan ta flera år att genomföra för att ge full effekt, bör redovisas. Revisionen menar även att regionstyrelsen framöver behöver följa och redovisa utvecklingen av beställarnämndernas strategiska och långsiktiga åtgärdsarbete.

Revisionen noterar också att det av budgetunderlag framgår behov inom investeringsverksamheten som ännu inte har omhändertagits i 10-årsplaneringen vilket innebär ytterligare utmaningar för regionen.

Revisionen konstaterar att regionens utformning av de finansiella målen varierat i de senaste årens budgetar. Liksom tidigare bedömer revisionen att regionstyrelsen i budgeten bör tydliggöra hur mål och indikatorer kopplar till de övergripande principerna i fullmäktiges Policy god ekonomisk hushållning.

Inom fastighets- och investeringsstyrningen konstaterar revisionen att investeringsstyrningen kontinuerligt utvecklats och att arbetet under 2023 inneburit flera förändringar i hur arbetet med investeringsstyrningen organiseras. Flera av regionens tidigare rekommendationer bedöms vara åtgärdade. Samtidigt visar granskningar under året på fortsatt utvecklingsbehov, exempelvis bör styrningen av vårdens utrustningsinvesteringar stärkas när det gäller samordning och prioritering. Då övergripande fastighetsstrategiska dokument ännu inte har tagits fram för beslut vill revisionen påtala vikten av att dessa tas fram och beslutas skyndsamt.

Revisionen bedömer att det fortsatt finns otydligheter gällande roller och ansvar för planering och samordning dels mellan LISAB:s styrelse och regionstyrelsens personal- och produktionsutskott, dels mellan regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden. Revisionen konstaterar att bland annat samordning berörs i regionstyrelsens förslag till beslut gällande förändringar i styrningen av den egenägda vårdproduktionen från 2025.

För regionens målstyrning konstaterar revisionen att arbetet med att förankra mål och indikatorer i samband med beredningen i budgetprocessen ytterligare förbättrats under 2023. Samtidigt kvarstår behov av att regionstyrelsen säkerställer att de indikatorer som ska ingå i fullmäktiges budgetbeslut är tillräckligt kvalitetsäkrade så att de kan användas för styrning och uppföljning i regionens målstyrning.

Revisionen bedömer att regionens övergripande it-styrning fortsatt behöver tydliggöras och konstaterar att arbete med detta pågår. Det finns även behov av att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan regionstyrelsen och fastighets- och servicenämnden gällande ansvar och ägarskap för gemensamma it-tjänster. Revisionen ser positivt på att det pågår ett gemensamt arbete för att tydliggöra vad som gäller avseende gemensamma tjänster inom regionen. När det gäller generationsskifte vårdens IT som bland annat inkluderar upphandling av ett nytt huvudjournalssystem bedömer revisionen att det fortsatt finns behov av att tydligare redovisa former och förutsättningar för arbetet.

Revisionen har i granskning under 2023 bedömt att arbetet med att säkerställa slutenvårdens vattenförsörjning behöver stärkas så att det finns förmåga att förebygga, motstå och hantera störningar. För arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser har revisionen bedömt att det finns behov av att utveckla stödet till nämnder och bolag i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser. Revisionen har rekommenderat regionstyrelsen att säkerställa att nämnder och bolag i sina risk- och sårbarhetsanalyser även inkluderar eventuella privata utförare verksamheter.

Revisionen bedömer, utifrån genomförd granskning, att regionstyrelsens samordning, styrning och kontroll sammantaget inte varit helt tillräcklig.

Räkenskaper

Årsredovisningen för Region Stockholm bedöms vara upprättad i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av regionens finansiella ställning per den 31 december 2023 och av

dess finansiella resultat och kassaflöde för året. Förvaltningsberättelsens lagstadgade delar bedöms i allt väsentligt vara förenliga med årsredovisningens övriga delar och vara upprättad i enlighet med LKBR.

Regionstyrelsens redovisningsenheter

Revisionen bedömer liksom tidigare år att regionstyrelsen bör stärka uppföljning och redovisning av regionledningskontorets verksamhet och ekonomiska utfall i enlighet med regionens styrdokument.

Arbetet med planering och uppföljning av regionstyrelsen/regionledningskontorets interna kontrollplan behöver fortsatt utvecklas. Revisionen bedömer även att regionledningskontoret bör besluta om en arbetsordning i enlighet med *Policy och riktlinjer för god ekonomisk hushållning*.

För processer kopplat till den finansiella rapporteringen kvarstår tidigare identifierat behov av riskanalyser och dokumentation av kontrollmoment.

Den interna styrningen och kontrollen bedöms, utifrån genomförd granskning, vara tillräcklig.

Räkenskaperna och den finansiella rapporteringen i verksamhetsberättelserna för regionstyrelsen/regionledningskontoret respektive koncernfinansiering är i allt väsentligt upprättad enligt god redovisningssed, enligt regionens anvisningar och bedöms ge en rättvisande bild av årets resultat och ställning.

Övriga nämnder och styrelser

Revisionen bedömer sammantaget att flertalet nämnder och styrelser i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Inom hälso- och sjukvården bedöms fem nämnder/bolag inte ha ett helt tillfredsställande ekonomiskt resultat. Det verksamhetsmässiga resultatet har uppnåtts för samtliga nämnder och bolag.

Revisionen noterar att trafiknämnden/SL har en positiv avvikelse mot resultatkravet men att resultatet för 2023 ändå är negativt.

Den interna styrningen och kontrollen bedöms, förutom för regionstyrelsen, som inte helt tillräcklig för hälso- och sjukvårdsnämnden och trafiknämnden/SL.

Räkenskaperna bedöms för samtliga nämnder och styrelser vara rättvisande.

Innehållsförteckning

1. Granskningens omfattning och inriktning	8
2. Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat.....	9
2.1. Ekonomiskt resultat Region Stockholm	9
2.2. Verksamhetsmässigt resultat Region Stockholm.....	17
3. Ekonomistyrning	23
3.1. Ekonomistyrning under 2023	23
3.2. De ekonomiska utmaningarna framåt.....	27
3.3. God ekonomisk hushållning	31
3.4. Fastighets- och investeringsstyrning	34
4. Samordning samt styrning och intern kontroll av verksamheten.....	39
4.1. Ägarstyrning samt styrning och samordning av den egenägda vården.....	40
4.2. Översyn av styrande dokument.....	42
4.3. Målstyrning	44
4.4. Styrning och utveckling med koppling till IT	46
4.5. Intern kontroll i ekonomi- och personalprocesserna	53
4.6. Avrapporterade granskningar i delrapport	56
4.7. Granskningar utan väsentliga iakttagelser	58
4.8. Uppföljning av tidigare rekommendationer	58
5. Räkenskaper.....	58
5.1. Region Stockholms årsredovisning	59
6. Redovisningsenheter inom regionstyrelsen	60
6.1. Regionstyrelsen/regionledningskontoret.....	60
6.2. Koncernfinansiering.....	65
7. Regionstyrelsens yttrande över delrapport 2023	67

- Bilaga 1 Sammanställning och uppföljning av rekommendationer till regionstyrelsen
- Bilaga 2 Sammanställning och uppföljning av rekommendationer till regionledningskontorets ledning
- Bilaga 3 Bedömningsmål och bedömningskriterier
- Bilaga 4 Revision och granskning enligt standard för kommunal räkenskapsrevision

Förteckning över under året lämnade PM

Följande PM har från revisionskontoret lämnats till ledningen för regionledningskontoret:

- Processen för risk- och sårbarhetsanalys

Relaterade dokument

Yttrande över delrapport 2023 från regionstyrelsen, se sammanträde 2024-02-20.

1. Granskningens omfattning och inriktning

Revisorerna granskar och prövar om verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna styrningen och kontrollen är tillräcklig. I revisorernas uppdrag ingår även att granska hur regionstyrelsen fullgör sin uppsikt samt hur styrelsen leder och samordnar förvaltningen av regionens angelägenheter. En annan viktig del i granskningen är regionstyrelsens beredning av ärenden till fullmäktige. Revisorerna ska även bedöma om resultatet i Region Stockholms årsredovisning är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning.

I denna årsrapport redovisas revisionens granskning av regionstyrelsens övergripande styrning och samordning av Region Stockholms verksamhet 2023 till grund för revisorernas ansvarsprövning. Även granskningsresultatet för regionstyrelsens egen verksamhet och dess enheter; regionledningskontoret, skadekontot och koncernfinansiering ingår. I bilagor framgår samtliga tidigare lämnade rekommendationer och revisionens uppföljning av regionstyrelsens åtgärder för respektive rekommendation. Årsrapporten med bilagor ligger till grund för revisorernas revisionsberättelse avseende regionstyrelsens verksamhet 2023.

Revisionen har utförts enligt kommunallagen, regionens regler och anvisningar samt god revisions sed för kommunal verksamhet. Revisionen har utgått från den revisionsplan som fastställts av revisorsgrupperna och revisorskollegiet.

Revisorernas granskningsuppdrag utförs dels i form av basgranskning som årligen genomförs på alla nämnder/styrelser, dels genom fördjupad granskning av specifika områden utifrån en risk- och väsentlighetsanalys.

Under granskningsåret har revisorerna genomfört två möten för dialog med presidiet för regionstyrelsen.

I granskningen har revisorerna biträttats av regionens revisionskontor. Granskningen har genomförts av granskningsansvarig Kristina Brismark m.fl. vid revisionskontoret. För räkenskapsgranskningen har kontoret anlitat EY som konsult med huvudansvarig konsult Johan Perols som granskat enligt revisionskontorets instruktioner.

Ett utkast av årsrapporten har stämts av med förvaltningsledningen.

I avsnitt 2 görs bedömning av om fullmäktiges mål för ekonomi och verksamhet har nåtts. I avsnitt 3 och 4 görs bedömning av regionstyrelsens samordning, styrning och kontroll medan avsnitt 5 innehåller revisionens bedömning av regionens och regionkoncernens räkenskaper inklusive årsredovisningens förvaltningsberättelse.

I avsnitt 6 görs en bedömning av ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat, intern styrning och kontroll samt räkenskaper för regionstyrelsens redovisningsenheter.

Bedömningsmålen och bedömningskriterierna framgår av bilaga 3.

2. Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat

I detta avsnitt görs en bedömning av om fullmäktiges resultatkrav och övriga ekonomiska samt verksamhetsmässiga mål uppnåtts. Bedömningen omfattar även följsamhet till fullmäktiges uppdrag, beslut och föreskrifter för verksamheten.

2.1. Ekonomiskt resultat Region Stockholm

2.1.1. Regionens resultat 2023

	Budget 2023	Bokslut 2023	Bokslut 2022
Resultaträkning (mnr)			
Verksamhetens intäkter	29 809	30 784	30 358
<i>varav jämförelsestörande intäkter¹</i>	-	90	157
Verksamhetens kostnader inkl. avskrivningar	- 122 377	-123 952	-116 016
<i>varav omställningskostnader</i>	-	-	-44
<i>varav jämförelsestörande poster²</i>	-	-11	-2
Verksamhetens nettokostnader	-92 567	-93 168	-85 658
Skatteintäkter mm	94 202	97 028	92 760
Finansnetto	-5 091	-4 872	-2 137
Årets resultat	-3 456	-1 011	4 965
Balansomslutning (mdkr)	-	167	156
Årsarbetare (antal)	-	44 958	44 114 ³

Årets resultat uppgår till -1 011 mnr vilket motsvarar 1 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Resultatet är 2 445 mnr högre än budgeterat men 5 976 mnr lägre än utfallet 2022 för regionen som helhet. Resultatet har påverkats av jämförelsestörande poster på 80 mnr netto. Om dessa poster inte medräknas uppgår resultatet till -1 091 mnr.

Årets negativa resultat förklaras i huvudsak av hög inflation vilket inneburit kraftigt ökade kostnader för inflationssäkring av pensionsförpliktelser till anställda. Inflationen har i övrigt påverkat kostnadsutvecklingen under året. Samtidigt har högre skatteintäkter och lägre kostnader inom utjämningsystemet än budgeterat inneburit att det negativa resultatet utfallit positivt mot budget. Regionen har även 2023 erhållit riktade statsbidrag i större utsträckning än budgeterat.

Verksamhetens kostnader är högre än budgeterat. Hälso- och sjukvården redovisar ett samlat större underskott jämfört med budget för året. Kollektivtrafiken visar högre resultat än budget vilket dock bland annat beror på engångseffekter kopplat till incitament och viten för problem inom pendeltågstrafiken.

¹ Realisationsvinst 90 mnr

² Realisationsförlust -2 mnr och omkostnader vid försäljning av fastigheter -9 mnr.

³ Under 2023 fastställdes en enhetlig definition av begreppet helårsarbeten och därmed ändrades redovisningen av helårsarbeten. Förändringen innebär att utfallet 2022 borde varit 182 helårsarbeten fler än vad som framgår av tabellen.

2.1.2. Jämförelse med budget 2023

Verksamhetens intäkter uppgår till 30 784 mnkr, vilket är 975 mnkr (3,3 procent) högre än budgeterat.

Statsbidrag och övriga bidrag överstiger budgeten med totalt 1 657 mnkr (21,7 procent). Högre statsbidrag står här för 830 mnkr, främst gällande insatser för att korta vårdköerna. Budgeten för 2023 innehåller en budgeterad intäkt för tillkommande statsbidrag men denna budget finns inom posten Övriga intäkter, vilket till stor del förklarar att det finns en stor avvikelse i posten Statsbidrag och övriga bidrag.

Resenärsintäkterna inom kollektivtrafiken är 355 mnkr (3,8 procent) lägre än budget. Patientavgifterna för sjuk- och tandvård är däremot 146 mnkr (10,9 procent) högre än budget vilket anges bero på högre produktion inom primärvård, psykiatri och vuxentandvård. Hyresintäkter från uthyrning av lokaler inom kollektivtrafiken och framför allt högre försäljning av material och varor inom hälso- och sjukvård innebär tillsammans att utfallet är 704 mnkr (14,2 procent) högre än budget.

Posten Övriga intäkter är enligt årsredovisningen 1 152 mnkr (35,1 procent) lägre än budget. Som framgått ovan innehåller Övriga intäkter budget, men inte utfallet, för tillkommande statsbidrag. I övriga intäkter ingår också budget för tillkommande försäljning av tjänster och material men även här redovisas utfallet i annan intäktspost (Försäljning av material och varor.) Negativa avvikelser inom Övriga intäkter uppvägs i viss mån bland annat av reavinst från fastighetsförsäljning (90 mnkr).

Verksamhetens kostnader uppgår till 123 952 mnkr, vilket är 1 575 mnkr (1,3 procent) högre än budgeterat. Personalkostnader och inhyrd personal överstiger budgeten med 2 752 mnkr (8,3 procent). Enligt årsredovisningen förklaras avvikelsen av fler helårsarbeten samt högre lönekostnader pga. ett högre utfall i nominella tal i avtalsrörelsen än vad budgeten utgått ifrån. I jämförelse med budget har personalvolymen ökat med 718 helårsarbeten vilket motsvarar 1,9 procent.

Pensionskostnaderna ökade med 656 mnkr (9,1 procent) jämfört med budget beroende på införande av nytt pensionsavtal, löneökningar samt effekter av tidigare ökade personalkostnader kopplat till pandemin.

Både Läkemedel samt Material och varor överstiger budget med 544 mnkr (5,6 procent) respektive 498 mnkr (7,0 procent), i huvudsak orsakat av inflationen.

Kostnaden för Köpt hälso- och sjukvård⁴ är 678 mnkr (2,6 procent) högre än budget men avvikelsen ska egentligen vara högre då utfallet för en större post som budgeterats här har redovisats inom Lämnade bidrag. De högre kostnaderna förklaras av ökad konsumtion inom vårdval samt högre kostnader för externt köpt prehospital vård samt äldre sjukvård. Posten Lämnade bidrag är 512 mnkr (26,8 procent) högre än budget men eftersom kostnader för Köpt hälso- och sjukvård redovisats här är det i praktiken ingen större avvikelse för lämnade bidrag, se avsnitt 6.2.2.

Ovan redovisade högre kostnader mot budget uppvägs delvis av att Köpt trafik redovisar lägre kostnader än budget på 279 mnkr (1,7 procent). Orsaken är lägre kostnader för prisindex i avtal samt störningar i pendeltågstrafiken vilket medfört minskade kostnad för incitament i kombination med erhållna viten för ej utförd trafik.

För Övriga kostnader är utfallet 3 687 mnkr (34,5 procent) lägre än budget. Konsultkostnaderna är 99 mnkr högre än budgeterat vilket motsvarar 13 procent. Det lägre utfallet för övriga kostnader jämfört med budget beror i huvudsak på en budgeterad reserv på 3 845 mnkr för att hantera risker inom verksamheterna, bland annat för

⁴ Köpt hälso- och sjukvård avser vård utförd av andra vårdgivare än Region Stockholm.

effekterna av ökad inflation. Utfallet redovisas dock i huvudsak på andra kostnadsposter i resultaträkningen.

Avskrivningarna är 184 mnkr (2,5 procent) lägre än budget vilket främst beror på tidsförskjutningar i investeringsprojekt samt försenade leveranser.

Skatteintäkter m.m. överstiger budgeten med 2 826 mnkr (3,0 procent). Högre skatteintäkter på 1 735 mnkr förklaras av en positiv utveckling av invånarnas totala lönesumma efter pandemin. Högre generella statsbidrag på 145 mnkr jämfört med budget samt lägre kostnader i utjämningsystemet på 946 mnkr bidrar ytterligare till att de samlade skatteintäkterna överstiger budgeten.

Finansnettot visar en positiv avvikelse mot budget på 219 mnkr (4,5 procent). Enligt årsredovisningen beror den positiva avvikelsen i huvudsak på ränteintäkter på banktillgodohavanden, som inte budgeterats.

2.1.3. Utfall regionens verksamhetsområden

Region Stockholms verksamheter i nämnder och bolag delas i årsredovisningen in i ett antal verksamhetsområden⁵. Årsredovisningen redogör för ekonomiskt respektive verksamhetsmässigt resultat för de större verksamhetsområdena, dvs. hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik.

2.1.3.1. Hälso- och sjukvård

Resultatet för den samlade hälso- och sjukvården uppgår till -2 306 mnkr, vilket innebär ett underskott på 2 605 mnkr jämfört med budget.

Högre kostnader jämfört med budget motsvaras till del av högre intäkter än budget på intäktssidan. Detta beror framför allt på ett tillskott på två miljarder kronor till akutsjukhusen som regionfullmäktige beslutade om i mars 2023.⁶

Verksamhetens kostnader överstiger budgeten med 6 207 mnkr (6,9 procent).

Personalkostnader inklusive inhyrd personal är 3 249 mnkr (8,8 procent) högre än budget vilket framför allt anges bero på fler anställda samt högre löne- och pensionskostnader än budgeterat. Enligt regionledningskontoret utgick budgeten från akutsjukhusens ambition att minska personalkostnaderna vilket inte kunnat infrias. Enligt sjukhusens verksamhetsberättelser beror det på den minskade inhyrningen av personal under 2023, se avsnitt 3.1. Sammantaget har kostnaderna för inhyrd personal minskat med 348 mnkr jämfört med 2022.

Utfallet för externt Köpt hälso- och sjukvård samt tandvård är 718 mnkr (2,7 procent) högre än budget. Här anges högre konsumtion inom vårdval samt högre kostnader för prehospital vård samt äldresjukvård vara orsaken.

Övriga kostnader är 2 240 mnkr (8,7 procent) högre än budget vilket beror på högre kostnader för läkemedel, 544 mnkr, samt material och varor, 463 mnkr.

På intäktssidan beror avvikelser, utöver tillskottet till akutsjukhusen, bland annat på högre statsbidrag på 391 mnkr (136,6 procent) än budgeterat, bland annat för ökad tillgänglighet och psykisk hälsa. Patientavgifterna visar också högre utfall på 146 mnkr (10,9 procent) än budgeterat till följd av fler sökande än planerat inom öppenvården, framför allt inom geriatrik, primärvård och den psykiatriska vården.

Finansnettot har en positiv avvikelse på 506 mnkr vilket i huvudsak beror på interna ränteintäkter som inte budgeterats, se avsnitt 3.1.7.

⁵ Hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, kultur, fastighet och service samt verksamheterna inom klimat- och regionutvecklingsnämnden respektive regionstyrelsen.

⁶ Av beloppet har 54 mnkr betalats ut till Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (Tiohundra), 153 mnkr till Capio S:t Görän och 15 mnkr till BB Stockholm. Utbetalningarna är bokförd inom Övriga kostnader och bidrar därmed till budgetavvikelsen inom denna kostnadspost.

Som framgår i avsnitt 2.1.4 uppvisar samtliga akutsjukhus utom S:t Eriks Ögonsjukhus AB negativt utfall jämfört med budget. Detsamma gäller Stockholms Läns sjukvårdsområde samt beställarnämnden hälso- och sjukvårdsnämnden.

Fullmäktiges resultatkrav och ekonomiska tillskott till hälso- och sjukvården under 2023 framgår i avsnitt 3.1.

2.1.3.2. Kollektivtrafik

Resultatet för kollektivtrafiken uppgår till -550 mnkr vilket är 616 mnkr högre än budgeten på -1 166 mnkr.

Intäkterna inom kollektivtrafiken blev 341 mnkr (1,3 procent) högre än budgeterat. Lägre utfall för Biljettintäkter (351 mnkr) förklaras med att effekterna av ett lägre resande än budgeterat inte fullt ut har kompenseras av att resenärer under 2023 valt andra typer av biljetter som ger högre intäkt per resa.

De lägre biljettintäkterna uppvägs av högre Övriga intäkter (692 mnkr). Regioninterna projektmedel för åtgärder för god ekonomisk hushållning (se avsnitt 3.1.4) på 100 mnkr svarar för en del av avvikelsen som i övrigt anges bero på bidrag i form av statligt elstöd, högre lokalintäkter och försäljningen av Grisslinge bussdepå.

Kostnaderna inom kollektivtrafiken blev 92 mnkr (0,4 procent) lägre än budgeterat. Bemanningkostnaderna understeg budget (71 mnkr) vilket främst förklaras av färre anställda än budgeterat till följd av vakanser. Kostnaderna för köpt trafik blev lägre än budget (279 mnkr) där den främsta anledningen är problemen i pendeltågstrafiken vilket inneburit minskad ersättning för incitament samtidigt med högre viten för utebliven trafik. En positiv avvikelse för prisindex i avtalen noteras också.

Övriga kostnader översteg budget (259 mnkr) vilket anges bero på högre kostnader för bränsle till buss (retroaktiv biogasskatt) samt fler och dyrare sjukresor.

Finansnettot i kollektivtrafiken visar en positiv avvikelse (178) mnkr. Även för kollektivtrafiken finns det interna ränteintäkter som inte budgeterats, vilka står för merparten av den positiva avvikelsen, se avsnitt 3.1.7.

Fullmäktiges resultatkrav för kollektivtrafiken under 2023 framgår nedan i avsnitt 3.1.

2.1.4. Avvikelse per nämnd/bolag

Vid avstämning av nämnders och bolags resultat mot fullmäktiges resultatkrav ska reavinsten inte ingå i resultatet.

Följande nämnder/bolag redovisar en negativ avvikelse mot fullmäktiges resultatkrav.

Nämnd/bolag	Avvikelse	Faktorer som påverkat
Karolinska Universitetssjukhuset	-780	Högre kostnader än budgeterat för personal och öppenvårdsläkemedel, samt lägre intäkter från specialdestinerade statsbidrag.
Hälso- och sjukvårdsnämnden	-773	Högre kostnader för köpt vård inom ett antal av nämndens verksamhetsgrenar, däribland kostnader för läkemedel och somatisk specialistvård.
Stockholms läns sjukvårdsområde	-481	Högre bemanningkostnader än budgeterat och högre kostnader p.g.a. inflation.
Södersjukhuset AB	-198	Högre bemanningkostnader än budgeterat samt högre kostnader för läkemedel, laboratorieanalyser och material.
Primärvårdsnämnden	-174	Högre kostnader för köpt vård.
Danderyds sjukhus AB	-140	Högre bemanningkostnader än budgeterat, inflations-effekter samt avtal som fördyrats.

Södertälje sjukhus AB	-49	Högre bemanningskostnader än budgeterat, samt ökade kostnader p.g.a. inflation.
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	-9	Främst lägre indexuppräknning på ersättning från hälso- och sjukvårdsnämnden och högre löneuppräknning än budgeterat.

Följande nämnder/bolag redovisar en positiv avvikelse mot fullmäktiges resultatkrav.

Nämnd	Avvikelse	Faktorer som påverkat
Trafiknämnden ⁷	605	Trafikförvaltningen (+591): Lägre kostnader för köpt trafik och högre erhållna bidrag. Förvaltning utbyggd tunnelbana FUT (+14): lägre räntekostnader.
Regionstyrelsen/ Regionledningskontoret	202	Ej nyttjade bidrag för bland annat kompetensförsörjning och forskning.
Fastighets- och servicenämnden ⁸	108	Fastighetsverksamheten (+235 mnkr): Lägre servicekostnader än budgeterat. Serviceförvaltningen (-126,5): såväl minskade intäkter som högre kostnader för nytt it-driftavtal och integrationsplattformar.
Folk tandvården i Stockholm AB	36	Högre ränteintäkter än budgeterat.
Locum AB ⁹	27	Lägre löne- och pensionskostnader än budgeterat.
MediCarrier AB	22	Främst återföring av reservering för rättsliga tvister.
Klimat- och regionplanenämnden	5	Lägre bidragsgivning och lägre nyttjandegrad av medel för att genomföra verksamhet via regionledningskontoret.
Tobiasregistret	4	Högre intäkter för bl.a. förmedlingsverksamheten samt ett positivt finansnetto.

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg har en negativ avvikelse mot budget på 63,2 mnkr pga. högre kostnader för bemanning och externt köpt hälso- och sjukvård men också för material och varor.

Övriga nämnder och bolag redovisar ett resultat i nivå med budgetens resultatkrav.

2.1.5. Balanskrav

Enligt Lagen om kommunal bokföring och redovisning¹⁰ ska uppgifter om årets resultat efter balanskravsjusteringar och balanskravsresultatet redovisas i förvaltningsberättelsen där en så kallad balanskravsutredning ska ingå. Revisionen bedömer att redovisad balanskravsutredning i allt väsentligt följer lagens krav, se avsnitt 5.1.3.

Enligt balanskravsutredningen i regionens årsredovisning redovisar Region Stockholm ett negativt balanskravsresultat på 1 091 miljoner kronor efter justering för reavinster på 80 mnkr. Kommunallagens krav på en ekonomi i balans har därmed inte uppnåtts för 2023.

⁷ Exklusive reavinst på 11 mnkr.

⁸ Exklusive reavinst på totalt 72 mnkr

⁹ Justerat för diskonteringsränta 6,5 mnkr

¹⁰ 11 kap. 10 § LKBR

2.1.5.1. Krav gällande negativt balanskravsresultat

Ett negativt balanskravsresultat ska enligt kommunallagen¹¹ regleras senast efter tre år och fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur en reglering ska ske. Enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning¹² ska det av förvaltningsberättelsen framgå när och på vilket sätt det negativa balanskravsresultatet ska regleras. Undantag från regleringskravet kan åberopas om fullmäktige hänvisar till synnerliga skäl. Om fullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske, ska en upplysning lämnas om skälen för detta¹³.

Enligt lagstiftningen kan det finnas synnerliga skäl som gör att man inte behöver reglera ett underskott inom tre år¹⁴. Sveriges kommuner och regioner (SKR)¹⁵ hänvisar till att förarbetena till lagreglerna innehåller ett antal exempel på företeelser som kan vara sådana skäl:

- ”Den finansiella ställningen är så stark¹⁶ att det kan vara försvarbart att under en tid gå med ett planerat underskott.
- Omstruktureringskostnader av engångskaraktär som på sikt leder till ett effektivare resursutnyttjande och god ekonomisk hushållning.
- Andra skäl som kan försvaras med ett mycket väl motiverat resonemang om god ekonomisk hushållning.”

I samband med bokslutet för 2022 beslutade fullmäktige att avsätta 3 882 mnkr av årets resultat till regionens resultatutjämningsreserv (RUR). Tillsammans med tidigare års avsättningar uppgår reserven till 7 128 mnkr. Om vissa förutsättningar är uppfyllda finns möjlighet att vid ett negativt balanskravsresultat lösa upp tidigare avsättningar till resultatutjämningsreserv¹⁷. Medlen kan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. SKR anger att någon närmare precisering inte görs i lagen och att närmare kriterier bör beslutas på lokal nivå. Region Stockholms styrdokument Policy God ekonomisk hushållning¹⁸ anger att ”medel från RUR får disponeras under lågkonjunktur, vilket definieras som de år när den årliga förändringstakten för skatteunderlaget för riket understiger den genomsnittliga förändringstakten under de senaste tio åren”.

2.1.5.2. Region Stockholms hantering av det negativa balanskravsresultatet

Enligt årsredovisningen åberopar regionfullmäktige synnerliga skäl för att inte behöva återställa underskottet i balanskravet. Synnerliga skäl anges föreligga med anledning av att inflationen lett till en tillfälligt kraftig påverkan på Region Stockholms pensionskostnader för 2023, men även 2024.

I årsredovisningen anges att om effekten av den höga inflationen i uppräknigen av Region Stockholms pensionsåtagande exkluderas, skulle Region Stockholm i stället ha redovisat ett överskott år 2023. Beslutet om att åberopa synnerliga skäl är enligt årsredovisningen i enlighet med Kommunallagens 11 kap 13 § och medför att underskottet på 1,0 miljarder kronor inte återställs.

¹¹ KL 11 kap. 12 §

¹² LKBR 11 kap. 11 §

¹³ RKR R15 Förvaltningsberättelse anger: ”Om synnerliga skäl åberopas ska dessa skäl anges tydligt. ... Det handlar då om fall där det är mycket väl motiverat och där det grundläggande kravet i 11 kap. 1 § kommunallagen om god ekonomisk hushållning har beaktats.”

¹⁴ 11 kap 13 § kommunallagen: ”Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl.”

¹⁵ Sveriges kommuner och regioner: RUR och God ekonomisk hushållning. 2:a upplagan, oktober 2020

¹⁶ Prop. 2003/2004:105: ”Om en finansiell analys visar att det finns ett eget kapital med realiserbara tillgångar av en omfattning som överstiger rimliga krav på finansiell handlingsberedskap, ska en minskning av kapitalet kunna ske på ett planerat sätt.”

¹⁷ K11 kap 1 och 14 §§ kommunallagen

¹⁸ Fastställt av fullmäktige 2021-11-17, RS 2021-0285

I årsredovisningen beskrivs vidare att Region Stockholms soliditet (inklusive ansvarsförbindelser) under 2023 minskade med en procent jämfört med 2022 och vid årets slut uppgick till 2,3 procent. Soliditeten kommer enligt årsredovisningen att år 2026 vara återställd till 2022 års nivå, förutsatt att de budgeterade överskotten 2025 och 2026 uppnås. Detta anges vara i linje med en god ekonomisk hushållning, se avsnitt 3.3.

2.1.6. Finansiella mål

Inom ramen för regionens målstyrning finns ett antal finansiella och verksamhetsmässiga mål och indikatorer definierade. I fullmäktiges budget eller årsredovisning framgår inte vilka mål som ska betraktas som de finansiella målen.

Revisionen konstaterar att budgetens inriktningsmål God ekonomisk hushållning innehåller två underliggande mål, ett resultat i balans och hållbar investeringsutveckling, samt ett antal indikatorer som kan betraktas som finansiella mål och indikatorer.

Målet Hållbar investeringsutveckling anges i årsredovisningen vara uppfyllt då samtliga indikatorer har uppnått sina målvärden.

Målet ett resultat i balans anges också vara uppfyllt då målvärdet för den enda indikatorn *Ett positivt resultat för Region Stockholm enligt balanskravet* anges vara uppnått. Enligt årsredovisningen motiveras detta med att fullmäktige har åberopat synnerliga skäl och fastställt målvärdet för indikatorn till – 3 456mkr.

Revisionen framförde redan i delrapporten till regionstyrelsen att det utifrån indikatorns formulering inte är en rimlig slutsats att målet är uppfyllt även om fullmäktige fastställt ett negativt målvärde för indikatorn. Utifrån indikatorns formulering menade revisionen att resultatet behöver vara minst noll för att indikatorn ska vara uppfylld.

Se avsnitt 2.2.1 gällande mål och indikatorer och avsnitt 3.3 om God ekonomisk hushållning där bland annat ytterligare några indikatorer kommenteras.

2.1.7. Kapitaltäckningsgarantier och ägartillskott för bolag

En kapitaltäckningsgaranti syftar till att upprätthålla det egna kapitalet inom moderbolaget och dess dotterbolag så att det överstiger mer än hälften av det registrerade aktiekapitalet vid varje tillfälle. Detta för att efterleva aktiebolagslagens regler samt undvika att behöva upprätta en kontrollbalansräkning vid kapitalbrist. Om faktiskt behov av kapitaltäckning uppstår kan bolag avropa ägartillskott utifrån beslutad kapitaltäckningsgaranti.

I samband med behandlingen av årsredovisningen för 2022 beslutade fullmäktige att utfärda en kapitaltäckningsgaranti till Landstingshuset i Stockholm AB (LISAB) på maximalt 1 mdkr under 2023.¹⁹ Samtidigt godkände fullmäktige att LISAB i sin tur utfärdar kapitaltäckningsgaranti till ingående dotterbolag. Utställda garantier har inte behövt utnyttjas.

Fullmäktige beslutade vidare att utfärda en kapitaltäckningsgaranti till AB Storstockholms Lokaltrafik om maximalt 2 mdkr under 2023, som inte har behövt utnyttjas.

Regionens rutiner för utfärdande av kapitaltäckningsgarantier behöver ändras för att täcka alla årets månader, se avsnitt 4.5.3.

2.1.8. Investeringar

Under året har investeringsutgifterna uppgått till 16 762 mkr, vilket motsvarar en genomsnittlig upparbetningsgrad på 89 procent av den budgeterade årsvolymen på 18 883 mkr. Genomförandet av investeringar pågår oftast under flera år och det sker

¹⁹ RS 2022-0738

vanligtvis förskjutningar i planerade investeringsutgifter mellan åren. Investeringsutgifterna för 2023 är 3,7 mdkr högre än föregående år och även upparbetningsgraden är högre. Trafikens²⁰ upparbetningsgrad 2023 är 97 procent medan upparbetningsgraden för vårdens investeringar²¹ är 56 procent och för fastigheter och service 72 procent.

I årsredovisningen beskrivs att rådande omvärldssituation med inflation, materialbrist, långa leveranstider och ökat byggkostnadsindex medfört stora fördröjningar och förseningar. Detta har resulterat i negativa ekonomiska konsekvenser och ökade totalkostnadsprognoser för flera pågående investeringar.

Investeringar inom hälso- och sjukvårdens nämnder och bolag handlar i huvudsak om investeringar i medicinteknisk utrustning, inventarier samt informations- och kommunikationsteknik. Utfallet är 794 mnkr lägre än budgeten på 1 797 mnkr. För Karolinska Universitetssjukhus anges att ett aktivt arbete med att få en bättre nyttjandegrad av utrustningarna men också låg upphandlingskapacitet och förlängda leveranstider inneburit en upparbetningsgrad på 37 procent. För Södersjukhuset anges att förseningar i större investeringsprojekt medfört att planerade utgifter flyttats till 2024 och att upparbetningsgraden 2023 därmed blivit 57 procent. Danderyds sjukhus har en upparbetningsgrad på 62 procent vilket anges bero på att investeringsnivån har sänkts för att hantera kommande avskrivningskostnader givet det ekonomiska läget.

Inom trafiknämnden har trafikförvaltningen²² en investeringsbudget på 6 780 mnkr. Upparbetningsgraden är 103 procent vilket innebär att budgetramen för 2023 har överskridits med 195 mnkr. Samtliga nyinvesteringar över 300 mnkr utom Program Röda linjens uppgradering, Program Tvärbana Norr Solnagrenen och Bussterminal Slussen har dock en lägre upparbetningsgrad än budget. Orsakerna till detta anges i huvudsak bero på olika typer av försenade leveranser, produktionsstillestånd, överklagande och andra typer av förseningar samt förändrade tidplaner.

För flera investeringsprojekt anges att den totala investeringsutgiften beräknas överstiga fullmäktiges genomförandebeslut. Det gäller Program Roslagsbanans utbyggnad (232 mnkr) och program Bussdepåer (185 mnkr) där ett nytt beslut i fullmäktige planeras under 2024. För program Tvärbana Norra Kistagrenen förväntas det ökade prisläget påverka slutkostnadsprognos och ett förnyat genomförandebeslut planeras under 2024. För ersättningsinvesteringarna Roslagsbanan ersättning X10p och Rissne Tunnelbanedepå har förnyade genomförandebeslut fattats i samband med budget 2024 då totalprognosen avviker mot tidigare genomförandebeslut (132 mnkr respektive 375 mnkr).

För Bussterminal Slussen noterar revisionen att regionfullmäktige i början av året fattade ett förnyat genomförande med en höjning på 883 mnkr att hantera inom befintlig investeringsram för 2023. Konsekvensen av detta är att upparbetningsgraden inom trafikförvaltningens ansvarsområde är 103 procent trots att flera program inte upparbetat avsatta medel. Det framgår av årsredovisningen att ytterligare ett nytt beslut i regionfullmäktige planeras under första kvartalet 2024²³ då ny totalprognos för Bussterminal Slussen pekar på att den nya totalbudgeten kommer att överskridas med 788 mnkr.

Trafiknämndens förvaltning för utbyggd tunnelbana har en investeringsbudget på 7 042 mnkr med en upparbetningsgrad på 91 procent. För objekten inom Stockholmsförhandlingen prognostiseras ett högre utfall jämfört med totalbudget (411 mnkr) vilket fattats beslut om i regionfullmäktiges budget 2024.²⁴

²⁰ Avser trafiknämnden inklusive färdtjänstverksamheten

²¹ Avser hälso- och sjukvården, fastighets- och servicenämnden samt Locum

²² Exklusive färdtjänstverksamheten

²³ Beslut i fullmäktige februari 2024 (RS 2023-0840)

²⁴ Överstigande totalprognoser hänförs till att KPI-prognos uppräknats enligt Konjunkturinstitutets prognos i enlighet med Region Stockholms direktiv. Den största avvikelserna finns inom Tunnelbana till Nacka och Söderort (329 mnkr).

För fastighets- och servicenämndens fastighetsförvaltning är beslutad investeringsbudget 2 888 mnkr. Upparbetningsgraden är 76 procent. För flera av investeringsprojekten redovisas en totalprognos som överskrider total budget (sammantaget drygt 900 mnkr för de investeringar som redovisas i årsredovisningen). I några fall har fastighets- och servicenämnden fattat förnyat genomförandebeslut under året alternativt planeras beslut 2024.

Regionens investeringsverksamhet är mycket omfattande med ett stort antal investeringar och revisionen konstaterar att det inte är praktiskt möjligt att redovisa alla enskilda objekt i själva förvaltningsberättelsen. En fullständig bild av investeringsverksamheten kan därför endast erhållas genom kompletterande läsning av nämnders och bolags verksamhetsberättelser.

2.1.9. Bedömning av ekonomiskt resultat

Fullmäktige har för 2023 fastställt ett negativt budgeterat resultat med hänvisning till synnerliga skäl. Revisionen konstaterar att utfallet för Region Stockholms ekonomiska resultat 2023 är negativt, men högre än fullmäktiges budgeterade resultat för 2023. Revisionen bedömer därmed att Region Stockholms ekonomiska resultat är förenligt med fullmäktiges beslut.

Revisionen konstaterar samtidigt att betydande ekonomiska utmaningarna för Region Stockholm fortsätter under 2024 och framåt och att kraftfulla åtgärder behöver vidtas för att nå en ekonomi i balans framöver.

Regionstyrelsen anger att indikatorn Ett positivt resultat för Region Stockholm enligt balanskravet, är uppfyllt trots att regionens balanskravsresultat är -1 091 miljoner kronor. Utifrån indikatorns formulering menar revisionen att resultatet behöver vara minst noll för att indikatorn ska vara uppfyllt.

Revisionen konstaterar att det i årsredovisningens analys av det ekonomiska resultatet för 2023 finns vissa avvikelser mot budget som skulle behöva förklaras tydligare med angivande av belopp. Revisionen har liksom tidigare år behövt inhämta kompletterande uppgifter. Revisionen noterar vidare att vissa avvikelser beror på att utfallet redovisats inom en annan post än budgeterat.

Liksom i delåret ser revisionen positivt på att årsredovisningen för 2023 på övergripande nivå innehåller en ekonomisk analys för de två stora verksamhetsområdena hälso- och sjukvård respektive kollektivtrafik. Detta möjliggör en ökad förståelse på systemnivå gällande de ekonomiska förhållandena och resultatet för dessa två verksamhetsområden.

Revisionen bedömer att urvalet av investeringsobjekt, inklusive lämnade analyser, som redovisas i förvaltningsberättelsen i huvudsak är tillräcklig.

2.2. Verksamhetsmässigt resultat Region Stockholm

2.2.1. Mål och indikatorer

Samtliga fullmäktigemål och indikatorer ska enligt fullmäktiges budget följas upp i samband med årsredovisningen. För 2023 finns fyra inriktningsmål nedbrutna i 22 verksamhets-/nämndspecifika mål. Målen ska mätas och följas upp med totalt 93 indikatorer. Fem av indikatorerna har mätts för första gången under 2023, nollmätning, och har därför inte några jämförande mätvärden. Av de återstående 88 indikatorerna saknar 15 indikatorer utfall då de inte gått att mäta. De indikatorer som inte gått att mäta under året eller har mätts för första gången ska inte ingå i bedömningen av måluppfyllelsen. Det innebär att 73 indikatorer har mätts till årsbokslutet.

Regionledningskontoret använder vid målbedömning på koncernnivå en vikt som speglar indikatorns betydelse i procent. Bedömning av måluppfyllelse mäts på koncernnivå

genom det samlade resultatet från viktningen och visar om målet har uppfyllts, uppfyllts delvis eller inte uppfyllts. Ett mål är uppfyllt om de viktade indikatorerna som uppfylls sammantaget uppgår till mer än 50 procent och ett mål är delvis uppfyllt om de viktade indikatorerna som uppfylls uppgår till exakt 50 procent.

Inriktningsmålet **God ekonomisk hushållning** uppnåddes enligt regionstyrelsens årsredovisning 2023 som menar att samtliga underliggande mål och dess indikatorer nådde sina värden. Revisionen menar dock att det inte är en rimlig slutsats att indikatorn Ett positivt resultat för Region Stockholm har uppnåtts då resultatet är negativt, se 2.1.6. **God och hållbar arbetsgivare** uppfylldes delvis då ett underliggande mål uppfylldes och ett inte uppfylldes, vardera viktat till 50 procent. Det underliggande målet *Region Stockholm - attraktiv arbetsgivare* innehåller flera indikatorer som inte nått sina målvärden. Utöver indikatorn Personalomsättning vars målvärde förklaras, kommenteras inte målvärdena vidare i årsredovisningen 2023.

Även inriktningsmålet **En hållbar regional utveckling** har uppnåtts. Där finns 16 underliggande mål varav fem inte kunnat bedömas då aktuella mätvärden för indikatorerna saknas. Ett av de mål som inte kunnat bedömas är det underliggande målet *Regional utveckling för en attraktiv tillväxtregion* där endast fem av de 14 indikatorerna kopplade till målet har kunnat mätas. Regionstyrelsen och klimat- och regionutvecklingsnämnden, som ansvarar för målet, gör dock olika bedömningar beroende på att regionstyrelsen inte använder data äldre än från 2022. Revisionen har tidigare påpekat att när alltför många indikatorer inte kan mätas ger det inte tillräcklig grund för bedömning av måluppfyllnad och konstaterar att det i regionstyrelsens årsredovisning nu görs en likartad bedömning för *Regional utveckling för en attraktiv tillväxtregion*. Revisionen har tidigare också påpekat att flera av indikatorerna kopplade till målet *Regional utveckling för en attraktiv tillväxtregion* har hämtats från RUF5 2050.²⁵ Därmed är målvärden satta för hela den geografiska regionen och vilket innebär att inte bara Region Stockholm utan flera andra aktörer än Region Stockholm ska bidra till måluppfyllnaden. Dessa mål ska ha uppnåtts 2030. Revisionen har tidigare framfört att måläret bör framgå vid uppföljning av dessa indikatorer, se avsnitt 4.3.

Av de återstående elva målen kopplade till **En hållbar regional utveckling** bedömer regionstyrelsen att sju mål uppfyllts.

För målet *Region Stockholm stärker ett hållbart resande så att klimatpåverkan från transporter minskar*, se avsnitt 2.2.4.

Inriktningsmålet **Behovsstyrd hälso- och sjukvård av god kvalitet** uppnås inte då inget av de två underliggande målen uppnås. Ett av dem är *En hälso- och sjukvård av god kvalitet*, se avsnitt 2.2.3.

Bedömning

Revisionen instämmer i bedömningen att två av fullmäktiges fyra inriktningsmål uppnåtts, ett uppnås inte och ett inriktningsmål uppnås delvis i enlighet med måluppfyllelsemodellen.

Som framgått finns det även i år ett antal indikatorer som inte har kunnat mätas. Revisionen bedömer därför att beredningen av mål och indikatorer behöver stärkas och tydligare utgå från fullmäktiges styrdokument Integrerad ledning och styrning (ILS)²⁶ som slår fast att förutsättningar för uppföljning behöver beaktas när mål och indikatorer tas fram, se avsnitt 4.3.

Revisionen menar att inriktningsmålet **God och hållbar arbetsgivare**, som endast är delvis uppfyllt, hade behövt kommenteras och analyseras i årsredovisningen.

²⁵ Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUF5 2050 (TRN 2015-0015)

²⁶ Senaste versionen fastställd av fullmäktige 2023-11-07, RS 2023-0160, RS 2020-0740

2.2.2. Uppdrag från fullmäktige

Fullmäktige beslutar om uppdrag till nämnder och styrelser, i syfte att stödja måluppfyllelsen. Uppdrag är ett beslut om att specifika åtgärder ska genomföras under viss tid. Uppdrag från fullmäktige ska återredovisas i delårsbokslut och i årsredovisning.

Antalet uppdrag har under år 2023 varit 150 stycken. Av dessa uppges 83 vara avslutade i årsbokslutet. 60 pågår enligt plan, tre med avvikelse och tre är ej påbörjade. Regionstyrelsen anger att 43 av de återstående uppdragen kommer att kunna avslutas under 2024. Av 2023 års uppdrag är 43 stycken givna före 2023. Revisionen konstaterar att det i enlighet med tidigare lämnad rekommendation nu finns ett statusalternativ att användas när uppdrag utgår eller upphör av någon orsak.

Tabell 1: Antal uppdrag och uppdragens status 2023

Uppdrag 2023, antal	Uppdrag före 2023, antal	Antal Uppdrag	Pågående enligt plan	Pågående med avvikelse	Avslutad	Ej påbörjad	Upphört
107	43	150	60	3	83	3	1

Samtliga fullmäktigeuppdrag har i budgeten kopplats till något av målen i målstyrningsmodellen. Flest uppdrag finns inom målet *En hälso- och sjukvård av god kvalitet* (28 st). Andelen avslutade uppdrag kopplade till *En hälso- och sjukvård av god kvalitet* 2023 är 30 procent.

Bedömning

Revisionen konstaterar att drygt hälften av de uppdrag totalt som fullmäktige lämnat till nämnder och bolag är avslutade.

2.2.3. Verksamhetsområde hälso- och sjukvård

2.2.3.1. Vårdkonsumtion

Under 2023²⁷ ökade konsumtionen av vårdtillfällen totalt med 4,9 procent jämfört med föregående år. Antalet vårdtillfällen totalt är 317 733, i linje med budget. Ökningen återfinns huvudsakligen inom psykiatrin och äldre sjukvården. Även vårdbesök inom öppenvården²⁸ har liksom föregående år ökat: 1,9 procent men lägre än budget. Vårdkonsumtion i termer av utomlänsvård har ökat med 71 procent, dvs 813 626 st besök att jämföra med förra årets 474 233 besök. Den stora förändringen har skett inom den digitala vården där flera aktörer flyttat sin verksamhet till Sörmland och därmed kan fakturerar stockholmars besök som utomlänsbesök. Enligt hälso- och sjukvårdsnämnden blev denna utveckling tydlig när Region Stockholm justerade ersättningsmodellen och sänkte ersättning för distanskontakter.

Antalet läkarbesök totalt har ökat med 1,9 procent jämfört med 2022, men är under budget. Den störta ökningen ses i antalet läkarbesök inom geriatriken jämfört med föregående år. Antalet läkarbesök inom specialistsjukvården har också ökat jämfört med föregående år, men ligger under budget. Antalet läkarbesök i primärvården uppges ha ökat med 3,8 procent under 2023 jämfört med 2022, medan antalet videobesök och distanskontakter har minskat. Detta beror enligt primärvårdsnämnden på sänkt ersättningsnivå inom regionen.

²⁷ Detta avsnitt omfattar, till skillnad mot regionens årsredovisning, inte verksamheten inom Norrtälje kommun samt Kommunalförbundet sjukvård och omsorg.

²⁸ Läkarbesök, övriga besök (t.ex. sjuksköterskebesök, fysioterapi, arbetsterapi, logopedi, fotvård)

2.2.3.2. Mål

Fullmäktiges mål *En hälso- och sjukvård av god kvalitet* har brutits ned i fem områden: Vård på rätt plats, Vård i rätt tid, Säker vård, Effektiv vård samt Vård med patienten i fokus. Totalt mäts 14 indikatorer. Av dessa uppnår fem sina målvärden och nio når inte sina värden. Enligt måluppfyllelsemodellen är målet därmed inte uppfyllt. Enligt den viktningsmodell som används når indikatorerna sina målvärden endast till 35 procent, jämfört med förra årets 42 procent.

Indikatorer som inte nås är framför allt kopplade till området Vård i rätt tid (se vidare nedan) samt Vård på rätt plats. Utfallet förklaras bland annat av brist på sjuksköterskor, vårdplatsbrist och väntetider för transporter.

Indikatorer som inte nås finns även i områdena Säker vård och Vård med patienten i fokus. Där återfinns exempelvis indikatorer som *Förekomsten av vårdrelaterade infektioner*, *Antibiotikaförskrivning (antalet uthämtade antibiotikarecept per 1000 invånare)* samt *Helhetsintryck i primärvården* som inte nås.

2.2.3.3. Vård i rätt tid - Vårdgarantin

Den nationella vårdgarantin omfattar fyra mått varav två utgör indikatorer inom området Vård i rätt tid medan de andra två inte följs upp i regionens målstyrning²⁹. Region Stockholm har dessutom en egen indikator som mäter tid för första besök hos specialistläkare med färre dagar än i vårdgarantin. Utöver detta finns ytterligare två egenutvecklade indikatorer inom området Vård i rätt tid. Nedan redovisas utfall jämfört med uppsatta målvärden och i jämförelse med riksnittet för vårdgarantin.

Tabell 2: Vård i rätt tid, inkl vårdgarantin och jämförelse mellan Region Stockholm och riket (källa: Sveriges kommuner och regioner (SKR), www.vantetider.se, statistikuttag 2024-03-03)

	Utfall 2021	Utfall 2022	Utfall 2023	Mål 2023	Uppnått målvärde	Utfall 2023 Riket
Indikatorer från nationella vårdgarantin						
Andel patienter som fått en medicinsk bedömning inom 3 dagar på husläkarmottagning [1]	93%	93%	94%	≥90%	Ja	89%
Andel väntande till behandling inom 90 dagar hos specialist	61%	66%	72%	≥80%	Nej	60%
Intern indikator med koppling till nationella vårdgarantin						
Andel väntande till första besök inom 30 dagar hos specialistläkare	-	58%	59%	≥70%	Nej	-
Övriga interna indikatorer inom området Vård i rätt tid						
Andel patienter som vistas högst 4 timmar på akutmottagning	42%	37%	42%	≥50%	Nej	-
Medianväntetid till första läkarbedömning på akutmottagning, alla patienter	60	66	65	52	Ja	-

²⁹ Gäller måtten Kontakt med primärvården samma dag och Andel väntande till första besök inom 90 dagar hos specialist (det sistnämnda måttet togs bort ur fullmäktiges budget fr o m 2023)

1) Den nationella vårdgarantin uttrycker det som "Andel patienter som fått en medicinsk bedömning inom 3 dagar i primärvården".

2) Jämförelseåret 2022 har justerats med anledning av ny mätmetod för indikatorn. Urvalet har förändrats fr o m 2023.

När det gäller indikatorer från den nationella vårdgarantin har regionen, i likhet med tidigare år även för 2023 högre utfall jämfört med övriga riket. Jämfört med regionens målvärden för dessa indikatorer uppnår endast den ena indikatorn sitt målvärde. För regionens övriga tre indikatorer inom området vård i rätt tid uppnår två av tre inte fastställda målvärden för 2023. Årsredovisningens analys av måluppfyllelsen pekar på sjuksköterskebristen som den främsta orsaken till att indikatorernas målvärden inte nås. Se avsnitt 3.1 om redovisning och uppföljning av åtgärder.

2.2.3.4. Bedömning

Revisionen konstaterar att fullmäktiges mål *En hälso- och sjukvård av god kvalitet* inte nås. Framför allt är det indikatorer som kopplar till Vård i rätt tid och Vård på rätt plats som inte når sina målvärden. Som framgått av avsnitt 2.2.1 uppnås inte heller det övergripande inriktningsmålet gällande hälso- och sjukvårdsområdet.

2.2.4. Verksamhetsområde kollektivtrafik

2.2.4.1. Resande

Efter pandemin har resandet återhämtat sig gradvis och nu 2023 stabiliserat sig på 82 procent av nivån för normalåret 2019³⁰.

Tabell 3: Antalet påstigande i kollektivtrafik en vanlig vardag, tusental

	2022	2023	Budget 2023	Förändring utfall mot fg år
Kollektivtrafik på land*	2 232	2 366	2 623	6,0 %
Kollektivtrafik på vatten**	6 330	6 646	5 390	5,0 %
Särskilda persontransporter	3 231	3 573	3 415	10,6 %

*Buss, pendeltåg, tunnelbana och lokalbana

**Skärgårdsbåt och pendelbåt

Antalet påstigande i kollektivtrafik på land har ökat under 2023 med 6 procent. Antalet når dock inte upp till budgeterad nivå. Det skiljer sig åt mellan trafikslagen där resandet med lokalbana återhämtat sig mer än för buss, tunnelbana och pendeltåg.

Antalet påstigande på vatten har ökat de två senaste föregående åren. Även 2023 ökade antalet beroende på nytt trafikavtal med fler avgångar och högre kapacitet, samt en ny linje.

2.2.4.2. Kostnad per personkilometer

Från och med år 2023 används en ny metod för att ta fram kostnad per personkilometer per trafikslag. Den nya metoden är mer heltäckande och rättvisande vid jämförelse mellan olika trafikslag då den väger in samtliga kostnader och vissa intäkter. (Utfallet för 2022 har tagits fram i jämförelsesyfte.)

Tabell 4: Kostnad per personkilometer per trafikslag

³⁰ Sista normalår innan pandemin, används som basår vid jämförelser rensade för pandemieffekter.

	Kostnad per personkilometer (kr) 2023	Förändring utfall år 2022
Buss	5,7 kr	-10 %
Tunnelbana	3,7 kr	6 %
Pendeltåg	1,8 kr	6 %
Lokalbana	9,3 kr	5 %
Sjötrafik	19,1 kr	-6 %

För *buss* och *sjötrafik* har kostnaden per personkilometer minskat jämfört med föregående år. För övriga trafikslag har den ökat. För *tunnelbana* beror det enligt trafiknämndens verksamhetsberättelse huvudsakligen på högre kapitalkostnader och underhåll. För *pendeltåg* påverkar framför allt reducerat utbud med anledning av omfattande trafikstörningar. Kapitalkostnader, underhåll och köpt trafik medförde ökade kostnader för lokalbana.

2.2.4.3. Mål

Fullmäktiges mål *Region Stockholm stärker ett hållbart resande så att klimatpåverkan från transporter minskar* är nedbrutet i fyra områden: Attraktiva resor, Trygga resor, Effektiva resor och Hållbara resor. Totalt elva indikatorer ingår i dessa områden.

En indikator saknar utfall för 2023 och ingår därför inte i målbedömningen. Det är liksom föregående år indikatorn Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna (RUFFS)³¹ som kopplar till Effektiva resor. Trafiknämnden använder sig av en mätmetod som delvis tar fasta på andra faktorer än indikatorns nuvarande definition och redovisar därför inte utfall på denna indikator, se avsnitt 4.3 om målstyrning.

Av totalt tio indikatorer som gått att mäta har sex nått sina målvärden och därmed nås målet *Region Stockholm stärker ett hållbart resande så att klimatpåverkan från transporter minskar*. Indikatorerna är framför allt kopplade till området Attraktiva resor.

Inom området Trygga resor nådde en av två indikatorer inte upp till sitt målvärde: *Trygga resenärer*. Tidigare indikator som mätt trygghet³² har inte heller uppnått sitt målvärde under de senaste sex åren. En faktor som enligt trafiknämnden påverkar tryggheten negativt är driftstörningar.

Fyra indikatorer är kopplade till Effektiva resor varav tre mäts och ingår i målbedömningen³³. Liksom föregående år uppnår två av dessa inte sitt målvärde: *Kostnad per personkilometer* och *Tusental påstigande en vanlig vardag* (se även ovan). År 2022 anpassades målvärdena för området Effektiva resor utifrån pandemins påverkan och ett nytt normalläge. Det innebär att framför allt två indikatorer fick förändrade värden såsom högre värden för kostnad per personkilometer och lägre antal tusental

³¹ Indikatorn mäts vart fjärde år. Årets mätning har en ny mätmetod, vilket gör att utfallet för året inte är direkt jämförbart med tidigare mätningar. Årets utfall visar att marknadsandelen för kollektivtrafiken ligger på 55 procent, jämfört med 56 procent år 2019. Målvärdet uppnås därmed inte, eftersom målet så som det definieras i RUFFS, är att andelen ska öka.

³² Tidigare formulerades indikatorn som Andel resenärer som känner sig trygga i allmän kollektivtrafik på land och med pendelbåtar

³³ Indikatorn Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna (RUFFS) mäts inte, se ovan.

påstigande en vanlig vardag (kollektivtrafik på land). För 2023 har dessa värden skärpts, även om de inte är tillbaka på nivåerna före pandemin.

En indikator mäter området Hållbara resor och uppnår inte sitt målvärde. Indikatorn *Uppfyllnad av miljömål i trafikförsörjningsprogrammet* har samma utfall som de tre senaste åren, 57 procent jämfört med målvärde ≥ 71 procent.

2.2.4.4. Bedömning

Revisionen konstaterar att digitalt arbete och ändrade resvanor i stor utsträckning fortsatt har påverkat möjligheten att uppnå fullmäktiges mål för kollektivtrafiken även under 2023. Av totalt tio indikatorer som gått att mäta har sex nått sina målvärden. Revisionen konstaterar därmed att målet *Region Stockholm stärker ett hållbart resande så att klimatpåverkan från transporter minskar* har uppnåtts.

Revisionen noterar att indikatorerna *Trygga resor* och *Uppfyllnad av miljömål i trafikförsörjningsprogrammet* har haft svårt att nå sina målvärden under flera år.

Som framgått ovan har målvärdena för flera av indikatorerna inom kollektivtrafiken tillfälligt sänkts utifrån konsekvenserna av pandemin, men har för 2023 delvis justerats upp igen. Revisionen noterar att årsredovisningen inte kommenterar hur målvärden och utfall på indikatorerna förhåller sig till rådande förutsättningar för ett nytt normal-läge.

3. Ekonomistyrning

Revisionen granskar regionstyrelsens samordning och styrning av regionens ekonomi på kort respektive lång sikt samt riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Regionstyrelsens fastighets- och investeringsstyrning är viktiga delar i ekonomistyrningen, framför allt utifrån ett mer långsiktigt perspektiv. I detta avsnitt redovisas genomförd granskning under 2023.

3.1. Ekonomistyrning under 2023

3.1.1. Utgångsläge och budget 2023

Fullmäktige fastställde i budget 2023 ett resultat på -3 456 mnkr och -918 mnkr för 2024. För det negativa resultatet åberopades synnerliga skäl i enlighet med kommunallagen³⁴, med anledning av tillfälligt högre pensionskostnader. Regionens verksamheter har i budgeten till största delen kompenseras för de tillfälligt ökade pensionskostnaderna genom ökade anslag³⁵. För bolagen har i stället resultatkraven tillfälligt sänkts.

För SL-koncernen har koncernens resultatkrav sänkts med anledning av de förändrade resandevolymer som inneburit lägre intäkter samtidigt som biljettpriserna behållits oförändrade på 2022 års nivå. Resultatkravet för 2023 fastställdes till -1 202 mnkr, för 2024 till 200 mnkr och för 2025 till 781 mnkr 2025³⁶. Verksamhetsförändringar ska vara genomförda till 2025 då resultat enligt budgeten ska vara i enlighet med ordinarie resultatkrav. (I budget 2024 har resultatkraven justerats, se avsnitt 3.2.)

Enligt budgeten är det av stor vikt att Regions Stockholms nämnder och bolag effektiviserar resursanvändningen och därmed begränsar kostnadsutvecklingen under den

³⁴ KL 11 §5

³⁵ De flesta nämnderna samt bolagen Södersjukhuset, Danderyds sjukhus, Södertälje sjukhus, S:t Eriks ögonsjukhus och AISAB erhåller ersättning för tillfälligt högre pensionskostnader år 2023 (även i plan för 2024). Folkvandvården, Locum AB, MediCarrier AB samt fastighets- och servicenämnden har i stället fått tillfälligt sänkta resultatkrav under 2023 och 2024 för att kunna hantera högre pensionskostnader.

³⁶ Motsvarande siffror för hela kollektivtrafiken är -1 166 mnkr för 202, 236 mnkr för 2024 och 817 mnkr för 2025.

kommande planperioden 2023-2025. Det framgår att fastställda resultatkrav förutsätter att resultatstärkande åtgärder genomförs.

För mål och indikatorer som kopplar till effektivisering och begränsad kostnadsutveckling, se avsnitt 3.3.

3.1.2. Avstämningsärendet till budget 2023

Samtliga nämnder och bolag ska utifrån fullmäktiges resultatkrav och mål för verksamheterna fastställa verksamhetsplaner som sedan stäms av i ett avstämningsärende till fullmäktige. Inom hälso- och sjukvårdsområdet signalerade de flesta nämnderna och bolagen redan i samband med inrapporteringen av verksamhetsplanerna svårigheter att uppnå fastställda resultatkrav. Regionledningskontoret genomförde i samband med avstämningen av verksamhetsplanerna en särskild analys av akutsjukhusens ekonomiska situation. Fullmäktige beslutade i mars 2023³⁷ att tillskjuta sammanlagt 2 mdkr till akutsjukhusen för 2023³⁸. I beslutet att under året ändra budgeten framgår att tillskottet skulle finansieras genom att skatteintäkterna prognostiserades bli högre än i budgeten för 2023.

I avstämningsärendet uppdrog fullmäktige samtidigt till de fem akutsjukhusen och Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) att ta fram en gemensam åtgärdsplan (i fortsättningen benämnd den gemensamma åtgärdsplanen) för att effektivisera verksamheten och sänka kostnadsnivån samt påskynda omställningen mot en ökad andel primärvård. Åtgärdsplanen ska inkludera en beskrivning av hur inhyrningen av personal respektive kostnaderna för administration ska minska.

I avstämningsärendet uppmanade regionstyrelsen fastighets- och servicenämnden, hälso- och sjukvårdsnämnden, Karolinska Universitetssjukhuset, SLSO, Södersjukhuset AB, Södertälje Sjukhus AB samt trafiknämnden att redovisa planerade åtgärder för att säkerställa att resultatkravet nås under planperioden 2023-2025. I ärendet framgår att åtgärdsplanerna ska ha ett tydligt flerårsperspektiv både vad gäller genomförandet och effekthemtagningen.

Samtliga åtgärdsplaner skulle enligt avstämningsärendet redovisas i samband med tertialrapporteringen per april 2023. Enligt anvisningar under året ska förväntade effekter av den gemensamma åtgärdsplanen tas in i rapporteringen för respektive nämnd och bolag där effekterna kan räknas hem. Något krav på och analys av möjligheterna till effektivisering för sjukvårdssystemet i stort och kopplingen till beställarnämnderna ingår därmed inte i arbetet med den gemensamma åtgärdsplanen.

3.1.3. Tertialrapporten 2023

I tertialrapporten per april 2023 prognostiserade hälso- och sjukvårdsnämnden, primärvårdsnämnden och samtliga egenägda vårdgivare³⁹ negativa avvikelser mot budget på totalt ca 1,6 mdkr trots tillskott på 2 mdkr och uppmaning om åtgärdsplaner.

Regionens tertialrapport innehåller en redogörelse för överenskomna åtgärder i den gemensamma åtgärdsplanen för akutsjukhusen. Tertialrapporten, som enligt regionens styrdokument enbart behandlats i regionstyrelsen⁴⁰, innehåller inte någon redogörelse för eller bedömning av planerade åtgärder enligt respektive akutsjukhus åtgärdsplan. Hälso- och sjukvårdsnämndens, SLSO:s och trafiknämndens planering av åtgärder berörs inte. Att flera nämnder och bolag trots ekonomiskt tillskott och åtgärdsplaner ändå

³⁷ Fullmäktige 2023-03-20 (RS 2022-0638)

³⁸ Tillskottet ska enligt beslutet inkluderas vid uppräknningen av nämndens anslag till planåren 2024-2025.

³⁹ Utom S:t Eriks ögonsjukhus och Folk tandvården

⁴⁰ Enligt styrdokumentet Integrerad ledning och styrning (RS 2020-0740) rapporterar regionstyrelsen den samlade bilden av nämndernas och bolagens arbete samt det ekonomiska läget för Region Stockholm till regionfullmäktige i delårsrapporten (januari-augusti) samt i årsredovisning (avseende helåret).

prognostiserar negativa avvikelser mot resultatkraven för 2023 kommenteras inte heller.

3.1.4. Bidrag till åtgärder

I fullmäktiges budget 2023 beslutade regionfullmäktige att avsätta 150 mnkr kronor till åtgärder för god ekonomisk hushållning att fördelas av regionstyrelsen till nämnder och bolag efter ansökan. Regionstyrelsen beslutade om fördelning först i slutet av augusti då 21 av 140 ansökningarna beviljades. Trafiknämnden erhöll merparten av medlen på totalt 100 mnkr med en beräknad angiven effekthemtagning på ca 290 mnkr senast 2025. Därutöver har bland annat Karolinska universitetssjukhuset erhållit ca 30 mnkr med en beräknad effekthemtagning på ca 65 mnkr senast 2025. Revisionen konstaterade i delrapporten till regionstyrelsen att det vare sig av beslutet eller av delårsrapporten framgår hur dessa projekt förhåller sig till övrigt arbete inom ramen för pågående åtgärdsplaner.

3.1.5. Delårsrapporten 2023

I samband med delårsrapporteringen prognostiserade hälso- och sjukvårdsnämnden, SLSO och Karolinska ytterligare negativa avvikelser mot resultatkrav på 219, 100 respektive 245⁴¹ mnkr medan övriga nämnder och bolag endast redovisade mindre avvikelser mot tidigare prognoser. Detta innebar en prognostiserad total avvikelse inom hälso- och sjukvårdsområdet på 2 173 mnkr.

I delårsrapporten beskrevs att arbetet med fullmäktiges uppdrag gällande den gemensamma åtgärdsplanen bedrivits inom fyra områden: kapacitetsplanering, minskad inhyrning, omställning till primärvård samt minskad administration. Olika åtgärder beskrevs men inte vilka effekter arbetet kommer ge på sikt.

I samband med delårsrapporteringen begärde regionledningskontoret in information gällande status och prognos för respektive nämnds/styrelses åtgärdsplan. Granskningen visar att mallen för rapporteringen haft ett flerårsperspektiv men att det inte har varit obligatoriskt att fylla i effekter mer än för 2023. I delårsrapporten för regionen kommenteras det pågående arbetet med åtgärdsplanerna och den uppskattade effekten för helåret 2023 uppges uppgå till 1 098 mnkr varav 31 procent uppnått i delåret. Effekten härrör enligt rapporten från arbetet med att minska inhyrningen av personal. Någon beräknad effekt för 2024 och 2025 anges inte.

I rapporten anges att regionledningskontoret uppmanar samtliga nämnder och bolag som prognostiserar negativa budgetavvikelser att vidta åtgärder för en ekonomi i balans och att återrapportera dessa i årsrapporten.

I revisionens delrapport för regionstyrelsen menade revisionen att den ekonomiska utvecklingen kopplat till det långsiktiga perspektivet i god ekonomisk hushållning och vidtagna åtgärder, samt dess effekter ur ett flerårsperspektiv, hade behövt kommenteras tydligare i delårsrapporten. I regionstyrelsens yttrande över delrapporten anges att regionstyrelsens delårsrapport analyserar utfallet för perioden januari till och med augusti, samt förväntad utveckling för innevarande år. Den ekonomiska effekten i det längre fleråriga perspektivet redovisas i samband med årsredovisning och budget för kommande år.

3.1.6. Årsredovisningen 2023

I årsredovisningen redovisas den samlade effekten 2023 av vidtagna åtgärder inom hälso- och sjukvården till 747 mnkr enligt nämnders och bolags återrapportering dvs. 351 mnkr lägre än prognosen i delåret. Redovisade effekter avser i praktiken den

⁴¹ Karolinskas avvikelse härrör delvis till en intern hyrestvist som avgjorts till Karolinskas nackdel.

egenägda vården och då framför allt akutsjukhusen. Arbetet med åtgärder gällande SLSO, enskilt och inom ramen för den gemensamma åtgärdsplanen, kommenteras inte. Av SLSO:s redovisning framgår att effekthemtagningen under 2023 är 31 procent. Hälso- och sjukvårdsnämndens arbetet med åtgärdsplan och resultatet av detta kommenteras inte heller, se avsnitt 3.2.3.

I avstämningsärendet budget 2023 fanns ett tydligt flerårsperspektiv för åtgärdsplanerna. Enligt regionstyrelsens yttrande på revisionens delrapport ska det framgå i årsredovisningen. Årsredovisningen innehåller dock ingen information om eller bedömning av effekter för 2024 och 2025 eller det fortsatta arbetet på sikt.

Det framgår av granskningen att trafiknämnden i sin verksamhetsberättelse för 2023 redovisar vissa åtgärder. Enligt regionledningskontoret görs ingen uppföljning av trafiknämndens åtgärder i regionstyrelsens rapportering mot bakgrund av att nämnden under hela 2023 prognostiserat en positiv avvikelse mot resultatkravet. Revisionen konstaterar att åtgärdsarbetet inte framgår av årsredovisningen.

3.1.7. Internränta

Enligt regionens regelverk finns inga fria nyttigheter vilket innebär att nämnder och bolag ska erhålla respektive betala intern ränta på interna tillgångar respektive lån. Under 2023 har intern ränta påförts verksamheternas behållning på koncernkonto i takt med Riksbankens höjningar av reproförskottet som påbörjades under slutet av 2022 och fortsatta under 2023, se 6.2. Denna utveckling hade inte beaktats i budget där nollräntan antogs fortsätta under 2023.

Även om internränteberäkningarna inte har någon påverkan på resultatet för regionen totalt så har det inneburit att nämnder och bolag netto erhållit knappt 700 mnkr som inte varit budgeterat eftersom beskedet om detta kom sent. Detta har inneburit att de flesta nämnders och bolags resultat påverkats positivt⁴². Hälso- och sjukvårdsnämnden har t.ex. fått intern ränta på 197 mnkr, Södersjukhuset 117 mnkr, Danderyds sjukhus 78 mnkr.

3.1.8. Hanteringen av negativa avvikelser mot resultatkrav

I regionens tidigare styrdokument Policy God ekonomisk hushållning och Riktlinjer Ekonomistyrning⁴³ framgår nämnders/styrelsers ansvar för en tydlig och transparent hantering när de prognostiserar negativa avvikelser mot resultatkrav. Enligt riktlinjen ska nämnd/bolagsstyrelse antingen avslå eller godkänna en negativ prognos för resultatkravet. Vid avslag ska åtgärder vidtas så att det fastställda resultatkravet uppnås. Vid godkännande ska avvikelsen rapporteras till regionstyrelsen för godkännande. Regionstyrelsen kan i sin tur välja att godkänna eller inte godkänna avvikelsen. I principiellt viktiga fall ska regionfullmäktige besluta att godkänna eller inte godkänna den prognostiserade avvikelsen.

Enligt uppgift har regionledningskontoret under 2023 informerat berörda förvaltningar hur beslut i nämnd/styrelse bör utformas utifrån gällande regelverk. Som framgått ovan prognostiserade flera nämnder och styrelser redan i tertiärrapporterna en negativ avvikelse mot resultatkravet. För flertalet av dessa har nämnden/styrelsen enbart godkänt den framtagna tertiärrapporten utan att tydligt avslå eller godkänna prognostiserad avvikelse. Endast fastighets- och servicenämnden har i samband med tertiärrapporten hemställt till regionstyrelsen om att godkänna en negativ prognos. Regionstyrelsen har, liksom 2022, inte behandlat hemställan. För Karolinska har nämnden beslutat att

⁴² Karolinska universitetssjukhuset, kulturnämnden samt fastighets- och servicenämnden/serviceförvaltningen har netto fått en negativ påverkan.

⁴³ Se avsnitt 3.3 gällande ombearbetning av dessa styrdokument.

anmäla den negativa resultatprognosen till regionstyrelsen, men efter kontakter med regionledningskontoret har nämnden valt att framföra anmälan på informell väg.

Revisionen rekommenderade i delrapporten 2022 för regionstyrelsen att tydliggöra och säkerställa hanteringen av resultatkrav.⁴⁴ Enligt regionstyrelsens yttrande över delårsrapporten 2022 avsåg regionstyrelsen framöver utveckla tydligare anvisningar för nämnder och bolag. I yttrande över delrapporten 2023 anger regionstyrelsen att regionledningskontoret i delårsrapporten särskilt kommenterat att alla nämnder och bolag som prognostiserar negativa budgetavvikelser ska vidta åtgärder för en ekonomi i balans, och att dessa ska återrapporteras i årsrapporten. I yttrandet framförs att i och med att regionstyrelsen och regionfullmäktige fastställer regionens delårsrapport, så innebär beslutet att det omfattar både redovisade prognoser och kravet på att vidta åtgärder för en ekonomi i balans. Regionstyrelsen anser därmed att anvisningarna i styrande dokument har tillämpats men anger att regionledningskontoret avser att se över regelverket och den praktiska hanteringen framöver, så att regionstyrelsens tillämpning tydliggörs.

3.1.9. Bedömning

Revisionen konstaterar att regionfullmäktige i mars beslutade tillskjuta medel till akutsjukhusen samtidigt som akutsjukhusen och SLSO fick i uppdrag att ta fram en gemensam åtgärdsplan. Regionstyrelsen uppmanade i samma ärende ett antal nämnder och bolag med negativa prognoser mot resultatkrav att återrapportera individuella åtgärdsplaner. Revisionen bedömer att det i återrapportering av dessa uppdrag och uppmaningar under året inte tydligt framgått hur arbetet med åtgärder fortlöpt under året.

I regionstyrelsens tertialrapport saknas en sammanfattande redogörelse av de åtgärdsplaner som lämnats in från respektive nämnd/bolag. I delårsrapporten, som behandlats i regionfullmäktige, finns övergripande skrivningar om vilken typ av åtgärder som pågår med en sammanfattande prognos när det gäller effekter för 2023. Revisionen bedömer att regionstyrelsen, som ansvarar för uppsikt och samordning, löpande bör återrapportera status i pågående åtgärder. I de fall åtgärdsarbetet enligt nämndens/styrelsens resultatprognos inte bedöms ge tillräcklig effekt behöver detta tydligt redovisas per nämnd och bolag.

Långsiktiga åtgärder inom såväl trafikområdet som hälso- och sjukvården kommer att vara avgörande för regionens möjligheter att åter nå ett positivt resultat. Revisionen konstaterar att beställarnämndernas arbete 2023 med åtgärder på kort och lång sikt inte följts upp och analyserats i regionstyrelsens löpande rapporteringen eller i årsredovisningen. Revisionen bedömer därför att även åtgärdsplaner som innehåller åtgärder på lång sikt, som kan ta flera år att genomföra för att ge full effekt, bör redovisas. Revisionen menar även att regionstyrelsen i ekonomistyrningen framöver behöver följa och redovisa utvecklingen av beställarnämndernas strategiska och långsiktiga åtgärdsarbete.

Revisionen konstaterar att hanteringen av prognostiserade negativa avvikelser fortsatt inte följer regionens regelverk. Rekommendationen kvarstår därmed.

3.2. De ekonomiska utmaningarna framåt

3.2.1. Det ekonomiska läget

Fullmäktiges budget 2023 beskriver betydande ekonomiska utmaningar för Region Stockholm från 2023 och framåt. Som tidigare år beskriver budgeten att en åldrande befolkning innebär att kostnaderna väntas öka kraftigt. Hur skatteintäkterna kommer utvecklas är enligt budgeten beroende av hur arbetslöshet, självförsörjningsgrad och

⁴⁴ Rekommendation nr 86668, regionrevisorerna delrapport regionstyrelsen 2022

kompetensnivå utvecklas i de förvärvsaktiva åldrarna. Budgeten pekar på betydande risk för den allmänna ekonomiska utvecklingen framåt och därmed risk för att region Stockholms skatteintäkter blir lägre än enligt prognosen för åren 2024 och framåt.

Om samtliga kostnadsminskningar som ligger i budget för 2023 och plan för 2024-2025 genomförs anges i budgeten att Region Stockholm år 2025 åter når en ekonomi i balans enligt god ekonomisk hushållning med ett resultat på 2 442 miljoner kronor som motsvarar drygt två procent av de samlade skatteintäkterna. Soliditeten kommer då enligt budgeten att kunna återställas till 2022 års nivå senast 2026. Som förutsättning nämns bl.a. att kostnadsökningstakten inklusive högre pensionskostnader under 2023, 2024 och 2025 i genomsnitt inte kan överstiga 3,0 procent i förhållande till de budgeterade totala intäkterna (att jämföra med kostnadsökningstakten 2016-2019 som i genomsnitt var 4,6 procent per år).

Tertialrapporten per april 2023 redovisade att det krävs ett positivt resultat på minst 1,8 mdkr 2026 för att återställa soliditeten. Samtidigt visar en scenarioanalys över beräknad resultatutveckling för Region Stockholm på en resultatprognos för planåren 2024-2025 som är betydligt lägre än i budget 2023. Enligt redovisat scenario kan resultatet bli negativt även 2026. Det framhålls dock att beskrivet scenario innehåller flera osäkerheter både på intäkts- och kostnadssidan.

I budgeten för 2024 har fullmäktige fastställt ett budgeterat resultat för Region Stockholm på -4 032 mdkr. Inflationstakten förutspås vara fortsatt hög. Pensionskostnaderna förväntas öka som en följd av en högre prognos än den i planen för 2024 i budget 2023. I budgeten för 2024 lyfts också risk för lägre skatteintäkter än budgeterat.

Trots att den förmodade utvecklingen enligt budget 2024 blir sämre än vad som förutsågs i budgeten för 2023 så innebär planen i budget 2024 att Region Stockholm 2025 åter ska nå en ekonomi i balans och under planperioden 2025-2026 ska soliditeten öka ”i enlighet med det finansiella målet för en god ekonomisk hushållning” (se avsnitt 3.3). För att klara detta har regionstyrelsen föreslagit fullmäktige en skattehöjning för 2024 vilken fastställdes i budgetbeslutet⁴⁵. Utöver skattehöjningen anges att ”den totala kostnadsutvecklingen behöver utvecklas i enlighet med budget för att det ska vara möjligt att nå en ekonomi i balans till 2025. För detta krävs alltså verksamhetsförändringar under 2024 som innebär att personalresurser och övriga resurser används mer effektivt.”

3.2.2. Investeringsutvecklingen 2023-2032

I budget 2023 framgår att investeringsutrymmet för tioårsperioden 2023-2032 är totalt 127,3 mdkr vilket är 1,3 mdkr lägre än beslutat investeringsutrymme 2022-2031. Budgeten anger att investeringar på 23 mdkr för hälso- och sjukvårdens fastigheter och 15 mdkr för kollektivtrafiksystemet inte ryms inom investeringsutrymmet. Detta till följd av de framtida kapitalkostnader och övriga driftkostnader som investeringar medför.

I budgeten för 2024 omfattar den 10-åriga investeringsplanen 2024-2033 132,8 mdkr vilket är 5,5 mdkr mer än det beslutade investeringsutrymmet 2023-2032. Enligt budgeten har hänsyn tagits till risker och osäkerhet kopplade till det allmänna inflationsläget, som i förlängningen kan leda till ökade utgifter för investeringar. För den kommande 10-årsperioden uppskattas investeringsbehovet som inte inrymts i budgeten motsvara cirka 8 mdkr gällande prioriterade risker och sårbarheter för hälso- och sjukvårdens fastigheter och 16 mdkr gällande olika behov inom kollektivtrafiksystemet. Det framgår inte varför tillkommande investeringsbehov är lägre inom hälso- och sjukvården i budget 2024 jämfört med budget 2023.

⁴⁵ Därutöver föreslogs och fastställdes en taxehöjning för kollektivtrafiken.

För att lösa finansieringen av tillkommande investeringsbehov anges i budget 2024 att verksamhetsförändringar behöver genomföras som effektiviserar Region Stockholms resursanvändning och skapar ekonomiska förutsättningar.

3.2.3. Planerade åtgärder på kort och lång sikt

3.2.3.1. Regionövergripande

I budget 2024 finns ett antal uppdrag till regionstyrelsen med koppling till hanteringen av regionens ekonomiska utmaningar. Framför allt gäller det uppdraget att genomlysna verksamheten i Region Stockholm i syfte att öka produktiviteten och kostnadseffektiviteten. Som en del i uppdraget ska regionstyrelsen även se över hur samordningen mellan regionens verksamheter kan förbättras, bland annat för att hitta samverkans- och effektivitetsvinster. I uppdraget ingår även att se över i vilka verksamheter arbetet med konsultväxling kan växlas upp samt vid behov lämna relevanta förslag.

3.2.3.2. Hälso- och sjukvårdsområdet

I tertialrapportens bilaga om ekonomiska förutsättningar inför Budget 2024 anges att akutsjukhusen behöver genomföra åtgärdsplaner för att sänka kostnadsnivån. Samtidigt behöver kostnadsdrivande ambitionshöjningar undvikas. Rapporten lyfter också fram behov av att verka för att behålla medarbetare samt se över vårdkedjorna för att uppnå en så effektiv vård som möjligt ur ett patientperspektiv.

Som framgått av avsnitt 3.1 har hälso- och sjukvårdsområdets nämnder och bolag med en negativ resultatprognos för 2023 redan under våren 2023 uppmanats ta fram åtgärdsplaner för att klara resultatkraven även för 2024 och 2025. Det framgår av granskningen att det varierar om och i så fall hur redovisade åtgärdsplaner omfattar åtgärder och förväntade effekter 2024 och 2025.

Under 2023 har en utredning av styrningen av den egenägda vårdproduktionen genomförts. Utredningen som presenterades i februari 2024 har resulterat i ett förslag om avbolagisering av akutsjukhusen, se vidare avsnitt 4.1.2. Förslaget medför enligt beslutsunderlaget minskade kostnader för administration kopplad till aktiebolagsformen och dubbla legala system. Störst besparingspotential enligt underlaget är de möjligheter till samarbete och samverkan som uppstår när verksamheterna i nästa skede utgör en samlad vårdgivare.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har i verksamhetsplanerna efter 2020 beskrivit ett ekonomiskt läge som varit kritiskt och som krävt en kombination av åtgärder som är kostnadsreducerande och sådana som begränsar kostnadsutvecklingen för att säkerställa en ekonomi i balans. Att nämnden trots detta har redovisat positiva resultat vid årsboksluten till och med 2022 har främst berott på tillfälliga statsbidrag som gett högre intäkter än budgeterat. Nämnden har i budgetunderlagen inför åren 2020, 2021 och 2022 uppskattat att det funnits ett gap mellan nämndens intäkter och kostnader upp till 1,5 mdkr. Budgetunderlag från hälso- och sjukvårdsförvaltningen inför budget 2023 anger att det ekonomiska gapet för hälso- och sjukvårdsnämnden för 2023 är 2,2 mdkr.

Granskningen visar att hälso- och sjukvårdsnämndens inlämnade åtgärdsplan för 2023 omfattade 50 mnkr och avsåg insatser under 2023. Vidare har hälso- och sjukvårdsnämnden i juni 2023 beslutat om en omställningsplan för vårdvalen vilken beräknas ha en effekt på 100 mnkr under 2024.

I avstämningsärendet för budget 2024 anger regionledningskontoret att hälso- och sjukvårdsnämnden prognostiserar ett underskott för 2024 och åtgärder för att hantera detta underskott. Här beskrivs att det finns tillkommande åtgärder i form av intäktsökningar och kostnadsminskningar för att hantera 2024. Någon bedömning av hälso- och

sjukvårdsnämndens arbete för att långsiktigt hantera underliggande strukturella underskott berörs inte i avstämningsärendet.

Som framgått av avsnitt 2.1.4 hade även primärvårdsnämnden en negativ avvikelse mot budget 2023 men nämnden har inte under året fått någon uppmaning att ta fram en åtgärdsplan. Det framgår inte heller i årsredovisningen eller i avstämningsärendet budget 2024 om det finns behov av åtgärder framåt för att komma till rätta med primärvårdsnämndens negativa resultat.

Regionstyrelsen föreslår fullmäktige att besluta⁴⁶ om uppdrag till regionstyrelsen att i samverkan med SLSO och hälso- och sjukvårdsnämnden göra en genomlysning av SLSO:s ekonomi. Fokus ska enligt uppdraget ligga på de verksamheter som bedöms göra större underskott. En åtgärdsplan och rekommendationer inklusive ekonomiska prioriteringar och behovsanalys ska presenteras i samband med tertiärbokslutet per april 2024.

3.2.3.3. Kollektivtrafiken

Under flera år har fullmäktiges budgetar kommenterat behoven av att hantera konsekvenserna av pandemin och förändrade resemönster i kollektivtrafiken med behov av insatser både på intäkts- och kostnadssidan. För kollektivtrafiken behövs enligt regionstyrelsens tertiärrapport 2023⁴⁷ en strategi som anpassar verksamheten till de nya förutsättningarna med förändrade resmönster. Strategin bör enligt rapporten omfatta åtgärder för att öka intäkterna och anpassa utbudet till det minskade resandet.

Under 2023 uppdrogs trafiknämnden att presentera ett sparprogram för att minska trafikförvaltningens kostnader med minst 100 miljoner kronor under 2023, samt presentera liknande sparprogram för kommande budgetår. Det framkommer att trafiknämnden minskade kostnaderna med 100 mnkr 2023 genom att framför allt dra ner på konsultintag och konferenser/utbildning. Det framgår inte av årsredovisningen om det under 2023 har tagits fram ett sparprogram för kommande budget. Som tidigare framgått (se avsnitt 2.1) var resultatet för trafiknämnden/SL liksom de senaste åren negativt även om det var högre än det negativa resultatkravet. Den positiva avvikelsen mot budget var dock som framgått tidigare till en betydande del beroende på effekter av engångskaraktär.

Granskningen av kollektivtrafiken visar att arbete pågår inom förvaltningen med bl.a. att effektivisera avtal och hur man på olika sätt kan dra ner trafik och därigenom minska kostnader. Det finns också analyser, i olika nivåer, av hur resandet skulle påverkas av större eller mindre trafikneddragningar. Det pågår också ett arbete med att formalisera trafikförändringsprocessen och nämndens roll i denna process. Pågående och planerat arbete har inte sammanställts till en av nämnden fastställd strategi med uppskattning av förväntade effekter.

I regionledningskontorets tjänsteutlåtande till avstämningsärendet budget 2024 konstateras att trafiknämndens verksamhetsplan inte innehåller konkreta effektiviseringsåtgärder för att uppnå ekonomi i balans mellan 2025–2026. Det är därför enligt tjänsteutlåtandet angeläget att trafikförvaltningen fastställer och presenterar konkreta åtgärder för att säkerställa en i ekonomi i balans även efter 2024. Revisionen noterar att skrivningen riktats till trafikförvaltningen och inte trafiknämnden och att ärendet inte omfattar något konkret uppdrag till nämnden.

⁴⁶ Fullmäktiges sammanträde ligger 2024-03-26

⁴⁷ RS 2022-0810

3.2.4. Bedömning

Revisionen konstaterar att det vid en jämförelse av budget 2023 och 2024 samt bilagan till tertialrapporten per april framgår att förutsättningarna för 2024 försämrats jämfört med den utveckling som förutsågs i samband med budgeten för 2023. Bland uppdragen till regionstyrelsen för 2024 noterar revisionen ett uppdrag som innehåller ett regionövergripande perspektiv i analysen av möjliga kommande åtgärder. Vidare framkommer att de förändringar i den egenägda vården som planeras beräknas ge besparingseffekter och att en genomlysning av SLSO ska göras under 2024. Revisionen bedömer att fortsatta analyser är angelägna och kommer att följa hanteringen av uppdragen.

Regionstyrelsens hantering av åtgärdsplaner inom hälso- och sjukvårdsområdet har under året haft fokus på den egenägda vården och då framför allt akutsjukhusens utfall för 2023. Revisionen konstaterar att ansatsen att åtgärdsplanerna skulle vara fleråriga och även omfatta 2024 och 2025 inte tydligt har följts upp i regionstyrelsens rapportering under året. Revisionen bedömer att många av de åtgärder som krävs kommer att ha långsiktiga effekter och att det därför är angeläget att ha ett flerårsperspektiv om resultatet kraftigt ska kunna förbättras till 2024.

För hälso- och sjukvårdsområdet i stort, liksom för kollektivtrafiken, har det i regionens budget sedan flera år lyfts fram betydande framtida utmaningarna i form av strukturella underskott. Revisionen bedömer att behov av mer genomgripande analyser och långsiktigt strategiskt förändringsarbete i regionens beställarnämnder inte tillräckligt tydligt har betonats i ekonomistyrningen under 2023 och budgetärendet för 2024. Revisionen menar att det under 2024 finns behov av att ur ett regionövergripande perspektiv följa och redovisa utvecklingen av beställarnämndernas strategiska åtgärdsarbete.

Revisionen noterar också att det i budgetunderlag framgår behov inom investeringsverksamheten som ännu inte har omhändertagits i 10-årsplaneringen vilket innebär ytterligare utmaningar för regionen.

3.3. God ekonomisk hushållning

Enligt kommunallagen ska regioner ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för regionen och i budgeten ska mål, såväl finansiella mål som mål för verksamheten, som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning anges.

Budgeten ska även innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. I planen ska det anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

I Regionens styrdokument Integrerad styrning och ledning (ILS) anges inledningsvis att dokumentet syftar till att nämnder och bolag både ska genomföra den verksamhet som krävs för att nå fullmäktiges mål och leva upp till kraven som fastställs i budgeten och till kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning. Vidare framgår av ILS att indikatorer med bristande måluppfyllelse ska följas av analys och åtgärder för att säkerställa måluppfyllelse.

Regionfullmäktige fastställde i december 2023 Policy och riktlinjer för God ekonomisk hushållning. Styrdokumentet är en sammanslagning av tidigare Policy God ekonomisk hushållning och ett antal tidigare riktlinjer inom ekonomiområdet, se avsnitt 3.4.1 och 4.2. Policydelen i det nya styrdokumentet skiljer sig enbart marginellt mot tidigare fastställd policy vad gäller skrivningar om God ekonomisk hushållning.

Enligt styrdokumentet ska "God ekonomisk hushållning säkerställa en ändamålsenlig verksamhet och en effektiv hushållning med regionens skattemedel. Den ska också bibehålla värdet på regionens tillgångar och eget kapital...". Enligt styrdokumentet ska regionen ha en uthållig ekonomi över tid där resultatöverskott och måluppfyllelse

möjliggör att länets invånare erhåller en tillgänglig hälso- och sjukvård med god kvalitet och en attraktiv kollektivtrafik. Det framgår att ett resultatöverskott krävs för att det egna kapitalet ska följa samhällets löne- och prisutveckling och för den långsiktiga finansieringen av tillgångar, skulder och pensioner.

I policyn hänvisas till att ”Region Stockholms ekonomiska förutsättningar regleras inom ett ramverk som styrs av koncernens långsiktiga finansiella och verksamhetsmässiga mål samt resultatkrav för nämnder och bolag.”

3.3.1. Mål och indikatorer

Det enda konkreta mått kopplat till god ekonomisk hushållning som anges i policyn är soliditeten där det konstateras att Region Stockholms soliditet behöver öka. Revisionen har i tidigare granskning konstaterat att det inte framgår vilken soliditet som ur ett långsiktigt perspektiv är lämplig utifrån regionens förhållanden.

Policyn innehåller inga mål ur ett långsiktigt perspektiv utan anger att den årliga budgeten ska innehålla mål och indikatorer som stödjer en god ekonomisk hushållning. Policyn definierar i fyra punkter övergripande principer för att budgetens mål ska bidra till:

- en effektiv och ändamålsenlig verksamhet
- att det egna kapitalet ska öka för såväl koncernen Region Stockholm, som för enskilda nämnder och bolag, för att säkerställa Region Stockholms soliditet,
- att säkerställa hur stor andel av nyinvesteringarna som kan finansieras med upptagna lån.
- en tydlig och enhetlig kapitalstruktur för Region Stockholms nämnder och bolag samt dotterbolag, för att säkerställa ett robust ägande.

Revisionen konstaterade i en granskning 2021⁴⁸ att den långsiktiga ekonomiska styrningen kommer vara beroende av vilka mål och indikatorer som fastställs i den årliga budgetprocessen.

3.3.2. God ekonomisk hushållning enligt budget 2023

Revisionen konstaterar att regionstyrelsen i budgeten för 2023 redovisar soliditetens utveckling under de senaste åren med koppling till Policy för god ekonomisk hushållning. Här anges att regionens soliditet vid ingången till 2023 är positiv och i linje med den målsättning som anges i policyn. Soliditetens beräknade utveckling under planperioden framgår av tabell. Liksom i policyn anges i budgeten 2023 att Region Stockholms soliditet behöver öka, men det framgår inte vilken nivå som ur ett långsiktigt perspektiv är lämplig utifrån Region Stockholms förutsättningar.

Som framgått av avsnitt 2 innehåller budgeten för 2023 inriktningsmålet **God ekonomisk hushållning**. Till målet hör två underliggande mål; *Ett resultat i balans* med indikatorn Ett positivt resultat för Region Stockholm enligt balanskravet och målet *Hållbar investeringsutveckling* som har fyra indikatorer.

Utöver de mål och indikatorer som är direkt kopplade till inriktningsmålet God ekonomisk hushållning noterar revisionen ytterligare några mål och indikatorer med indirekt koppling till den ekonomiska utvecklingen. Målet *Uppnå strukturerad styrning av Region Stockholms verksamheter* har indikatorn Andel av nämnder och bolag som har levererat resultat i enlighet med resultatkrav. Målet *Kärnverksamhet ska prioriteras* har indikatorn Administrativa kostnader ska minska.

3.3.2.1. God ekonomisk hushållning i årsredovisningen 2023

Det är inte helt tydligt hur God ekonomisk hushållning för Region Stockholm 2023 ska tolkas kopplat till dels policyn, dels budgeten för 2023. Inriktningsmålet **God ekonomisk hushållning** har, som framgår i avsnitt 2, bedömts som uppfyllt av regionstyrelsen.

Vid sidan om bedömningen av det definierade inriktningsmålet God ekonomisk hushållning görs i årsredovisningen en mer allmän bedömning om att Region Stockholm uppfyllt kraven för en god ekonomisk hushållning 2023, då en *majoritet av inriktningsmålen uppnåddes eller delvis uppnåddes*. 2022 motiverades en positiv bedömning av God ekonomisk hushållning med att regionen *uppnår en ekonomi i balans och att majoriteten av regionfullmäktiges mål har uppfyllts*. Regionens styrdokument innehåller inte någon definition av hur God ekonomisk hushållning för Region Stockholm ska bedömas i samband med årsredovisningen.

Som framgått finns ett antal verksamhetsmål och indikatorer som inte bedöms vara uppnådda, se avsnitt 2.2. Revisionen konstaterar att årsredovisningens analys av orsakerna till att mål/indikatorer inte uppnåtts och koppling till eventuella vidtagna åtgärder under 2023 liksom kommande åtgärder varierar.

3.3.3. God ekonomisk hushållning enligt budget 2024

Budget 2024 innebär en förändrad målmodell (se avsnitt 4.3). Här finns inriktningsmålet **Verksamheten är långsiktigt hållbar och kostnadseffektiv** med det underliggande finansiella målet *Region Stockholm har en ekonomi i balans*.⁴⁹ Målet har två indikatorer; Soliditet (inkl. ansvarsförbindelser) och Administrativa kostnader ska minska.

Av årsredovisningen 2023 framgår att soliditeten minskade från 2,8 procent 2022 till 2,3 procent 2023. Enligt indikatorn *Soliditet* i 2024 års budget är målvärdet ”minska” för 2024 och därefter ”öka” för 2025 och 2026. På längre sikt ska soliditeten enligt budget 2024 öka årligen till motsvarande nivå som utfallet för 2022. Soliditeten har därmed lyfts in i målstyrningen och här anges också en mer långsiktig målbild för soliditetens utveckling. Om återgången till 2022 års nivå på 2,8 procent är ett delmål eller den soliditet som bedöms motsvara behoven i Region Stockholm framgår dock inte.

En indikator med innehållet att *Administrativa kostnader ska minska* har funnits med i fullmäktiges styrning sedan 2021. Det året fanns ett uppdrag från fullmäktige till nämnder och bolag att minska de administrativa kostnaderna med 10 procent samt även indikatorn *Administrationens del av kostnaderna*. I årsgranskningen 2021 noterade revisionen att uppdraget respektive indikatorn kopplat till minskade administrativa kostnader medfört en diskussion om hur administrativa kostnader ska definieras. Indikatorn har också gett upphov till en del mätproblem. I budget 2022 reviderades indikatorn och formulerades till *Administrativa kostnader ska minska*. Målvärdet angavs till att utfallet inte skulle överstiga budgeterade administrativa kostnader.

Inför budget 2024 har indikatorn på regionövergripande nivå fastställts till att administrativa kostnader ska minska till 4 243 miljarder kronor för Region Stockholm, vilket är en minskning med 100 miljoner kronor jämfört med budget 2023. Indikatorn begränsas till vissa specifika administrativa kostnader. Beslutet i budget 2024 innebär enligt anvisningarna för nämnder och bolag att de administrativa kostnaderna för respektive nämnd och bolag ska budgeteras att minska med 2,3 procent i förhållande till budgeterat värde för år 2023 i syfte att frigöra resurser till kärnverksamheten.

⁴⁹ Det andra målet är Region Stockholm är ekologiskt hållbar och klimatneutral till år 2035

För finansiering av nyinvesteringar (som är en av punkterna i policyn för God ekonomisk hushållning) finns inga mål eller indikator i själva målstyrningen för 2024.

3.3.4. Bedömning

Revisionen konstaterar att lagstiftningens definitioner och krav gällande God ekonomisk hushållning inte är precisa. För att skapa en tydlighet ska därför kommuner och regioner själv definiera och förtydliga vad som avses utifrån var och ens förutsättningar. Revisionen konstaterar att regionens utformning av de finansiella målen varierat i de senaste årens budgetar och att det inte finns en samlad bild av vad som för Region Stockholm anses vara God ekonomisk hushållning ur ett långsiktigt perspektiv. Revisionen bedömer att det i budgeten bör tydliggöras hur mål och indikatorer i budgeten kopplar till de övergripande principerna i fullmäktiges Policy god ekonomisk hushållning.

Revisionen menar att God ekonomisk hushållning enligt lagstiftningen men även enligt fullmäktiges policy förutsätter ett brett och långsiktigt perspektiv. Revisionen bedömer att regionstyrelsen i analys och planering behöver tydliggöra vad som, utifrån Region Stockholms förhållanden, är God ekonomisk hushållning både vad gäller ekonomi- och verksamhetsperspektiv. För detta behövs ett mer långsiktigt perspektiv än de tre planåren i årsbudgeten.

Revisionen bedömer att regionstyrelsens löpande uppföljning av god ekonomisk hushållning även bör ha ett tydligt fokus på prognoser och åtgärder för att nå de verksamhetsmässiga målen som är väsentliga för god ekonomisk hushållning. Årsredovisningen bör också i större utsträckning analysera avvikelser och behov av åtgärder kopplat till de verksamhetsmässiga mål som inte har uppnåtts under året.

3.4. Fastighets- och investeringsstyrning

3.4.1. Utveckling av regionens investeringsstyrning

Regionstyrelsen har enligt fullmäktiges budget 2023 i uppdrag att ”uppdatera Region Stockholms riktlinje för investeringar i syfte att åstadkomma bättre styrning och kontroll”. Som framgått ovan har styrdokumentet gällande policy och riktlinjer kopplat till god ekonomisk hushållning omarbetats under året. Regionens tidigare styrdokument riktlinje för investeringsstyrning har i detta genomgått viss omarbetning och integrerats i det nya styrdokumentet. I och med omarbetningen har en⁵⁰ tidigare rekommendation till regionstyrelsen gällande otydliga skrivningar i det tidigare styrdokumentet omhändertagits.

Sedan budget 2020 finns också ett allmänt fullmäktigeuppdrag till regionstyrelsen att ”stärka styrningen av investeringsverksamheten” med en beskrivning av ett antal områden som utvecklingsarbetet ska omfatta. Enligt regionstyrelsens verksamhetsberättelse 2023 är uppdraget nu genomfört. Revisionens granskning visar att arbetet med investeringar på den politiska nivån har förändrats från och med 2023 genom tillsättandet av ett särskilt investeringsregionråd med tillhörande organisation inom regionrådsberedningen. På tjänstemannanivå framgår av intervjuer att regionens beredning av investeringsärenden har utvecklats under året bland annat genom tillskapandet av en förvaltningsövergripande beredning för vårdens fastighetsinvesteringar under ledning av regionledningskontoret⁵¹, se avsnitt 3.4.5. Inom regionledningskontorets avdelning Ekonomi och finans har vidare en särskild enhet för investeringar inrättats.

⁵⁰ Rekommendation nr 76154, regionrevisorerna, projektrapport 9/2021 Investeringsprocessen i praktiken

⁵¹ I revisionens projektrapport 2/2023, Styrning och kontroll av beslutade investeringar, beskrivs syftet med och arbetet i denna beredning.

I budgetunderlag för budget 2024 har både trafiknämnden och fastighets- och service-nämnden (Locum) genomfört prioriteringar av både nyinvesteringar och ersättningsinvesteringar inom ramen för regionens möjliga investeringsutrymme. Tidigare lämnad rekommendation⁵² bedöms därmed vara åtgärdad. Det finns fortfarande investeringar både inom kollektivtrafiken och hälso- och sjukvårdsområdet som lyfts fram som prioriterade men som inte ryms inom anvisat investeringsutrymme, se avsnitt 3.2.2. Dessa behov framgår inte i fullmäktiges budget eller i årsredovisningen.

3.4.2. Styrning av investeringar inom Sverigeförhandlingen

Regionen ansvarar för genomförandet av investeringar inom den s.k. Sverigeförhandlingen⁵³, där kommuner och staten är medfinansierare till ett antal kollektivtrafikinvesteringar. Delar av investeringarna inom Sverigeförhandlingen befinner sig i ett skede där avgörande beslut om lokalisering och utformning ska fattas. Dessa förhandlade investeringar styrs av en partssammansatt styrelse⁵⁴ och är därför undantagna från regionens riktlinjer för investeringar.

I ett särskilt projekt⁵⁵ har revisionen granskat regionstyrelsens och trafiknämndens styrning av investeringar inom Sverigeförhandlingen. Syftet har varit att bedöma om regionstyrelsen och trafiknämnden säkerställer en tillräcklig styrning, genom tydliga roller och ansvar för insyn och beslutsfattande, gällande Sverigeförhandlingens investeringar. Revisionens samlade bedömning är att arbetet behöver stärkas på ett antal punkter.

Revisionen bedömer att beslutsmandat i ramavtalet mellan parterna och i ett av den partsammansatta styrelsen beslutat styrdokument, ger en övergripande bild av mandaten för representanterna i den partsammansatta styrelsen. Revisionen bedömer dock samtidigt att det lämnas ett tolkningsutrymme, exempelvis rörande vad som innefattas i mandat för lägre nivå i projekten och vad som bedöms ligga inom den partsammansatta styrelsens beslutsmandat.

Revisionen bedömer vidare att det inte är tydligt vem som kan ta vilka beslut när ramavtalets principer behöver frångås. Det är inte tillräckligt tydligt var gränsen går för när förändringar kan beslutas av den partsammansatta styrelsen eller när de ska beslutas av respektive parts beslutande församling. Det framgår av granskningen att detta har bedömts från fall till fall och att ramavtalets principer har tolkats olika. Revisionen bedömer att trafiknämnden bör ta initiativ till att tydliggöra var gränsen går för när förändringar kan tas genom förhandlingar mellan ramavtalets parter, och när det behöver tas i respektive beslutande församling.

Revisionen konstaterar att den fortsatta processen framåt i projekten, med förändringar genom förhandlingar och beslut, behöver bli mer transparent i relation till det demokratiska ansvarsutkrävandet. Investeringsobjekten inom Sverigeförhandlingen rapporteras till trafiknämnden genom att förvaltningscheferna och regionens chefsförhandlare m fl, föredrar muntligen för nämnden. Revisionen har därför rekommenderat trafiknämnden att rapporteringen till nämnden bör stärkas genom att protokoll från

⁵² Rekommendation nr 29342, regionrevisorerna projektrapport 13/2018 God ekonomisk hushållning Styrning och kontroll av ökande investeringsvolym

⁵³ Sverigeförhandlingen initierades i syfte att få till stånd förbättringar vad gäller tillgänglighet och kapacitet i transportsystemet och ett ökat bostadsbyggande. Ramavtal 6 (som är det avtal som omfattar Storstad Stockholm) tecknades 2017. De kollektivtrafikobjekt som ingår i Ramavtal 6, och samfinansieras av parterna, är Roslagsbanan till city, Spårväg Syd, Tunnelbana Älvsjö-Fridhemsplan och Tunnelbanestation Hagalund. Utöver dessa objekt finansierar Region Stockholm ensam investeringar i fordon och depå.

⁵⁴ Ingående parter är staten Region Stockholm, Stockholms stad, Huddinge kommun, Solna stad, Täby kommun, Vallentuna kommun och Österåkers kommun.

⁵⁵ Regionrevisorerna, projektrapport 10/2023, Styrning av investeringar inom Sverigeförhandlingen

den partssammansatta styrelsen anmäls till nämnden. Detta för att stärka transparens och spårbarhet i beslut som tagits i styrelsen.

Revisionen konstaterar vidare att underlagen som legat till grund för ramavtalets beslutade omfattning och budget har lett till utmaningar i genomförandet. Detta gäller både utgifter och tidsramar för objekten, vilket i sin tur lett till att de ingående investeringsobjekteten behövt justeras mot ursprungligt beslutad utformning och utgift. Revisionen konstaterar att denna typ av avtalsrelation och konstruktion, där regionen ska vara byggherre och ansvarig för genomförande såväl som samverkanspartner, är mycket komplex och ställer höga krav på styrning, uppföljning och kontroll. Revisionen har därför rekommenderat trafiknämnden att säkerställa att erfarenhetsåterföring från det nu pågående arbetet sker strukturerat, för att möjliggöra att kommande avtal av samma art föregås av mer genomarbetade underlag avseende behovsanalys och kostnad.

Revisorerna i revisorsgrupp I har överlämnat rapporten till regionstyrelsen för kännedom med möjlighet till yttrande senast 2024-05-30.

3.4.3. Styrning och kontroll av beslutade investeringar

I ett särskilt projekt⁵⁶ har revisionen granskat hur kraftigt ökande byggkostnader, materialbrister och leveransföreningen, framför allt till följd av kriget i Ukraina, bedöms påverka regionens investeringsverksamhet de kommande åren. En sammanfattning av granskningen redovisades i delrapporten. Regionstyrelsen har i januari 2024 yttrat sig om rapporten, se vidare nedan.

Revisorernas samlade bedömning är att fastighets- och servicenämnden genom Locums, trafiknämndens och regionstyrelsens investeringsstyrning bör kunna ske inom ramen för en god ekonomisk hushållning. Detta under förutsättning att verksamheterna arbetar utifrån de processer som har utarbetats för att hantera prioritering av ett framtida investeringsbehov kopplat till ändrade förutsättningar i omvärlden.

Revisionens granskning visar att regionstyrelsen behöver se till att regionens två största investeringsverksamheter, det vill säga trafiknämnden och fastighets- och servicenämnden genom Locum, arbetar på ett likartat sätt med investeringarnas utgiftsprognoser och framtida kostnadsuppräknningar. Tydliga anvisningar behöver tas fram för utgiftsuppräknningar inför den framtida planeringen och prioriteringen av kommande investeringsprojekt. Om olika bedömningar görs av hur prisökningarna kommer att påverka finns risk att projekt inte prioriteras på likartade grunder. Det riskerar också att påverka bedömningen av vilket investeringsutrymme som finns framgent.

Av regionstyrelsens yttrande⁵⁷ framgår att styrelsen ser positivt på revisorernas rapport. Rapporten lyfter, enligt yttrandet, fram en angelägen frågeställning med indexhantering som påverkar investeringsverksamheterna. Regionstyrelsen instämmer också i att koncerngemensamma principer behöver ses över för att säkra att regionens investeringar bedöms och prioriteras på likartade grunder. Ett systematiskt arbete genomförs inom regionledningskontoret för att beakta de bedömningar och den rekommendation som revisorerna lämnar i rapporten. Vidare hänvisar styrelsen i sitt yttrande till fullmäktiges uppdrag till styrelsen i budget 2024 där styrelsen uppdras att följa upp de uppdaterade riktlinjerna för investeringar och stärka kostnadskontrollen i stora investeringsprojekt samt tillse att ekonomiska kalkyler inför investeringsbeslut är realistiska. Enligt yttrandet kommer regionledningskontoret ta fram koncerngemensamma anvisningar för hantering av indexuppräknning i samverkan med nämnder och bolag.

⁵⁶ Regionrevisorerna, Projektrapport 2/2023 – Styrning och kontroll av beslutade investeringar, RK 2023 - 0062

⁵⁷ RS 2023-0771

3.4.4. Investeringar i medicinteknisk utrustning i vården

I ett särskilt projekt⁵⁸ har revisionen granskat styrningen av utrustningsinvesteringar inom vården i syfte att bedöma om behovet är samordnat mellan berörda parter och att prioriteringar sker inom ramen för en god ekonomisk hushållning.

Investeringsutrymmet för utrustningsinvesteringar i vården är cirka 19 miljarder kronor, eller cirka 15 procent av regionens totala investeringsbudget för den kommande tioårsperioden. Merparten av dessa investeringar består av medicinteknisk utrustning (MT). Från arbetet med budget 2024 har regionledningskontoret och regionstyrelsen varit mer involverade i styrningen av regionens MT-investeringar jämfört med tidigare. Sammantaget bedömer revisionen dock att styrningen av vårdens utrustningsinvesteringar bör stärkas när det gäller samordning och prioritering. Detta för att säkerställa att regionens investeringsmedel används där de behövs som bäst. För att nå dit behöver vårdgivarnas investeringsbehov samordnas och prioriteras utifrån ett långsiktigt bakomliggande vårdbehov.

Revisorerna i revisorsgrupp I överlämnade rapporten till regionstyrelsen för yttrande senast 2024-06-28.

3.4.5. Strategisk fastighetsstyrning

Revisionen har vid ett flertal tidigare granskningar påtalat behovet av en tydligare styrning av regionens fastigheter och har i flera projektrapporter lämnat rekommendationer till regionstyrelsen gällande den strategiska fastighetsstyrningen. Revisionen har under 2023 genomfört en uppföljande granskning av dessa rekommendationer.

3.4.5.1. Styrande principer inom fastighetsområdet och plan för mark- och fastighetsägande

I en projektrapport från 2019⁵⁹ konstaterade revisionen att det saknades styrande principer som fastslogs över tid inom fastighetsområdet. Granskningen visade att styrande principer för vårdens fastigheter hade tagits fram i budget 2017. I revisionens rapport framhölls att budgeten är ett ettårigt styrdokument. För att de styrande principerna ska gälla åren därefter behöver de i så fall beslutas på nytt för varje år eller tas upp för beslut i ett separat styrande dokument som gäller tills vidare. Revisionen ansåg också att styrande principer behövde kompletteras med anvisningar för olika strategiska vägval inom fastighetsområdet, till exempel vad som ska vara vägledande för val om när det ska renoveras eller när det bör byggas nytt.

I budget 2019⁶⁰ gav fullmäktige regionstyrelsen i uppdrag att ta fram en långsiktig *plan för mark- och fastighetsägande*. Av regionstyrelsens delårsrapport 2019⁶¹ framgick att styrelsen inte hade påbörjat uppdraget eftersom styrelsen inte längre ansåg sig vara ansvarig för detta. Styrelsen skulle, enligt delårsrapporten, säkerställa att uppdraget i stället tilldelas fastighets- och servicenämnden. I en granskning⁶² under hösten 2021 framkom att regionstyrelsen åter ansåg sig vara ansvarig för uppdraget och att arbete med att ta fram den långsiktiga mark- och fastighetsägarplanen pågick. Revisionen rekommenderade regionstyrelsen att bereda förslag på styrande principer inom fastighetsområdet för beslut i fullmäktige, antingen årligen som del i regionens budget eller i ett separat styrdokument, och att säkerställa att den mark- och fastighetsägarplan som styrelsen tar fram på uppdrag av fullmäktige även beslutas av fullmäktige.⁶³

⁵⁸ Regionrevisorerna, Projektrapport 9/2023 Investeringar i medicinteknisk utrustning i vården, RK 2023 - 0072

⁵⁹ Projektrapport 8/2019, Strategisk planering och samordning av vårdfastigheter, RK 2019 - 0064

⁶⁰ LS 2017 - 1455

⁶¹ RS 2019 - 0237

⁶² Projektrapport 7/2021, Försäljningar av regionens vårdfastigheter, RK 2021 - 0076

⁶³ Rekommendation nr 73634 respektive 73638, Regionrevisorerna projektrapport 7/2021 Försäljning av regionens vårdfastigheter

I årets uppföljande granskning framgår att det i nuläget ännu inte tagits fram och beslutats om en långsiktig mark- och fastighetsägarplan. Enligt regionledningskontoret pågår detta arbete fortfarande, och beräknas bli klart under 2024. Under hösten 2023 hade de förtroendevalda revisorerna i revisorsgrupp III ett möte med presidierna för Locum AB och fastighets- och servicenämnden. Under det mötet framkom att styrande dokument om detta kommer bli klart tidigast under hösten 2025.

3.4.5.2. Strategiska fastighetsfrågor inom vårdområdet

I granskningen 2021 kommenterade revisionen otydligheter avseende ansvar och roller gällande strategiska fastighetsfrågor kopplat till vårdområdet. Revisionen lämnade två rekommendationer till regionstyrelsen. En om förtydliganden avseende hälso- och sjukvårdsnämndens respektive regionstyrelsens ansvar för samordning av vårdbehov vid fastighetsförsäljningar och en om att hälso- och sjukvårdsnämnden borde involveras i strategiska fastighetsfrågor inom vårdområdet.⁶⁴ I en granskning 2022⁶⁵ påtalades avsaknaden av ett uppdrag som tydliggör vem som ansvarar för att ta fram en *långsiktig vårdfastighetsstrategi* kopplat till det framtida vårdbehovet.

I fullmäktiges budget 2023 och 2024 framgår att prioriteringen av Region Stockholms investeringar ska genomföras så att de mest verksamhetskritiska behoven på systemnivå säkerställs. För hälso- och sjukvården innebär det att prioritering behöver ske utifrån en långsiktig vårdfastighetsstrategi som kopplar till planerat framtida vårdbehov och utveckling. För att nå en mer behovsstyrd hälso- och sjukvård behöver vårdbehovsanalyser tas fram som en del av budgetunderlagen för hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden. Dessutom framgår i fullmäktiges budget att vårdbehovsanalyserna ska ligga till grund för den planerade utbyggnaden av vård. I budget 2023 har hälso- och sjukvårdsnämnden fått i uppdrag att stärka arbetet med vårdbehovsanalyser.

I tidigare granskning⁶⁶ har också framkommit att det är otydligt hur hälso- och sjukvårdsnämnden ska kunna ta sitt ansvar för behovet av robusta och säkra lokaler i enlighet med Socialstyrelsens föreskrift om katastrofmedicinsk beredskap. Nämnden har enligt reglementet ansvaret för kris- och katastrofberedskap men har inte ett direkt ansvar för fastigheterna enligt reglementet. Revisionen menade därför att nämndens ansvar inom området behövde förtydligas i reglementet.

Den nu genomförda uppföljande granskningen visar att det 2023 fortfarande inte finns några formaliserade skrivningar i reglementen eller liknande som reglerar hälso- och sjukvårdsnämndens delaktighet i strategiska fastighetsfrågor. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen är dock representerade i både det regionövergripande investeringsrådet och i den så kallade beredningsgruppen för regionens vårdfastigheter. I bägge organen hanteras fastighetsstrategiska frågor inom vårdområdet, som fastighetsinvesteringar, försäljning av vårdfastigheter och även frågor gällande robusthet.

Revisionen har i tidigare granskning rekommenderat regionstyrelsen att bereda för beslut i fullmäktige vilka prioriterade insatser som behöver genomföras för att säkerställa ett regionövergripande klimatanpassningsarbete och att regionens samhällsviktiga verksamheter kan motstå och hantera framtida klimatförändringar⁶⁷. Fastighets- och servicenämnden har, i enlighet med fullmäktiges uppdrag i budget 2023, under året

⁶⁴ Rekommendation nr 73640, *Regionstyrelsen bör förtydliga i reglementena för hälso- och sjukvårdsnämnden och regionstyrelsen om det är nämnden eller styrelsen som ansvarar för samordningen av regionens vårdbehov i samband med fastighetsförsäljningar* och nr 73642, *Regionstyrelsen bör förtydliga hur hälso- och sjukvårdsnämnden ska involveras i de strategiska fastighetsfrågor som är väsentliga för den framtida vårdplanering.*

⁶⁵ Revisionsrapport 10/2022 Underhåll av vårdens fastigheter, RK 2023 - 0011

⁶⁶ Revisionsrapport 1/2022 Åtgärdsvalsprocessen i investeringsverksamheten

⁶⁷ Rekommendation nr 66459, regionrevisorerna projektrapport 2/2021 Klimatanpassning av Region Stockholms fastigheter och anläggningar

utrett investeringsbehov i vårdens fastigheter. I samband med koncernövergripande risk- och sårbarhetsanalys har åtgärdsförslag tagits fram men några beslut om åtgärder inom investeringsbudgeten finns ännu inte, se avsnitt 3.2.2.

3.4.5.3. Policy för markanvisningar

I revisionens granskning 2019 av strategisk planering och samordning av vårdfastigheter konstaterade revisionen att Locum tagit fram en *policy för markanvisningar*, men att den inte var politiskt beslutad. Revisionen rekommenderade regionstyrelsen att ett ärende gällande markanvisningspolicy borde beredas för beslut i fullmäktige för att säkerställa att markanvisningar sker på affärsmässig grund⁶⁸. I 2021 års granskning framgick att ett arbete med att ta fram en policy för markanvisning pågick vid regionledningskontoret. Om markanvisningspolicy skulle bli en del av den långsiktiga mark- och fastighetsägarplanen framgick dock inte. Liksom för plan för mark- och fastighetsägande anges arbete pågå med policy för markanvisningar.

3.4.6. Bedömning

Revisionen konstaterar att hälso- och sjukvårdsnämnden genom sin förvaltning i dagsläget är betydligt mera involverad i de fastighetsstrategiska frågorna jämfört med tidigare. Revisionen bedömer därmed att de tre tidigare lämnade rekommendationerna gällande hälso- och sjukvårdsnämndens roll och ansvar kopplat till regionens fastighetsstyrning är åtgärdade. Revisionen konstaterar dock att det fortfarande återstår ett arbete inom hälso- och sjukvårdsnämnden med att ta fram långsiktiga vårdbehovsanalyser. Revisionen noterar vidare att arbete med förslag till åtgärder inom vårdens fastigheter kopplat till framtida klimatförändringar har pågått under 2023 men att medel för detta ännu inte har prioriterats inom investeringsverksamheten. Tidigare lämnad rekommendation kvarstår.

Då övergripande fastighetsstrategiska dokument ännu inte har tagits fram för beslut vill revisionen påtala vikten av att dessa tas fram och beslutas skyndsamt. Tidigare lämnade rekommendationer gällande styrande dokument inom fastighetsområdet kvarstår.

Revisionen konstaterar också att investeringsstyrningen kontinuerligt utvecklats och att arbetet under 2023 inneburit flera förändringar i hur arbetet med investeringsstyrningen organiseras. Tillsammans med översynen av riktlinjerna för investeringsstyrningen innebär det att flera tidigare lämnade rekommendationer gällande regionens investeringsstyrning bedöms vara åtgärdade. Samtidigt pekar projektgranskningar under året på fortsatt utvecklingsbehov och två nya rekommendationer gällande investeringsstyrningen inom regionstyrelsens ansvarsområde har lämnats under året.

Revisionen konstaterar att den nya policyn för God ekonomisk hushållning som inkluderar riktlinjer för investeringsstyrning innebär förändrade skrivningar kring avvikelshanteringen gällande regionens investeringsprojekt. Revisionen planerar att under 2024 granska hanteringen av avvikelser i investeringsverksamheten.

4. Samordning samt styrning och intern kontroll av verksamheten

Revisionen har under året översiktligt granskat utvecklingen inom flera av de uppdrag fullmäktige i budget för 2023 lämnat till regionstyrelsen. Det gäller framför allt uppdrag som rör den övergripande verksamhetsstyrningen som styrningen av den egenägda vården, regionens styrdokument, och målstyrningen. Här redovisas även övrig

⁶⁸ Rekommendation nr 73635, Regionrevisorerna projektrapport 7/2021 Försäljning av regionens vårdfastigheter

granskning under året avseende regionstyrelsens ansvar för samordning samt styrning och intern kontroll av verksamheten.

4.1. Ägarstyrning samt styrning och samordning av den egenägda vården

4.1.1. Roller och ansvar i nuvarande organisation

Regionstyrelsen etablerade i januari 2022, på prov, en så kallad sjukvårdskoncern. Syftet var att dra lärdomar av och etablera gemensamma, effektiva arbetssätt som uppstod under pandemin. Arbetet leddes av en sjukvårdsdirektör, en tillfälligt inrättad tjänst inom regionledningskontoret. Tjänsten har permanentats från 1 maj 2023 med ett uppdrag som är kopplat till regionstyrelsens samtliga ansvarsområden som berör hälso- och sjukvården.

Enligt regionstyrelsens delårsrapport 2023 för den egna verksamheten har de nya arbetsformerna utvecklats under året. Bland annat sker mycket av samordningsarbetet genom den sk sjukvårdsdirektörsgruppen som leds av sjukvårdsdirektören. Det gäller bland annat arbetet med fullmäktiges uppdrag om en gemensam åtgärdsplan för akut-sjukhusen (se avsnitt 3.1 och 3.2). Samordningen sker i huvudsak informellt och anteckningar från sjukvårdsdirektörsgruppen betraktas som arbetsmaterial som inte diarieförs. Arbetsformerna bygger enligt uppgift på att deltagande förvaltningschefer/VD:ar själv fattar nödvändiga beslut i enlighet med den egna organisationens delegationsordning. Arbetet inom programmet Generationsskifte vårdens IT, framgår i avsnitt 4.4.3.

Under 2022 var sjukvårdsdirektören tillfälligt även VD i LISAB. Under 2023 ligger rollen återigen på regiondirektören. Sjukvårdsdirektören har dock under 2023 varit vice VD med ansvar för samordningen av den egenägda sjukvårdsproduktionen. I rollbeskrivningen anges bland annat samordning av produktionsplaneringen i de sjukvårdsproducerande bolagen, samordning av investeringar samt samordning av gemensamma behov och utveckling av digitalisering och medicinskt teknisk utrustning i dotterbolagen⁶⁹.

Vidare anges att i samordningsansvaret för produktionsplaneringen för sjukvården ska även forsknings-, utvecklings-, undervisnings- och innovationsfrågor beaktas. I samordningsansvaret för produktionsplaneringen i vården samt behov och utveckling av digitalisering samt medicinteknisk utrustning ska även samordning med ansvariga förvaltningschefer för verksamheterna vid Karolinska Universitetssjukhuset och Stockholms läns sjukvårdsområde beaktas. Revisionen konstaterar att uppdragets innehåll i mycket hög grad överlappar uppdraget som sjukvårdsdirektör i regionstyrelsens förvaltning.

Revisionen har tidigare i olika sammanhang konstaterat att gränsdragningen mellan regionstyrelsens ansvar och ansvaret i LISAB:s styrelse är otydligt. Bland annat framhöll revisionen i årsrapporten för RS 2019 att regionstyrelsens samordnande roll och rollen som ägare behövde tydliggöras så att det framgår vad det i praktiken innebär att produktionsutskottet och LISAB har ansvar för strategisk samordning.⁷⁰

Regionstyrelsen har från och med 2023 enligt reglementet ansvar för strategisk produktionsplanering för hälso- och sjukvården samt samordning mellan den egenägda vårdens olika nämnder och bolag. Sedan tidigare har regionstyrelsen även ansvar för att leda och samordna Region Stockholms arbete inom olika områden som e-hälsa, digitaliserings- och innovationsarbete, forskningsverksamhet, fastighetsstrategiska frågor

⁶⁹ Södersjukhuset AB, Danderyds sjukhus AB, Södertälje Sjukhus AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Ambulanssjukvården i Storstockholm AB (AISAB), Folkandvården Stockholms län AB samt Tobiasregistret AB,

⁷⁰ Regionrevisorerna, årsrapport regionstyrelsen 2019

och strategisk kompetensförsörjning. Samtliga dessa områden är av betydelse för hälso- och sjukvårdssystemet som helhet.

Regionstyrelsens personal- och produktionsutskott har enligt Instruktion för regionstyrelsens utskott och beredningar⁷¹ bland annat ansvar för ägarstyrning, produktionsplanering och samordning mellan regionens egna hälso- och sjukvårdsverksamheter för att säkerställa att de uppnår regionfullmäktiges mål och ägardirektiv. Utskottet ska enligt instruktionen bland annat bevaka och ta initiativ gällande strategisk produktionsplanering och strategisk it för hälso- och sjukvården, samordning mellan Karolinska Universitetssjukhuset, Stockholms läns sjukvårdsområde och Region Stockholms hälso- och sjukvårdsproducerande bolag samt särskilt följa upp ägardirektiv, måluppfyllelse, effektivitet och produktivitet i dessa.

Revisionen noterade i årsrapporten 2022 att LISAB:s ägardirektiv för 2022 var förändrat jämfört med 2021. Framför allt gäller detta en skrivning i 2021 års ägardirektiv om att bolaget *ansvarar för* ägarstyrning, strategisk samordning och uppföljning av bolagens verksamhet utifrån regionfullmäktiges direktiv och fastställda ramar. Denna skrivning har i 2022 års ägardirektiv ändrats till att bolaget som ägare ska *bidra till* strategisk samordning och utveckling av dotterbolagens verksamhet. Den ändrade formuleringen har kvarstått under 2023 och finns även i 2024 års budget.

Av protokollen från möten med dels LISAB:s styrelse, dels regionstyrelsens personal- och produktionsutskott sammanträden 2023 framgår att ärendena i hög utsträckning är överlappande. Detta gäller särskilt hanteringen av ägardialogerna som redovisas både till LISAB:s styrelse och regionstyrelsens personal- och produktionsutskott. Det gäller även informationen från vice VD.

Revisionen konstaterar att den fortsatta utvecklingen av regionstyrelsens ansvar för samordning av olika områden inom den egenägda vården och ägarstyrningsfrågan kopplat till LISAB respektive personal- och produktionsutskottet, är nära sammankopplad med den så kallade styrningsutredningen, se nedan.

4.1.2. Utredning styrning av den egenägda vården

I budget 2023 gav fullmäktige regionstyrelsen i uppdrag att "tillsätta en parlamentarisk utredning av styrningen av den egenägda vårdproduktionen för att få på plats en ny styrmodell, inklusive styrelsesammansättning, som är starkare, tydligare, får berörda förvaltningar att samverka i högre grad och ger möjligheter till ett utökat ansvarsutkrävande. Utredningen skulle även undersöka effekten av en avbolagisering av de egenägda akutsjukhusen."⁷²

Regionstyrelsen beslutade i februari⁷³ 2023 att tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp med ansvar för att genomföra uppdraget. Beslutet omfattade val av ledamöter till arbetsgruppen med representation från samtliga partier i regionfullmäktige. Enligt regionstyrelsens direktiv skulle utredningen delredovisas i maj 2023 och slutredovisas i september 2023 samt att delrapporten skulle remitteras till berörda nämnder och bolag. Slutrapporten skulle enligt direktivet innehålla ett konkret förslag till styrning av Region Stockholms egenägda vårdgivare och förslag till nödvändiga beslut samt eventuellt behov av fortsatt utredning inom vissa delområden.

Den parlamentariska arbetsgruppen bildades under våren. Två projektledare inom regionledningskontoret har lett utredningsarbetet tillsammans med representanter från dels hälso- och sjukvårdsförvaltningen, dels den egenägda vårdproduktionen. Utredningsarbetet har förankrats i ledningsgrupperna inom berörda förvaltningar, fackliga

⁷¹ RS 2022-0759. Skrivningen är oförändrad mellan 2023 och 2024.

⁷² I fortsättningen kallad styrningsutredningen

⁷³ RS 2023-02-14, RS 2023-0146

organisationer och samverkansgrupper samt hälso- och sjukvårdsförvaltningens branschråd med externa vårdproducenter. Den parlamentariska arbetsgruppen har löpande fått information om utredningsarbetet.

I juni sändes en delrapport på remiss till berörda nämnder och bolag med 31 augusti som sista dag för remissvar. I delrapporten beskrevs dels hur den egenägda vården styrs idag, dels alternativa modeller för hur den egenägda vården kan styras framöver. I början av 2024 överlämnades slutrapporten till den parlamentariska arbetsgruppen. I februari föreslog regionstyrelsen fullmäktige att besluta om ett antal förslag som enligt beslutsunderlaget bedöms ge förutsättningar för ett effektivt resursutnyttjande och ett tydligt ansvarsutkrävande.⁷⁴ I huvudsak innebär förslaget att ansvaret för verksamheterna i Danderyds Sjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje Sjukhus AB och S:t Eriks Ögonsjukhus AB överförs till en nyinrättad akutsjukhusnämnd från den 1 januari 2025. Ansvaret för verksamheten i Ambulanssjukvården i Storstockholm AB förslås överföras till en nyinrättad ambulanssjukvårdsnämnd från den 1 januari 2026. Berörda bolag ska avvecklas genom att de fusioneras med moderbolaget Landstingshuset i Stockholm AB. Ärendet omfattar också förslag om uppdrag till regionstyrelsen att utarbeta förslag till ny bolagsordning och nytt ägardirektiv för LISAB. Syfte är att bolaget ska fungera som holdingbolag med huvudsakligt ansvar att inneha och förvalta aktier i dotterbolagen samt att hantera den legala rapporteringen.

Ärendet gällande styrningen av den egenägda vårdproduktionen är planerat att tas upp i fullmäktige i mars 2024.

4.1.3. Bedömning

Revisionen konstaterar att den utveckling som inleddes med fullmäktiges budgetbeslut för 2022 har en inriktning mot att regionstyrelsen ska ha en större roll och ansvar för samordning av den egenägda vården. Denna samordning har fortsatt utvecklas men har även 2023 skett under informella former vilket enligt revisionens bedömning innebär svårigheter att granska och ansvarspröva hur regionstyrelsen tar sitt ansvar enligt reglementet.

Revisionen bedömer att trots att regionstyrelsens ansvar för samordning successivt betonats och tydliggjorts i styrelsens reglemente medan ansvaret har tonats ner i ägardirektivet för LISAB så kvarstår i praktiken otydligheter i ansvarsfrågan mellan LISAB:s styrelse och regionstyrelsens personal- och produktionsutskott. Det handlar i huvudsak om att samma frågor hanteras i både utskottet och LISAB:s styrelse. På motsvarande sätt finns på tjänstemannanivå en otydlighet i ansvarsfrågan mellan rollen som sjukvårdsdirektör inom regionledningskontoret och rollen som vice VD i LISAB. Revisionen bedömer att den skillnad i ansvar som trots allt finns mellan regionstyrelsen och LISAB:s styrelse inte återspeglas i roll- och ansvarsbeskrivningarna på tjänstemannanivån.

Revisionen konstaterar att frågan om ägarstyrning och samordning är en central del i genomförd styrningsutredning och i regionstyrelsens förslag till beslut. Revisionen kommer att fortsätta följa utvecklingen under 2024.

4.2. Översyn av styrande dokument

Fullmäktige har gett regionstyrelsen i uppdrag att, ”i dialog med nämnder och bolag, se över samtliga gällande styrande dokument och i samband med sin tertiärrapport per april 2023 återkomma med ett förslag på vilka styrande dokument som kan upphöra att gälla, alternativt slås ihop.” Av granskningen framgår att regionledningskontoret har tagit fram en rapport som överlämnats för politisk beredning under hösten 2023.

⁷⁴ Regionstyrelsen 2024-02-20. RS 2023-0146

Regionledningskontoret anger att rapporteringen innehåller en översikt över alla befintliga styrande dokument med förslag på vilka som ska kvarstå, vilka som kan upphöra och vilka som eventuellt kan revideras eller slås ihop samt förslag på tidsplanering för genomförande av förändringarna.

Granskningen visar att flera styrdokument redan under 2023 har reviderats, upphört och/eller slagits samman. Av intervjuer framkommer också att arbete pågår med ytterligare ett antal styrdokument.

Inom ekonomiområdet har som framgått i avsnitt 3.3 ett nytt styrdokument, Policy och riktlinjer för en god ekonomisk hushållning⁷⁵ fastställts. Det nya styrdokumentet integrerar tidigare Policy för god ekonomisk hushållning med de tidigare styrdokumenterna Riktlinje för ekonomistyrning, Finansiella riktlinjer och Riktlinje för investeringar i ett samlat styrdokument. Revisionens genomgång visar vidare bland annat att en ny Epidemi- och pandemiplan fastställs vilket innebär att de tidigare styrdokumenterna Influenzapandeminplan respektive Epidemiberedningsplan har upphört att gälla. Vidare har det nya styrdokumentet Riktlinjer hållbarhet för Region Stockholm inneburit att en rad tidigare styrdokument har upphört att gälla.

Regionstyrelsen rapporterar uppdraget om översyn som genomfört. I budget 2024 ges regionstyrelsen i uppdrag att fortsätta arbetet med att se över Region Stockholms styrdokument i syfte att uppnå en mer effektiv styrning samt minska mängden administrativt arbete. Inom ramen för detta ska även ILS, Integrerad ledning och styrning av Region Stockholm, ses över.

Revisionen har tidigare konstaterat att regionledningskontorets rutiner för hanteringen av regionens styrande dokument har förbättrats, t.ex. gällande ajourhållningen av information på regionens externa webbplats, aktualitetsprövning samt tydlighet gällande var det formella ansvaret för respektive styrdokument ligger inom regionledningskontorets organisation.⁷⁶

I samma granskning konstaterade dock revisionen att det inte var tydligt hur följsamheten till styrdokumenterna ska följas upp. Revisionen konstaterade att de olika avdelningarna inom regionledningskontoret arbetar med uppföljning på olika sätt. En genomgång av samtliga styrdokument visade också att det i flera fall inte är tydligt om det finns direkta krav på nämnder och bolag att utifrån det enskilda styrdokumentet vidta åtgärder, t.ex. att ta fram en lokal plan. I revisionens rapport nämndes som exempel styrdokumentet Regional handlingsplan för ökad patientsäkerhet.

Revisionen har under 2023 genomfört en förstudie gällande Regionens strategi för suicidprevention vilken antogs av fullmäktige i november 2020⁷⁷. Förstudien visade att strategin inte implementerats i sin helhet i någon nämnd/bolag utom i hälso- och sjukvårdsnämnden. För trafiknämnden framgick att nämnden diskuterat men inte antagit en strategi även om trafikförvaltningen har ett dokument i sitt upphandlingsunderlag som berör suicidprevention.

Kopplat till regionstyrelsens ansvar för uppsikt över nämnder och bolag anges i regionstyrelsens årsredovisning 2023 att en uppföljning av efterlevnaden av styrande dokument görs i årsrapporteringen. Revisionen har efterfrågat närmare information om hur denna uppföljning genomförs men någon sådan har inte redovisats. Årsredovisningen innehåller inte heller någon rapportering av utfallet gällande denna uppföljning.

Bedömning

⁷⁵ RS 2023-0414

⁷⁶ Regionrevisorerna, årsrapport regionstyrelsen 2022

⁷⁷ Regionfullmäktige 2020-11-17, RS 2020-0469

Revisionen konstaterar att regionledningskontoret under 2023 har tagit fram beslutsunderlag och förslag på vilka styrande dokument som kan upphöra att gälla, alternativt slås ihop. Arbetet med enskilda styrdokument har också påbörjats och flera förändringar har fastställts under 2023.

I tidigare granskning har revisionen framfört att regionstyrelsen i samband med uppföljning och revidering av styrdokument så långt som möjligt, behöver varar tydlig med och stödja nämnder och bolag i den lokala hanteringen. Revisionen kommer följa regionstyrelsen fortsatta arbete med detta liksom frågan om hur uppföljning av följsamhet till styrdokument omhändertas i översynen.

4.3. Målstyrning

Revisionen har sedan flera år granskat regionstyrelsens arbete med att utveckla den regionövergripande målstyrningsmodellen, liksom styrelsens beredning av mål och indikatorer inför fullmäktiges budgetbeslut. Utifrån dessa granskningar har revisionen tidigare pekat på olika förbättringsområden, särskilt när det gäller förankringen av mål och indikatorer hos nämnder och bolag samt utformning och kvalitetssäkring av indikatorerna. Revisionen konstaterar att arbetet med regionens målstyrning successivt har utvecklats.

Fullmäktige lämnade i budget 2023 ett uppdrag till regionstyrelsen om översyn av målstyrningen under 2023. Syftet med uppdraget har dels varit att minska administrationen med färre indikatorer/mätningar, dels att säkerställa att de mål och indikatorer som återfinns i budgeten speglar fullmäktiges prioriteringar. Detta har resulterat i en ny målstruktur och modell för målstyrning inför år 2024.

Tabell 5: antal mål och indikatorer i fullmäktiges budget

	Antal mål i budget	Antal indikatorer i budget
År 2022*	22	100
År 2023*	22	93
ÅR 2024	13	34

* Indelat i nämnd- och verksamhetsspecifika mål

Som framgår av tabellen kommer antalet mål och indikatorer vara väsentligt färre 2024 än tidigare. Av intervjuer med regionledningskontoret framgår att den nya målstrukturen och modellen för målstyrning med betydligt färre indikatorer kommer att kräva andra sätt att mäta om verksamheter lever upp till mål och uppdrag. Detta kan exempelvis ske genom lokala mål och indikatorer. Därmed faller ett större ansvar på bolag/nämnder att själv utveckla former för uppföljning av verksamheten och rapportera till styrelse/nämnd. Detta framgår inte av fullmäktiges budget 2024, eller i styrdokumentet Integrerad ledning och styrning (ILS) eller regionledningskontorets anvisningar.

Revisionen rekommenderade 2019 regionstyrelsen att säkerställa att mål och indikatorer inför fullmäktiges budgetbeslut är tillräckligt beredda, förankrade och att det finns en process för kvalitetssäkring⁷⁸. Årets uppföljande granskning visar att förvaltningar/bolag uppfattar att samverkan och dialog mellan regionledningskontoret och berörda förvaltningar/bolag successivt har blivit tydligare och mer inkluderande. Granskning visar också att arbetet med den nya målstrukturen under 2023 skett i samverkan med förvaltningar och bolag med avstämningar av såväl mål som indikatorer.

⁷⁸ Rekommendation nr 30106. Regionrevisorerna delrapport regionstyrelsen 2019

Intervjuerna visar att förvaltningar/bolag uppfattar minskningen av fullmäktiges indikatorer i huvudsak som positiv.

De indikatorer och mål som slutligen ingick i budgetförslaget för 2024 och sedan antogs av fullmäktige var något förändrade jämfört med dialogunderlaget. Av intervjuer framgår att förvaltningar/bolag uppfattar att det liksom tidigare år finns nya indikatorer i budgetförslaget som de inte samverkat kring och inte alltid anser är relevanta och/eller mätbara. Då definitioner av indikatorer inte alltid finns eller är tydliga blir det också svåra att mäta i praktiken.

Revisionen har vid flera tidigare tillfällen pekat på att regionstyrelsen i sitt förslag till budget inte heller förmedlar någon information gällande styrelsens beredning av föreslagna målvärden för de enskilda indikatorerna vilket är fallet även i 2024 års budget. Även 2024 års budget innehåller indikatorer där målvärdet är utmanande jämfört med föregående års utfall eller det motsatta där målvärdet har satts lägre än föregående års utfall, utan förklaring.

Som framgår av avsnitt 2.2.1 är det en inte oväsentlig del av målen för 2023 som inte går att bedöma då indikatorer inte har gått att mäta alternativt varit för nya för att kunna ingå i bedömningen. Även i budgeten för 2024 finns indikatorer som helt eller delvis återstår att utveckla och för dessa finns ingen tidplan i budgeten.

I samband med revisionens delrapport 2023 konstaterades att regionens delårsrapport inte innehöll några prognoser för målen, förutom inriktningsmålet God ekonomisk hushållning. Detta beror på att flertalet indikatorer avläses först i samband med årsrapporteringen. Av regionstyrelsens yttrande över delrapporten framgår att regionledningskontoret, i samband med implementeringen av den nya målstrukturen, kommer se över möjligheten att utveckla prognosarbetet för mål och indikatorer i tertial- och delårsrapportering.⁷⁹

4.3.1. Region Stockholms bidrag till målen i regional utveckling

Revisionen har tidigare rekommenderat regionstyrelsen att utveckla former för hur Region Stockholms verksamheter ska bidra till målen i den regionala utvecklingsplanen (RUFSS)⁸⁰. Revisionen konstaterar att det ännu är oklart hur indikatorer kopplat till arbetet med RUFSS kommer att omhändertas i den nya målstyrningsmodellen. Fullmäktige har i budget 2024 gett klimat- och regionutvecklingsnämnden i uppgift att utveckla indikator kopplat till det nya målet *Regionen jobbar aktivt med att leda genomförandet av den regionala utvecklingsplanen*. Det framgår dock av budgeten att det enbart är klimat- och regionutvecklingsnämnden som kommer att beröras av målet och därmed den indikator som ska tas fram.

I regionstyrelsens pågående process⁸¹ med att ta fram en ny regional utvecklingsplan, pågår även ett utvecklingsarbete inom Region Stockholm. Detta utvecklingsarbete ska innefatta utvecklande av formerna för hur alla förvaltningar och bolag ska engageras och bidra till målen för den regionala utvecklingen.

4.3.2. Bedömning

Revisionen bedömer att arbetet med mål och indikatorer successivt har utvecklats under de senaste åren vad gäller samverkan och förankring.

⁷⁹ Revisionen gjorde motsvarande iakttagelse för uppdragen, dvs delårsrapporten innehöll heller ingen redovisning av status eller prognoser för fullmäktiges uppdrag till nämnder och bolag vilket innebär att det inte var möjligt att bedöma om det prognostiserade resultatet var förenligt med de mål som fullmäktige beslutat. Enligt regionstyrelsens yttrande avser regionledningskontoret att se över hur åiterrapporteringen av regionfullmäktiges uppdrag ska hanteras.

⁸⁰ Rekommendation nr 96674, regionrevisorerna årsrapport regionstyrelsen 2018

⁸¹ Regionstyrelsen ansvarar för att ansvara för framtagande av den nya regionala utvecklingsplanen

Med en tydlig förankringsprocess på tjänstemannanivå kring den nya målstyrningsmodellen med dess mål och indikatorer konstaterar revisionen att arbetet med förankring ytterligare förbättrats under 2023. Samtidigt konstaterar revisionen att det i regionstyrelsens förslag till indikatorer i fullmäktiges målstyrning fortfarande förekommer indikatorer som inte är kvalitetssäkrade. Regionstyrelsen bör därför säkerställa att de indikatorer som ska ingå i fullmäktiges budgetbeslut är tillräckligt kvalitetssäkrade så att de kan användas för styrning och uppföljning i regionens målstyrning. Tidigare lämnad rekommendation om beredning, förankring och kvalitetssäkring bedöms delvis åtgärdad och utgår till förmån för en omformulerad rekommendation, se nedan.

Då det fortfarande är oklart hur formerna för hur förvaltningar och bolag ska bidra till målen för den regionala utvecklingen, kvarstår rekommendationen kopplat till den frågan.

Rekommendation:

- Regionstyrelsen bör säkerställa att de indikatorer som ska ingå i fullmäktiges budgetbeslut är tillräckligt kvalitetssäkrade så att de kan användas för styrning och uppföljning i regionens målstyrning.⁸²

4.4. Styrning och utveckling med koppling till IT

4.4.1. Regionens IT-styrning

Revisionen granskade 2021 i ett särskilt projekt om styrningen av it- och digitaliseringsarbete innebar att förutsättningar fanns för verksamhetsanpassade digitala tjänster⁸³ som vilar på en kostnadseffektiv och säker it- och informationsmiljö. Bl.a. ställdes i granskningen frågan hur det säkerställts att roller och ansvar för it- och digitaliseringsarbetet är tydliga.

I revisionens rapport⁸⁴ konstaterades att frågan om styrningen av it varit aktuell under många år och att flera försök gjorts genom årens lopp för att tydliggöra ansvar och samverkansformer för gemensam verksamhetsutveckling med it-inslag⁸⁵. Utifrån genomförd granskning bedömde revisionen att även om det fortfarande fanns oklarheter som behövde hanteras så hade regionstyrelsen påbörjat ett arbete för att tydliggöra ansvar och roller för regionens it- och digitaliseringsarbete samt ägarskap av digitala tjänster. Förtydliganden fanns i en framtagen promemoria för hur ansvaret för it och digitala tjänster skulle fördelas mellan nämnder och bolag. I senare granskning har det framgått att förslagen i promemorian aldrig fastställdes. Mot denna bakgrund har revisionen gjort en uppföljande granskning av om regionstyrelsen säkerställer att det finns tydliga fastställda former för styrningen av regionens it-verksamhet.

4.4.1.1. Styrande dokument

Regionens styrdokument *Integrerad ledning och styrning (ILS)* beskriver regionens gemensamma styrmodell som gäller samtliga nämnder och bolag. I dokumentet anges att styrmodellen omfattar Region Stockholms hela verksamhet, bl.a. beskrivs processen för styrning och uppföljning. Dokumentet är övergripande och går inte in på olika typer av verksamheter, it nämns exempelvis inte i dokumentet.

⁸² Rekommendationen är en omformulering av tidigare lämnad rekommendation nr 30106 som nu bedöms delvis åtgärdad och utgår.

⁸³ I denna text används både "it-tjänster" och "it-system", i huvudsak kopplat till vilket begrepp som har använts i det sammanhang, t.ex. ett styrdokument, som refereras.

⁸⁴ Regionrevisorerna, projektrapport 3/2021 Strategisk styrning av it och digitalisering

⁸⁵ I rapporten hänvisas i sin tur till revisionens projektrapport 7/2013 ett samlat grepp om it-verksamheten. Hänvisning finns också till en rapport från konsultföretaget Gartner 2015. I rapporten anges vidare att fullmäktige 2016 beslutade om en strategi för innovation- och digitalisering i vilken det framgår att ägarstyrningen ska stärkas för att tydliggöra styrningen av it samt att dåvarande landstingsstyrelsen i budget för 2017 fick i uppdrag att göra en översyn av landstingets it-organisation.

Inom området it och digitalisering finns styrdokumentet *Policy för innovation och digitalisering* som antogs av fullmäktige 2016⁸⁶. Policyn har framför allt ett utvecklingsperspektiv och anger på en generell nivå i ett antal punkter hur arbetet med digitalisering och innovation ska bedrivas i regionen. Policyn ger ingen vägledning i hur förvaltning och löpande utveckling av it ska organiseras.

Vidare har regionen fram till årsskiftet 2023-2024 haft en *Strategi för It och digitalisering 2020-2023*⁸⁷. Enligt strategin ska varje ”digital tjänst”⁸⁸ i Region Stockholm ha en utpekad nämnd eller ett bolag som ägare med ansvar för förvaltning och utveckling under hela tjänstens livscykel. Enligt strategin kan ägarskap inte delas mellan nämnder och bolag men en nämnd eller ett bolag kan ges i uppdrag att utöva ägarskap för en tjänst som nyttjas av flera nämnder och bolag. Vidare framgår att arbete med utveckling, drift och förvaltning vid samtliga nämnder och bolag ska ”följa dokumenterade rutiner” vilka dock inte preciserats närmare. Enligt strategin är styrgrupper, arbetsgrupper och referensgrupper effektiva medel för samordning och beredning av beslut i förvaltning och utveckling av digitala tjänster. Dessa är dock i formell mening enbart rådgivande till den nämnd eller bolag som fattar beslut. En ny strategi i samma form som den tidigare kommer enligt uppgift inte tas fram, se vidare nedan.

Inom säkerhetsområdet finns styrdokumentet *Riktlinjer för informationssäkerhet*⁸⁹. Detta styrdokument poängterar vikten av att det finns ett definierat ägarskap för system och nätverk och att det ingår i ägarens uppdrag att se till att systemet har en aktiv förvaltning och övervakning samt att det finns en livscykelhantering för systemet. Precis som i den tidigare strategin för it och digitalisering anger riktlinjen att ägarskap av it-system eller nätverk inte kan delas mellan nämnder och bolag, men att en nämnd eller ett bolag kan ges i uppdrag att utöva ägarskap för en tjänst som nyttjas av flera nämnder och bolag. Riktlinjen går inte in på hur ägarskap utses eller hur nämnd/bolag kan få i uppdrag att utöva ägarskap när tjänsten nyttjas av flera nämnder och bolag.

Regionstyrelsen har enligt *reglementet*⁹⁰ ansvar för att leda och samordna it- och digitaliseringsverksamheten samt ansvar för strategisk it för hälso- och sjukvården. Hälso- och sjukvårdsnämnden ska, enligt dess reglemente, i samverkan med regionstyrelsen säkerställa att it-stöden för hälso-och sjukvårdssystemet bygger på en sammanhållen arkitektur, gemensamma standarder och en hög nivå av informationssäkerhet. Dessa reglementena anger inget om ägarskap för it. I reglementena för övriga nämnder eller i ägardirektiven för bolagen framgår inte heller något om hanteringen av it. (För granskning av fastighets- och servicenämndens ansvar och roll, se avsnitt 4.4.2.)

4.4.1.2. Regionens förvaltningsstyrningsmodell för IT

Av regionens intranät framgår att en modell för förvaltningsstyrning för it-objekt⁹¹ infördes i regionen under våren 2010 och att regionens vårdproducenter, bolag och förvaltningar rekommenderades att tillämpa modellen. Vilka beslut som finns om detta införande framgår inte. Det framgår att förvaltningsstyrningsmodellen bygger på modellen pm3⁹². På intranätet finns några mallar och en begreppslista gällande regionens gemensamma förvaltningsstyrningsmodell. Däremot finns det inte någon sammanhållen beskrivning av modellen eller hur regionens tillämpning av modellen är tänkt att ske.

⁸⁶ Fullmäktige 2016-11-15, LS 2015-0833

⁸⁷ Fullmäktige 2019-11-20, RS 2019-0669

⁸⁸ Ansvaret omfattar alla aspekter såsom funktionella, organisatoriska, ekonomiska, juridiska, tekniska och säkerhetsmässiga.

⁸⁹ Fullmäktige 2021-11-17, RS 2020-0148

⁹⁰ RS 2022-0762

⁹¹ På regionens intranät anges att förvaltningsstyrningsmodellen är ett ”Metodstöd för förvaltning av IT i Region Stockholm”

⁹² Pm3 är en styr- och samverkansmodell kopplat till systemförvaltning som är framtagen och ägs av konsultföretaget På AB

Den information som finns om förvaltningsstyrningsmodellen på intranätet hänvisar inte till riktlinjerna för informationssäkerhet och de skrivningar om ägarskap som finns där. Vare sig riktlinjen för informationssäkerhet eller den tidigare strategin för it och digitalisering hänvisar till förvaltningsstyrningsmodellen.

Inom ramen för intranätets information om förvaltningsstyrningsmodellen har det tidigare funnits en översikt gällande indelning av it-systemen inom vården i s.k. förvaltningsobjekt⁹³. Förvaltningsobjekten har i sin tur varit insorterade i tre s.k. objektfamiljer; *eHälsa*, *Administrativa stöd* och *IKT*. Denna översikt är nu borttagen från intranätet. Enligt intervjuer är det i praktiken bara förvaltningsobjekten inom eHälsa som förvaltats i enlighet med förvaltningsstyrningsmodellen. I den uppdaterade informationen på intranätet finns en kort information om objektet, utsedda personer/funktioner med ansvar för förvaltning av de ingående systemen samt länkar till förvaltningsplanerna för respektive objekt. Liksom i tidigare versioner av informationen på intranätet går det inte att direkt av förvaltningsstyrningsmodellen utläsa hur ägarskapet för vårdens it-system är fördelat på nämnder och bolag.

På intranätet anges att vidareutveckling av befintliga system sker inom ramen för förvaltningsobjekten medan nyutveckling/nyanskaffning sker inom ramen för Generationsskifte Vårdens IT, vilket är ett program som syftar till att genomföra större it-projekt, såsom att ersätta it-stöd som har nått "End of Life" eller där it-stöd saknas. Se vidare avsnitt 4.4.3.

4.4.1.3. Pågående arbete

Regionledningskontoret planerar framöver för en omstrukturering av it-styrningen med mer tonvikt på att it styrs i enlighet med ordinarie styrstruktur och inte enligt en separat styrmodell. Samtidigt finns enligt regionledningskontoret en del förhållanden inom it-styrningen som behöver klargöras, framför allt vilka nämnder som ska ha vilket ansvar för olika system och hur beredningsstrukturen ska se ut med styrgrupper för system som används av flera bolag/nämnder. En utgångspunkt i omstruktureringen är att använda de delar i förvaltningsstyrningsmodellen som fungerar men att tydliggöra kopplingen till ordinarie styrningsstruktur. I detta behöver enligt uppgift också regionstyrelsens roll förtydligas.

I granskningen framgår vidare att det inte finns några planer på att göra en formell uppföljning och utvärdering av den tidigare strategin för it och digitalisering. Däremot har regionledningskontoret, i samarbete med övriga berörda nämnder och bolag, diskuterat eventuellt behov av en ny strategi. Detta har inom regionledningskontoret lett till beslutet att inte föreslå framtagande av en ny strategi i samma form som den tidigare. Däremot pågår inom ramen för översynen av samtliga styrdokument (se avsnitt 4.2) en översyn av nuvarande Policy för innovation och digitalisering i syfte att se hur en förnyad policy i kombination med andra, mer detaljerade, dokument kan tydliggöra formerna för it-styrningen.

Parallellt med översynen av förvaltningsstyrningen pågår inom regionledningskontoret ett arbete med att ta fram en regionövergripande och samordnad plan för digitalisering inom vården. Planen kommer att vara ett levande dokument som uppdateras kontinuerligt.

4.4.1.4. Bedömning

Revisionen konstaterar att den tidigare planen för it-styrning 2021 inte fastställdes. Arbetet har därefter ändrat inriktning utan att en ny regionövergripande styrningsmodell

⁹³ Intranätet har bara haft information kopplat till vården och därmed inte innehållit någon information om förvaltningsstyrningsmodellen och indelning av it-system kopplat till andra verksamhetsområden i regionen.

hittills har fastställts och implementerats. Revisionen konstaterar vidare att det styrdokument som gett viss vägledning, Strategi för It och digitalisering 2020-2023, inte gäller framöver. Revisionen noterar att regionens styrdokument för informationssäkerhet har skrivningar om ägarskap inom it men utan att frågan om ägarskap är tydligt definierad. Granskningen visar också att den förvaltningsstyrningsmodell som finns på intranätet mer har formen av att vara en rekommendation som används inom en del verksamheter men som inte har någon fastställd roll i regionens it-styrning.

Revisionen konstaterar samtidigt att det nu pågår ett utvecklingsarbete för att tydliggöra styrningen av it dels på en generell nivå, dels med att se över nuvarande förvaltningsstyrningsmodell. Mot bakgrund av att regionens it-styrning varit föremål för olika ansatser under så lång tid ser revisionen positivt på detta, men bedömer att arbetet med exempelvis vårdens it-miljö förutsätter en ökad tydlighet. Revisionen bedömer därför att regionens it-styrning fortsatt behöver tydliggöras. Det gäller såväl ansvar och roller för regionens it- och digitaliseringsarbete som ägarskap av digitala tjänster.

4.4.2. Ansvarsfördelningen mellan regionstyrelsen och fastighets- och servicenämnden

I det särskilda projektet 2021, se avsnitt 4.4.1, bedömde revisionen att regionstyrelsens roll gentemot fastighets- och servicenämnden (FSN) borde tydliggöras bl.a. när det gäller beslut och ansvar för kontraktering av it-tjänster⁹⁴, val av leverantör och leverantörskontakter.⁹⁵

Revisionen konstaterade att en skrivning om ansvar för att ”definiera och beställa Region Stockholms gemensamma it-tjänster samt samordna nämnders och bolags kontakter med gemensamma it-leverantörer” tidigare fanns med i reglementet för regionstyrelsen. Dessa skrivningar är fr.o.m. 2023 borttagna från regionstyrelsens reglemente. Motsvarande skrivning är dock inte tillagd i FSN:s reglemente.

Revisionen konstaterar även att en tidigare överenskommelse mellan regionstyrelsen och FSN avseende hanteringen av it-tjänster, genom beslut i FSN respektive regionstyrelsen, har upphört. I beslutsunderlaget hänvisas till att FSN från och med den 1 januari 2023 har ”ensamt ansvar för att tillhandahålla tjänster inom it, medicinsk teknik och digitala tjänster”.⁹⁶

Revisionens uppföljande granskning visar att det fortfarande i realiteten finns en otydlig gränsdragning mellan FSN och regionstyrelsen. För upphandling gällande drift- och kapacitetstjänster framgår exempelvis att det är FSN som sköter den löpande hanteringen medan det fortfarande är regionstyrelsen som är avtalspart⁹⁷. Revisionen noterar vidare att regionstyrelsen under 2022 fått ett fullmäktigeuppdrag gällande att projektetablera och genomföra centralt samordnade upphandlingar för en gemensam upphandlings- och avtalstjänst. Vidare har regionstyrelsen under 2022 uppdragit till regiondirektören att ta fram plan för upphandling och förvaltning av ett ärende- och dokumenthanteringssystem. Det är för dessa uppdrag inte tydliggjort hur det framtida ägarförhållandet för avtal respektive ansvar för den löpande förvaltningen ska hanteras. Det

⁹⁴ Se tidigare not i avsnitt 4.4.1 om begreppen it-tjänster och it-system. I detta avsnitt används generellt begreppet it-tjänster. Kopplat till skrivningar nedan om ansvarsfördelningen mellan regionstyrelsen och FSN gällande ansvar för upphandling, ägarskap, förvaltning av it-tjänster kan detta handla om t.ex. infrastruktur, system och egentliga it-tjänster.

⁹⁵ Regionrevisorerna, projektrapport 3/2021 Strategisk styrning av it och digitalisering. Här lämnades rekommendation nr 67470 med detta innehåll.

⁹⁶ FSN 2023-0245, RS 2023-0367

⁹⁷ Det ursprungliga uppdraget lämnades 2019 till regionstyrelsen gällande att Genomföra centralt samordnad upphandling av regiongemensam it-drift och förvaltning. Enligt uppgift har upphandling av drift- och kapacitetstjänster genomförts och det löpande ansvaret, men inte ägarskapet, har som framgår av texten överlämnats till FSN. Det finns dock en kvarstående del gällande upphandling av förvaltnings- och utvecklingstjänster som enligt regionledningskontoret är under genomförande och planeras slutföras i början av 2024.

framgår av granskningen att det pågår generella diskussioner mellan serviceförvaltningen och regionledningskontoret om hur fördelningen av ansvar och roller mellan regionstyrelsen och FSN kan genomföras i praktiken men att det finns en del frågor kvar att lösa gällande t ex organisering av arbetet och kompetensförsörjning.

Vidare konstaterade revisionen i den tidigare granskningen att det inte är obligatoriskt för nämnder och bolag att överföra sin it-infrastruktur till FSN och köpa tjänster av nämnden. Revisionen bedömde att om inte all it-infrastruktur samlas inom nämnden försvåras skapandet av en gemensam, kostnadseffektiv och säker it- och informationsmiljö vilket riskerar att hindra digitaliseringsarbetet och öka it-säkerhetsrisker. Revisionen konstaterade att nämndens tjänster har standardiserats, beskrivits och prissatts så att nämnder och bolag kan påverka sina kostnader genom nyttjandegraden av tjänsten. Revisionen menade dock att detta troligen inte räcker för att få de nämnder som inte redan överfört sin it-infrastruktur till FSN att göra detta. I samband med revisionens årsrapport för regionstyrelsen 2021 rekommenderade revisionen regionstyrelsen att analysera och tydliggöra förutsättningarna för att nämnders och bolags servicefunktioner ska överföras till fastighets- och servicenämnden.⁹⁸

Enligt det reviderade reglementet för FSN 2023 ansvarar FSN för att utveckla moderna effektiva administrativa stödtjänster genom att konsolidera och realisera synergier inom administration och it åt Region Stockholms nämnder och bolag. FSN ska mot ersättning tillhandahålla dessa tjänster inom regionen. Revisionen har bl.a. i delrapport 2023 för FSN⁹⁹ konstaterat att nämnden har utmaningar i det fortsatta arbetet med konsolidering och effektivisering av verksamheten utifrån nuvarande styrning. Revisionen noterade vidare att nämnden i sitt budgetunderlag¹⁰⁰ lyfter behov av förtydligande av förvaltningens roll i regionen och en regiongemensam plan för att öka förutsättningarna för att leverera effektiva tjänster.

Det framgår av årets granskning att regionledningskontoret har inlett ett arbete med att tydliggöra vad gemensamma tjänster ska innebära inom regionen. Enligt FSN:s verksamhetsberättelse 2023 deltar serviceförvaltningen i detta arbete vars resultat enligt uppgift ska omhändertas i budgetprocessen inför 2025.

Bedömning

Revisionen bedömer att regionstyrelsen bör säkerställa att det finns en tydlig ansvarsfördelning mellan regionstyrelsen och FSN gällande ansvar och ägarskap för it-tjänster (både infrastruktur och mer användarnära applikationer). Revisionen bedömer vidare att regionsledningskontoret i samverkan med serviceförvaltningen behöver tydliggöra hur beslutad ansvarsfördelning i praktiken ska realiseras fullt ut. Revisionens tidigare rekommendation gällande ansvarsfördelningen mellan regionstyrelsen och FSN ersätts av två nya rekommendationer (se nedan).

Revisionen bedömer att det generellt fortfarande finns en del oklarheter kring förutsättningarna för fastighets- och servicenämndens uppdrag vad gäller serviceverksamheten. Revisionen ser därför positivt på att det pågår ett gemensamt arbete mellan regionledningskontoret och serviceförvaltningen kring gemensamma tjänster. Tidigare lämnad rekommendation till regionstyrelsen om att analysera och tydliggöra förutsättningarna för att nämnders och bolags servicefunktioner ska överföras till fastighets- och servicenämnden kvarstår i avvaktan på resultatet av pågående arbete kring att tydliggöra vad gemensamma tjänster innebär.

Rekommendationer:

⁹⁸ Rekommendation nr 78276, Regionrevisorerna, årsrapport regionstyrelsen 2021

⁹⁹ Regionrevisorerna, Delrapport fastighets- och servicenämnden 2023 RK 2023-0054

¹⁰⁰ FSN 2023-0204

- Regionstyrelsen bör säkerställa att det finns en tydlig ansvarsfördelning mellan regionstyrelsen och fastighets- och servicenämnden gällande ansvar och ägarskap för gemensamma it-tjänster.
- Regionsledningskontorets ledning bör i samverkan med serviceförvaltningen tydliggöra hur beslutad ansvarsfördelning mellan regionstyrelsen och fastighets- och servicenämnden gällande it-tjänster i praktiken ska realiseras fullt ut.

4.4.3. Generationsskifte Vårdens IT

Revisionen granskade i ett särskilt projekt 2022 det pågående arbete med vårdens informationsmiljö¹⁰¹, framför allt arbete med nytt huvudjournalssystem och utvecklingen av ett vårddatalager. I projektrapporten rekommenderade revisionen regionstyrelsen att sammanställa och tydliggöra ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för arbetet med huvudjournalssystem och vårddatalager och specifikt Karolinskas respektive regionstyrelsens roller i utvecklingen av vårddatalager¹⁰². Regionstyrelsen rekommenderades vidare att ta fram en strategisk plan som tydliggör hur det fortsatta arbetet med huvudjournalssystem och vårddatalager ska genomföras och hur risker och utmaningar ska hanteras¹⁰³. Dessutom rekommenderades regionstyrelsen att säkerställa former för beslutsfattande i nu planerat utvecklingsarbete gällande vårdinformationsmiljön och att beslut fattas på rätt nivå¹⁰⁴. En uppföljande granskning har genomförts under 2023.

Revisionen konstaterar att arbetet med nytt huvudjournalssystem och utvecklingen av ett vårddatalager ingår i det som numer benämns Generationsskifte Vårdens IT vilket på regionens intranät anges vara ett program med en utsedd programledare. Det framgår vidare av informationen att sjukvårdsdirektören vid regionledningskontoret ”ansvarar för att säkerställa genomförandet och för att hålla ihop arbetet inom uppdraget Generationsskifte vårdens IT. I ansvaret ingår att fatta beslut om de insatser som ryms inom uppdraget”.

Som framgått i avsnitt 4.4.1 anges på regionens intranät att upphandlingar som syftar till att ersätta it-stöd eller där it-stöd saknas i vården hanteras inom ramen för Generationsskifte Vårdens IT. Begreppet ”vården” preciseras inte närmare. På regionens intranät uppges vidare att prioritering och initiering av nya upphandlingar för it-stöd inom vården beslutades av Regionstyrelsen genom en åtgärdsplan¹⁰⁵. I åtgärdsplanen konstaterades områden som var centrala i arbetet med vårdens it-miljö.

Enligt intranätet ingår för närvarande sex projekt i programmet Generationsskifte Vårdens IT. Av dessa är projektet *Upphandling av nytt huvudjournalssystem* direkt kopplat till ett uppdrag från fullmäktige till regionstyrelsen i budget 2023, ”Genomföra en centralt samordnad upphandling av nytt huvudjournalssystem”. Projektet *Regionalt vårddatalager* är på motsvarande sätt kopplat till fullmäktigeuppdraget ”Säkerställa en behovsstyrd successiv utveckling av ett regionalt vårddatalager”. Övriga projekt är delvis desamma som ingick i den ursprungliga åtgärdsplanen som omnämns på intranätet.

Utöver informationen på intranätet har regionledningskontoret tagit fram visst presentationsmaterial gällande programmet Generationsskifte Vårdens IT och de ingående projekten. Av materialet framgår t.ex. sju vägledande principer för arbetet, till exempel; ”Verksamhetsnyttas prioriteras: Verksamheternas behov ska styra utifrån ett patientsäkerhetsperspektiv”, ”Lagar och förordningar ska tillgodoses när nya lösningar

¹⁰¹ Regionrevisorerna, projektrapport 11/2022 vårdinformationsmiljön – underhåll och utveckling

¹⁰² Rekommendation nr 97505

¹⁰³ Rekommendation nr 97504

¹⁰⁴ Rekommendation nr 97506

¹⁰⁵ (RS 2020-0711) Enligt vad som framkom i tidigare granskning var detta formellt en rapport från regiondirektörens till regionstyrelsen i maj 2021; *Återrapportering hur generationsskifte i vårdens it-miljö kan återupptas*. Rapporten har därefter benämnts ”Åtgärdsplanen”.

utarbetas” och ”Skapa utvecklingsförmåga för vården genom interoperabilitet och tillgängliggöra data för forskning och utveckling”. De sju principerna är enligt uppgift en vidareutveckling av de principer som fanns med i den ursprungliga åtgärdsplanen. Vidare finns framtagna bilder av vilka styrgrupper som är aktuella i styrningen av program och projekt. Det formella ansvaret för program och projekt framgår dock inte av dessa bilder.

Utöver den information som tagits fram enligt ovan finns det för själva programmet inte någon formellt fastställd dokumentation vad gäller innehåll, planering etc. I intervjuer hänvisas i stället till den ursprungliga åtgärdsplanen. Den finns dock inte publicerad på intranätet kopplat till Generationsskifte Vårdens IT. Åtgärdsplanen finns inte heller med bland regionens styrande dokument på den externa webbplatsen.

Av intervjuer, informationsmaterial till styrgrupper etc. framkommer att det finns en rad beroenden mellan de olika projekten inom programmet och även till annat utvecklingsarbete utanför programmet. Detta framgår dock inte samlat vilket innebär att det är svårt att få en översiktlig bild av komplexiteten i utvecklingsarbetet.

För programmets ekonomi har regionstyrelsen avsatt 120 mnkr per år 2022 och 2023 samt i budgeten för 2024 att användas till ”Framtidens vårdmiljö”. Det framgår av granskningen att sjukvårdsdirektören löpande fattar verkställighetsbeslut, framför allt av ekonomisk karaktär, gällande de projekt som ingår i programmet.

Arbetet med införandet av ett nytt huvudjournalssystem beräknas enligt en översiktlig tidslinje pågå till 2029. Då projektet *Upphandling av nytt huvudjournalssystem* är direkt kopplat till ett uppdrag från fullmäktige till regionstyrelsen har projektet sin hemvist inom regionledningskontoret. För närvarande pågår upphandling och regionstyrelsen har fattat beslut om upphandlingsunderlaget. Ännu finns inte någon projektplan för hela projektet, dvs. inklusive implementering av nytt huvudjournalssystem fram till 2029. En sådan plan kan enligt uppgift tas fram först när själva upphandlingen är avslutad.

För projektet *Regionalt vårddatalager* finns inte heller någon projektplan framtagen och här finns inte heller någon utsedd projektledare. Inom Karolinska universitetssjukhuset pågår ett internt arbete med att utveckla ett datalager och det har framgått av tidigare granskning att det funnits viss osäkerhet kring vilken roll Karolinska har i arbetet med att ta fram ett regionalt vårddatalager. Regionledningskontoret har dock under 2023 tydliggjort att det inte finns något uppdrag till Karolinska att utveckla ett regionalt vårddatalager men att regionledningskontoret följer det utvecklingsarbete gällande vårddatalager som pågår inom Karolinska.

Revisionen har översiktligt granskat dokumentation gällande några av de övriga projekten som ingår i programmet Generationsskifte vårdens IT. Det varierar mellan projekten vilken typ av övergripande styrdokument som tagits fram. För projektet *Journalssystem för graviditet och förlossningsvården i Region Stockholm och Region Gotland (Birthprojektet BP 26)* finns en projektplan medan det för projektet *Journalssystem för anestesi och intensivvård (PDMS)* finns ett bildspel kallat ”Styrning och ledning PDMS implementering” där projektorganisationen visas. Gemensamt i båda fallen är att det inte är tydligt vem som är projektägare och var det formella ansvaret för projektet ligger, dvs. om det är regionstyrelsen eller annan nämnd som har det formella ansvaret.¹⁰⁶

Via de exempel på handlingar till styrgruppsmöten som revisionen tagit del av framgår att det ges statusinformation för enskilda projekt på styrgruppsmötena. Någon löpande

¹⁰⁶ I projektplanen för Birthprojektet BP 26 anges: Projektägare/beställare: Cambio Healthcare systems/Stockholms Läns Sjukvårdsområde (SLSO). Detta är enligt uppgift från regionledningskontoret felaktigt då projektägare ska vara sjukvårdsdirektören inom regionledningskontoret.

statusrapportering på en mer övergripande nivå tas inte fram vare sig från programmet eller ingående projekt. Regionledningskontoret har dock i oktober 2023 gett en översiktlig information om programmets innehåll till regionstyrelsens personal- och produktionsutskott. Presentationen innehöll inte någon information om ekonomi, risker etc. gällande de olika ingående projekten eller programmet i sin helhet.

Utöver vad som angivits ovan rekommenderade revisionen i den tidigare projektgranskningen också regionstyrelsen att säkerställa att informations- och patientsäkerhetsrisker gällande vårddatalagret analyseras. Det framgår av granskningen att Karolinska har genomfört sådana riskanalyser för de interna datalager som för närvarande är under utveckling inom Karolinska. Beroende av kommande användningsområden och om ett regiongemensamt vårddatalager ska utvecklas tillkommer ytterligare risker varför ytterligare analyser kommer behöva hanteras framåt.

Bedömning

Revisionen konstaterar att utvecklingsarbete pågår inom de områden som pekats ut i regiondirektörens tidigare åtgärdsplan och utifrån fullmäktiges uppdrag om upphandling av nytt huvudjournalssystem. Revisionen bedömer att det inte är tydligt om den tidigare åtgärdsplanen är ett formellt styrande dokument och hur det i så fall förhåller sig till den övergripande it-styrningen och den löpande utvecklingen av innehållet i programmet Generationsskifte vårdens it.

Programmet Generationsskifte vårdens IT omfattar ett mycket viktigt utvecklingsarbete för vårdens infrastruktur. Revisionen konstaterade i föregående granskning att utvecklingsarbetet kopplat till nytt huvudjournalssystem respektive regionalt vårddatalager, trots att det rent ekonomiskt hanteras inom den löpande driften, till sin karaktär mer liknar ett komplext, flerårigt investeringsprojekt. Utöver vikten av tydlighet kring planeringen samt ansvar och roller, både på den politiska nivån och tjänstemannanivån, menar revisionen därför att programmet bör ha en löpande formaliserad program- och projektrapportering gällande status, riskhantering etc. på motsvarande sätt som inom investeringsverksamheten.

Revisionen konstaterar att förutsättningarna för att styra programorganisationen för Generationsskifte vårdens IT kompliceras av att programledningen och vissa projekt har sin hemvist inom regionledningskontoret medan ansvaret för flera andra projekt förefaller ligga inom andra nämnder. Revisionen konstaterar dock att det finns ett förtydligande av att det inte finns något uppdrag till Karolinska att utveckla ett regionalt vårddatalager.

Revisionen har tidigare rekommenderat regionstyrelsen att sammanställa och tydliggöra ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för arbetet med huvudjournalssystem och vårddatalager och specifikt Karolinskas respektive regionstyrelsens roller i utvecklingen av vårddatalager. Vidare har regionstyrelsen rekommenderats att säkerställa former för beslutsfattande i nu planerat utvecklingsarbete gällande vårdinformativmiljön och att beslut fattas på rätt nivå. Regionstyrelsen bör också enligt tidigare lämnad rekommendation ta fram en strategisk plan som tydliggör hur det fortsatta arbetet med huvudjournalssystem och vårddatalager ska genomföras och hur risker och utmaningar ska hanteras. Rekommendationerna kvarstår och kommer fortsatt följas upp.

4.5. Intern kontroll i ekonomi- och personalprocesserna

4.5.1. Intern kontroll i centrala processer för den finansiella rapporteringen

Regionstyrelsen ansvarar för att upprätta regionens årsredovisning och har det yttersta ansvaret för regionens finansiella rapportering. Revisionen har granskat om det ur den

regionövergripande finansiella rapporteringens perspektiv finns en tillräcklig intern styrning och kontroll i centrala processer i regionens gemensamma ekonomi- och lönesystem samt i leverantörsfakturahantering.

FSN:s serviceförvaltning har i uppdrag att sälja tjänster för administration och systemlösningar kopplat till ekonomi- löne- och fakturahantering till regionens nämnder och bolag. Serviceförvaltningen ansvarar, som tjänsteleverantör, för de kontroller som enligt överenskommelse/avtal mellan FSN och köpande nämnd/bolag ska utföras av serviceförvaltningen.

För ekonomisystemet Raindance konstateras att det finns ett stort mått av decentraliserat ansvar. Respektive förvaltning och bolag har sina egna servrar och installationer. Det finns vissa regionövergripande anvisningar gällande t.ex. hur lösenord ska vara utformade men inga kontrollmoment hur detta i praktiken efterlevs av nämnder och bolag. Granskningen visar att serviceförvaltningen har en viktig roll i vissa kontroller men inte som ansvarig utan mer har rollen som tjänsteleverantör.

För löneprocessen i lönesystemet Heroma konstateras på motsvarande sätt att ansvaret för nyckelkontroller i betydande utsträckning ligger hos respektive förvaltning och bolag. Med något undantag genomför serviceförvaltningen inga kontroller av att de nyckelkontroller som ska utföras lokalt faktiskt utförs.

För hanteringen av leverantörsfakturer framgår av granskningen att serviceförvaltningen har en central roll när det gäller vissa kontrollmoment. Dock finns också lokala kontrollmoment. För de kontroller som sker inom serviceförvaltningen konstateras att dessa i huvudsak har karaktären av efterkontroller.

Granskningen visar sammantaget att ansvaret för att genomföra nyckelkontroller, som t.ex. kontroller av behörigheter och systeminstallationer eller andra typer av kontroller i ekonomi- och lönesystemen samt fakturahanteringen, i stora delar är decentraliserat till respektive förvaltning och bolag. Graden av decentralisering skiljer sig något mellan de granskade systemen. När det gäller leverantörsfakturahanteringen har serviceförvaltningen en mer central roll när det gäller vissa kontrollmoment än i övriga system.

Granskningen visar att regionstyrelsen för dessa processer saknar samlade regionövergripande processbeskrivningar med riskanalyser ur ett internkontrollperspektiv. Det finns inte heller någon samlad bild av vilken grundläggande kravnivå som ställs på nämnders och bolags kontroller i dessa processer eller på regionövergripande kontroller av att lokala kontroller genomförs i tillräcklig utsträckning. Ur ett övergripande perspektiv försvårar detta bedömningen av om nämnders och bolags kontrollarbete är tillräckligt för att säkerställa tillräcklig intern kontroll i den finansiella rapporteringen på regionövergripande nivå.

Bedömning

Revisionen konstaterar att det görs kontroller inom granskade processer, men att det i dagsläget finns svårigheter i att bedöma om dessa kontroller är tillräckliga ur ett regionövergripande perspektiv. Detta eftersom det saknas regionövergripande riskanalyser och en central uppföljning av dessa processer.

Revisionen bedömer att det behövs ett tydliggörande av ansvaret för intern kontroll i regionövergripande processer kopplat till de it-system som är väsentliga för den finansiella rapporteringen. Detta innebär särskilt att nyckelkontroller inom de processer som bedöms vara väsentliga för regionens finansiella rapporter behöver tydliggöras. Revisionen menar att regionledningskontoret behöver initiera ett arbete för att ur ett intern kontrollperspektiv tydliggöra dessa regionövergripande processer. I den mån kontroller ur ett regionövergripande perspektiv ska utföras av FSN:s serviceförvaltning behöver detta tydliggöras i förhållandet mellan regionstyrelsen och FSN. Samtidigt

måste förutsättningarna för FSN att genomföra detta, samt eventuella konsekvenser, beaktas och tydliggöras i styrningen.

Rekommendation:

- Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att ansvaret för intern kontroll tydliggörs i regionövergripande processer kopplade till de it-system som är väsentliga för den finansiella rapporteringen.

4.5.2. Redovisning av fastighetsförändringar kopplat till MT-investeringar

I revisionens granskning av MT-investeringar (se avsnitt 3.4.4) framkom att redovisningen av nödvändiga fastighetsförändringar kopplat till installationer av MT-investeringar inte följer regler för redovisning. I redovisningen¹⁰⁷ ska, förutom anskaffningsvärdet för en grundinvestering, även utgifter som är direkt hänförliga till grundinvesteringen räknas in. Enligt Rådet för kommunal redovisning¹⁰⁸ betyder det att utgifter som krävs för att få grundinvesteringen på plats och i skick för att nyttjas för sitt ändamål redovisas tillsammans med utgiften för grundinvesteringen.

I dagsläget redovisas utgifter för hyresgästinitierade investeringar hos Locum som har en budget för sådana fastighetsförändringar. Det innebär att utgifter för fastighetsanpassningar, som krävs för att få MT-investeringen på plats, redovisas som investeringar i fastigheten i fråga, medan utgiften för själva MT-investeringen redovisas hos berörd vårdgivare.

Bedömning

Revisionen bedömer att utgifter för nödvändiga fastighetsförändringar bör redovisas hos berörd vårdgivare som en anläggningstillgång tillsammans med utgiften för MT-utrustningen. Locum bör därför fakturera sina utgifter för de fastighetsförändringar som är direkt hänförliga till berörd vårdgivares MT-investering. Revisionen menar att regionledningskontoret i sina investerings- och bokslutsanvisningar behöver säkerställa att utgifter för tillkommande fastighetsförändringar som är direkt hänförliga till MT-investeringar hanteras i enlighet med gällande regelverk.

Rekommendation:

- Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att utgifter för tillkommande fastighetsförändringar som är direkt hänförliga till MT-investeringar hanteras i enlighet med gällande redovisningsregelverk

4.5.3. Rutin för kapitaltäckningsgarantier

För att säkerställa att det egna kapitalet inte förbrukas om en förlust uppstår i någon av regionens två koncerner utfärdar fullmäktige vid behov en kapitaltäckningsgaranti. Enligt nuvarande rutiner fattar regionfullmäktige i normalfallet beslut om kapitaltäckningsgarantier i samband med behandlingen av årsredovisningen i maj månad. Kapitaltäckningsgarantierna är formulerade så att de endast avser ett räkenskapsår, dvs. fram till och med 31 december.

I samband med årsgranskningen av LISAB har auktoriserad revisor konstaterat att årets resultat i LISAB är -298 mkr och att det egna kapitalet på balansdagen uppgår till 146 mkr. Om resultatutvecklingen för 2024 fortsätter som under 2023 finns risk att mer än hälften av LISAB:s egna kapital är förbrukat under våren. I det fall detta skulle ske under perioden januari till april kan LISAB:s egna kapital inte hanteras inom gällande kapitaltäckningsgaranti vilket innebär att ett eget ärende med ansökan om kapitaltäckning måste tillställas regionfullmäktige.

¹⁰⁷ Lagen om kommunal bokföring och redovisning LKBR 7 kap 1 & 2 §

¹⁰⁸ RKR R4 Materiella anläggningstillgångar

Mot bakgrund av iakttagelserna har LISAB rekommenderats följa resultatet och kapitalutvecklingen noggrant under våren för att vidta åtgärder kopplat till ABL i de fall mer än hälften av det registrerade aktiekapitalet är förbrukat innan en ny kapitaltäckningsgaranti är utställd.

Bedömning:

Regionens utformning och tidsplan för utfärdande av kapitaltäckningsgarantier möjliggör inte att bolag under räkenskapsårets alla månader har en täckande kapitaltäckningsgaranti utan måste vid eventuellt behov under perioden januari till och med april avropa en särskild. Revisionen bedömer att regionledningskontoret bör införa en ny rutin för ärenden om kapitaltäckningsgarantier som säkerställer att bolag har ett skydd hela räkenskapsåret inklusive de första månaderna på året.

Rekommendation:

- Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att ärenden om kapitaltäckningsgarantier ger koncernernas bolag ett skydd även på våren efter räkenskapsåret slut.

4.6. Avrapporterade granskningar i delrapport

Delar av årets granskning har tidigare avrapporterats i delrapport för regionstyrelsen¹⁰⁹. Utöver vad som refererats i avsnitt ovan sammanfattas nedan några väsentliga iakttagelser från delrapporten.

4.6.1. Ansvar och roller i den nya politiska organisationen

I samband med delåret granskade revisionen nämndernas reglementen med anledning av den nya politiska organisationen. Syftet var att bedöma om de nya reglementena överensstämmer med lagstiftning samt om ansvar och uppgifter i reglementena är tydliga. Granskningen omfattade också inrättandet av utskott och beredningar samt om nämndernas delegationsordningar följer lagstiftning och ansvar enligt reglementena.

Revisionen konstaterade att det finns viss överlappning i ansvarsområdena mellan hälso- och sjukvårdsnämnden och den nya primärvårdsnämnden, särskilt när det gäller området psykisk hälsa. Hälso- och sjukvårdsnämnden ska enligt sitt reglemente ansvara för att vård för psykisk ohälsa utformas och anpassas till befolkningens behov samt också bedriva förebyggande arbete för psykisk hälsa. Samtidigt ingår området psykisk hälsa i husläkarverksamhetens uppdrag vilket primärvårdsnämnden ansvarar för. Revisionen kommer fortsätta följa den praktiska tillämpningen av reglementena.

Vidare konstaterade revisionen att regionstyrelsen i det nya reglementet tilldelats ansvar för strategisk produktionsplanering för hälso- och sjukvården samt samordning mellan den egenägda vårdens olika nämnder och bolag. Samtidigt har hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden inom sina respektive vårdområden ansvar för att planera och följa upp vården och att produktionen styrs och samordnas på ett effektivt sätt. Revisionen bedömde att regionstyrelsen, i samband med det fortsatta arbetet med styrningen av hälso- och sjukvården, behöver säkerställa att ansvar för planering och samordning inom hälso- och sjukvårdsområdet tydligt definieras.

I övrigt bedömde revisionen att reglementena var upprättade i enlighet med kommunallagen och att den ansvarsfördelning som beskrivs i reglementena är tillräckligt tydlig.

Roll- och ansvarsfördelningen mellan regionstyrelsen och LISAB:s styrelse framgår i avsnitt 4.1. Roller och ansvar för fastighets- och servicenämndens serviceförvaltning och gränsdragningen mot regionstyrelsen framgår i avsnitt 4.4.2. Uppföljning av

¹⁰⁹ Regionrevisorerna, delrapport regionstyrelsen 2023

tidigare lämnade rekommendationerna gällande hälso- och sjukvårdsnämndens roll och ansvar kopplat till regionens fastighetsstyrning beskrivs i avsnitt 3.4.5.

4.6.2. Akutsjukhusens vattenförsörjning

Tillgången till rent vatten är en av de viktigaste förutsättningarna för att bedriva hälso- och sjukvård. Revisionen har därför i ett särskilt projekt¹¹⁰ granskat slutenvårdens förmåga att förebygga, motstå och hantera störningar i vattenförsörjningen.

Revisionen konstaterade i projektrapporten att Region Stockholm har ansvar, men begränsade befogenheter, att säkerställa att vattnet kommer till de fastigheter och därmed de verksamheter som omfattas av granskningen. Befogenheterna ligger istället primärt hos kommunerna. Möjligheterna till påverkan begränsas därför till strategidokument, som RUF5 2050 och Regional vattenförsörjningsplan samt olika former av påverkansarbete. Revisionen bedömde i rapporten att strategidokumentet fungerar som påverkan snarare än som styrning relaterat till slutenvårdens vattenförsörjning. Regionledningskontoret har representanter i samverkansforum för vattenfrågor mellan kommuner, länsstyrelse och region men representerar i dessa forum främst den regionala utvecklingen och inte den verksamhet som Region Stockholm bedriver.

Revisionens samlade bedömning var att arbetet med att säkerställa slutenvårdens vattenförsörjning behöver stärkas så att det finns förmåga att förebygga, motstå och hantera störningar. I projektrapporten rekommenderade därför revisionen regionstyrelsen att säkerställa att representanter i forum med aktörer utanför Region Stockholm representerar hela Region Stockholms verksamhet.

I regionstyrelsens yttrande över rapporten framgår att nämnden ställer sig bakom revisionens slutsatser och rekommendationer och framhåller behovet av forum som inkluderar externa aktörer som hanterar vattenförsörjningen för Region Stockholms egna verksamheter.

4.6.3. Regionens process för risk- och sårbarhetsanalyser

Enligt fullmäktiges riktlinje *Krisberedskapsplan och katastrofmedicinsk beredskapsplan för Region Stockholm* ska samtliga nämnder och bolag årligen genomföra risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) för sina respektive verksamhetsområden och rapportera dessa till regionstyrelsen. Regionstyrelsen ska sedan sammanställa dessa i en regionövergripande RSA vid varje ny mandatperiod. Revisionen har därför gjort en fördjupad granskning¹¹¹ av regionens arbete med risk- och sårbarhetsanalyser.

Revisionen konstaterade i granskningen att generella mallar, otydlig process och ändrade tidplaner har lett till onödigt arbete och lägre kvalitet än vad som kunde varit fallet. I granskningen framkom även att verksamheter med privata utförare endast i begränsad omfattning inkluderats i dessa risk- och sårbarhetsanalyser trots att det framgår av riktlinjen för krisberedskap att analysen ska göras för hela verksamhetsområdet.

Revisionen samlade bedömning var att arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser behöver stärkas. I granskningen rekommenderade därför revisionen regionstyrelsen att utveckla mallarna för risk- och sårbarhetsanalyser samt säkerställa att nämnder och bolag har med eventuella privata utförares verksamheter i sina risk- och sårbarhetsanalyser.

I regionstyrelsens yttrande över delårsrapporten¹¹² framgår att arbetet med att förbättra stödet till nämnder och bolag har påbörjats, bl.a. genom framtagande av processbeskrivning och utökad uppföljning.

¹¹⁰ Regionrevisorerna, projektrapport 1/2023 Slutenvårdens vattenförsörjning

¹¹¹ Regionrevisorerna, fördjupad granskning RK 2023-0106, avrapporterad i delrapport regionstyrelsen 2023

¹¹²

4.7. Granskningar utan väsentliga iakttagelser

4.7.1. Följsamhet till barnkonventionen

Revisionen har i ett särskilt projekt¹¹³ granskat hur regionstyrelsen möjliggör och trafiknämnden säkerställer att barn- och ungdomars rättigheter enligt barnkonventionen beaktas. Barnrättsperspektivet finns i styrande dokument beslutade av fullmäktige både som inriktningsdokument som gäller hela Stockholmsregionen och de som gäller specifikt för Region Stockholm. Perspektivet framkommer tydligt i regionens hållbarhetsstyrning. Bland Region Stockholms inriktningsdokument och målsättningar finns mer generella skrivningar som inte uttryckligen specificerar målgrupper. Revisionen menar dock att utan att uttryckligen adressera målgruppen barn och unga är risken stor att de försvinner bland flera andra perspektiv. Revisionen bedömer att trafiknämndens styrning och uppföljning bidrar till att barn och ungdomars rättigheter enligt barnkonventionen beaktas i trafikverksamheten, men att kunskapsnivå och implementeringen av barnkonventionen varierar inom trafikförvaltningen. Inga avvikelser noterades för regionstyrelsen.

4.8. Uppföljning av tidigare rekommendationer

En stor del av rekommendationsuppföljningen i samband med revisionens årsgranskning har kommenterats i respektive avsnitt i årsrapporten. Övrig uppföljning framgår i kommentarer i bilaga 1 och 2.

Vid ingången av 2023 fanns ca 70 rekommendationer till regionstyrelsen och regionledningskontorets ledning. Av dessa bedömdes sex som åtgärdade och en utgick i samband med delårsgranskningen. Därefter har 13 bedömts vara åtgärdade medan 32 bedöms vara pågående/delvis åtgärdade och fyra ej åtgärdade. Sju rekommendationer utgår med anledning av ändrade förhållanden etc. som gör att rekommendationens formulering inte längre är aktuell. En rekommendation utgår då en del av rekommendationen är åtgärdad men den har då ersatts av en ny rekommendation som tydligare visar vad som kvarstår.

För sex tidigare rekommendationer finns ännu ingen genomförd första uppföljning. Flertalet av dessa är från årsrapporten 2022 och avser granskning av krisberedskap¹¹⁴. Vissa av dessa rekommendationer har av regionledningskontoret rapporterats som pågående och vissa som avslutade. Det framgår att krisberedskapsplanen och katastrofmedicinsk beredskapsplan ska uppdateras under 2024. Revisionen planerar uppföljning av dessa rekommendationer under 2024 i samråd med regionledningskontoret.

Under 2023 har fem nya rekommendationer tillkommit, tre via projektgranskningar och två i delårsgranskningen. I samband med årsgranskningen tillkommer ytterligare en rekommendation till regionstyrelsen och sex rekommendationer till regionledningskontorets ledning. Detta innebär att det efter årsgranskningen finns totalt 56 rekommendationer riktade till regionstyrelsen eller regionledningskontorets ledning.

5. Räkenskaper

I detta avsnitt redovisas genomförd revision av årsredovisningen enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision för Region Stockholm för år 2023-01-01–2023-12-31. Förvaltningsberättelsen och de sammanställda räkenskaperna har granskats enligt särskilda instruktioner. Se vidare bilaga 4, Revision och granskning enligt standard för kommunal räkenskapsrevision.

¹¹³ Regionrevisorerna, projektrapport 3/2023 Följsamhet till barnkonventionen, Trafiknämndens arbete med barnkonventionen

¹¹⁴ Rekommendationerna från 98185 till och med 98189.

5.1. Region Stockholms årsredovisning

Regionstyrelsen upprättar en regionövergripande årsredovisning för Region Stockholm. Årsredovisningen 2023 innehåller en sammanhållen förvaltningsberättelse.

5.1.1. Balansräkning, resultaträkning, kassaflödesanalys, drift- och investeringsredovisning samt noter

Avstämning har gjorts av resultat och balansposterna i den sammanställda redovisningen, mot underliggande resultat- och balansräkningar för respektive nämnd och bolag, dvs. regionkoncernens enheter. Anläggningstillgångar har stämts av mot upprättad specifikation från regionkoncernens enheters reviderade balansräkningar. Kassaflödesanalysen har granskats mot förändringar som återfinns i balans- och resultaträkningarna. Inga väsentliga fel har noterats. Sammanställda räkenskaper har konsoliderats i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR).

Granskning av räkenskaper för den juridiska personen Region Stockholm har ingått som en del av ovanstående granskning. Inga väsentliga fel har noterats.

Revisionen noterar att olika redovisningsprinciper fortsatt tillämpas inom regionkoncernen. Landstingsfastigheter Stockholm aktiverar ränta på pågående projekt vilket ingen annan enhet tillämpar. Enligt regionledningskontoret har frågan diskuterats, men ingen ändring har gjorts.

5.1.2. Förvaltningsberättelsen

I förvaltningsberättelsen redogör regionstyrelsen för nämnders och bolags resultat och verksamhet med utgångspunkt från deras respektive uppdrag från fullmäktige. Förvaltningsberättelsen innehåller, i enlighet med LKBR¹¹⁵, väsentlig information och förhållanden som inte resultat- och balansräkningen tar upp, men som är viktiga för bedömningen av Region Stockholms resultat och ställning.

Förvaltningsberättelsen innehåller också information om den förväntade utvecklingen inom regionkoncernen, liksom en samlad redovisning av Region Stockholms investeringsverksamhet och utfallet i förhållande till den budget som fastställs för den löpande verksamheten. Förvaltningsberättelsen innehåller en utvärdering av om målen för god ekonomisk hushållning har uppnåtts. Det finns även information om pensionsförpliktelser, pensionsmedelsförvaltning, avsättningar och ansvarsförbindelser, säkringsredovisning m.m.

Förvaltningsberättelsen ska enligt RKR:s rekommendation¹¹⁶ innehålla ett antal huvudrubriker. I regionens årsredovisning används i några fall andra rubriker men innebörden är den samma som i RKR:s rekommendation.

Förvaltningsberättelsen innehåller analyser och orsakssamband när det gäller beskrivningen av det ekonomiska resultatet. Revisionen konstaterar att analyserna är rimliga och inte omfattar väsentliga fel.

Revisionen konstaterar att investeringsredovisningen inte fullt ut är upprättad i enlighet med LKBR och RKR:s rekommendation¹¹⁷. Mot bakgrund av Region Stockholms mycket omfattande investeringsverksamhet menar revisionen, att den information som lämnats i förvaltningsberättelsen är på en rimlig nivå, se avsnitt 2.1. Revisionen noterar att jämförelse med föregående år saknas i uppställningen av driftredovisningen.

Förvaltningsberättelsen innehåller viktiga förhållanden för bedömningen av regionens resultat och ställning samt andra förhållanden som är av betydelse för styrningen och

¹¹⁵ Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning

¹¹⁶ Rådet för kommunal redovisning (RKR), Rekommendation R15 Förvaltningsberättelse

¹¹⁷ Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning 10 kap. 2 §. Samt Rådet för kommunal redovisning (RKR) Rekommendation R14 Drift- och investeringsredovisning

uppföljningen av verksamheten i enlighet med LKBR¹¹⁸ och RKR:s¹¹⁹ rekommendationer.

5.1.3. Balanskravet

Enligt årsredovisningen redovisar Region Stockholm ett negativt balanskravsresultat på 1 091 miljoner kronor efter justering för reavinster på 80 mnkr. Se avsnitt 2.1.5.

Revisionen bedömer att balanskravstutredningen i allt väsentligt följer lagens krav samt rekommendation från RKR.

I årsredovisningen hänvisas till synnerliga skäl för att inte återställa det negativa balanskravsresultatet inom tre år. Årsredovisningen innehåller en motivering till varför resultatet inte ska återställas inom tre år, se avsnitt 2.1.5.

5.1.4. Revisionens bedömning

Årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, kassaflödesanalys, drift- och investeringsredovisning bedöms vara upprättade i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Region Stockholms finansiella ställning per den 31 december 2023 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året. Förvaltningsberättelsens lagstadgade delar bedöms i allt väsentligt vara förenliga med årsredovisningens övriga delar och vara upprättad i enlighet med LKBR.

6. Redovisningsenheter inom regionstyrelsen

I detta avsnitt görs en bedömning av ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat, intern styrning och kontroll samt räkenskaperna för regionstyrelsens redovisningsenheter; regionledningskontoret, skadekontot¹²⁰ och koncernfinansiering.

6.1. Regionstyrelsen/regionledningskontoret

Regionledningskontoret har under 2023 utgjort förvaltningsstöd till två nämnder; regionstyrelsen samt klimat- och regionplanenämnden. Verksamheten i AB Stockholms läns landstings internfinans har överförts till regionledningskontoret från och med 1 januari 2023.

6.1.1. Ekonomiskt resultat

	Budget 2023	Bokslut 2023	Bokslut 2022
Resultaträkning (mnkr)			
Verksamhetens intäkter	3 209	3 353	2 949
Verksamhetens kostnader inkl. avskrivningar och finansnetto	- 3 209	-3 152	-2 598
Årets resultat	0	202	351
Balansomslutning (mnkr)	1 101	686	1 162
Årsarbetare (antal)	380	365	355

¹¹⁸ Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning

¹¹⁹ Rådet för kommunal redovisning

¹²⁰ Granskning av skadekontot sker inom ramen för granskningen av regionstyrelsens/RLK. För 2022 finns inga särskilda iakttagelser att redovisa för skadekontot.

Det ekonomiska resultatet uppgår till 202 mnkr. Detta är 202 mnkr högre än fullmäktiges resultatkrav. Revisionen konstaterar att fullmäktiges mål om en ekonomi i balans därmed uppnåtts.

Nämnden har i enlighet med fullmäktiges budget för 2023¹²¹ erhållit kompensation för tillfälligt ökade pensionskostnader på 70 mnkr.

6.1.1.1. Jämförelse med budget 2023

Verksamhetens intäkter uppgår till 3 353 mnkr, vilket är 144 mnkr (4,3 procent) högre än budgeterat. Högre intäkter jämfört med budget utgörs främst av tilläggsavtal för forskningsmedel, så kallade ALF-medel, som förts över från 2022¹²² (217 mnkr), övriga bidrag (43,5 mnkr), övriga intäkter¹²³ (69 mnkr) samt EU-bidrag (13 mnkr). De högre intäkterna uppvägs delvis av lägre intäkter framför allt avseende statsbidraget *God och nära vård* som blev lägre än budgeterat (204 mnkr).

Verksamhetens kostnader, exkl. avskrivningar och finansiella poster, uppgår till 3 168 mnkr, vilket är 38 mnkr (1,2 procent) lägre än budgeterat. Personalkostnaderna, inklusive inhyrd personal, är högre än budget (42 mnkr). Den främsta anledningen till ökningen är ej budgeterade lönekostnader som andra nämnder och bolag fakturerar regionstyrelsen/RLK för deltagande i arbetet inom *Vårdens informationsmiljö* (32 mnkr). Övergången av pressfunktionen och kriskommunikation från hälso- och sjukvårdsförvaltningen har medfört en extra kostnad (6 mnkr).

Lämnade bidrag är lägre än budget (82 mnkr) framför allt inom strategisk HR och driftbidrag för klimat- och regionutvecklingsnämnden samt balanserade ALF-medel (se verksamhetens intäkter). Andra poster som är lägre än budget är lokal- och fastighetskostnaderna (3 mnkr), it och telefoni inkl. projektet *Vårdens informationsmiljö* (22 mnkr). Övriga kostnader överstiger budget med 27 mnkr där hälften av avvikelserna avser kostnader inom forskning och utbildning samt innovation och hälften utgörs av projektfinansierade kostnader inom utveckling och regionplanering samt säkerhet och beredskap.

Årets *investeringar* (ersättningsinvesteringar) uppgår till 4 mnkr, att jämföra med fullmäktiges budget på 7,5 mnkr, vilket ger en upparbetningsgrad på 43 procent. Budgetavvikelsen beror på att ett planerat byte av teknisk utrustning i landstingssalen kommer att genomföras först 2025.

Bedömning

Revisionen bedömer att fullmäktiges mål om ekonomi i balans har uppnåtts i och med att det justerade resultatet överstiger resultatkravet. Revisionen konstaterar, liksom tidigare år, att avvikelser i förhållande till budget inte har analyserats och kommenterats på ett helt tillfredsställande sätt. Tidigare lämnad rekommendation¹²⁴ till regionledningskontoret att tydligare specificera och kommentera avvikelser kvarstår.

6.1.2. Verksamhetsmässigt resultat

6.1.2.1. Mål och indikatorer

Nämnden berörs av 16 av fullmäktiges mål, vilket innebär sammanlagt 24 indikatorer. Bedömningen av måluppfyllnad görs utifrån det sammanvägda utfallet av indikatorernas målvärde för 2023. Om mer än hälften av indikatorerna under ett mål är gröna bedöms målet vara uppnått.

¹²¹ RS 2022-0123

¹²² ALF-medel som, med anledning av att de inte kunde utnyttjas under pandemin, enligt tilläggsöverenskommelse med utbildningsdepartementet och beslut (RS 2022-0559) har överförts till 2023.

¹²³ Vidarefakturerade kostnader avseende främst klimat- och regionutvecklingsnämnden

¹²⁴ Rekommendation 67990, Regionrevisorerna delrapport regionstyrelsen 2021

Enligt verksamhetsberättelsen bedöms nio av fullmäktiges mål vara uppfyllda medan resterande sju mål inte kan bedömas då det till dessa mål inte finns några fastställda indikatorer som berör regionstyrelsen.

Måluppfyllelsen har i huvudsak analyserats och kommenterats på ett tillfredsställande sätt i verksamhetsberättelsen.

6.1.2.2. Uppdrag

Regionstyrelsen/RLK ansvarar för 53 regionfullmäktigeuppdrag, varav 31 av uppdragen har avslutats under året. Ett uppdrag har upphört. Resterande uppdrag är pågående.

I verksamhetsberättelsen kommenteras uppdragen i löpande text under respektive mål, tillsammans med annat utfört arbete.

Uppdraget att ta fram karantänsregler för heltidsarvoderade politiker och höga tjänstemän i Region Stockholm har regionledningskontoret bedömt som genomfört då ett underlag har utarbetats. Av kommentaren framgår dock att underlaget är föremål för övervägande på roteln. Revisionen gör därför bedömningen att uppdraget är pågående då något beslut ännu inte har fattats.

Redovisningen av regionfullmäktiges uppdrag till regionstyrelsen följer i stort sett anvisningarna för verksamhetsberättelsen och ger en tillräckligt tydlig bild av pågående arbete.

6.1.2.3. Övrigt om regionstyrelsens/RLK:s verksamhet under året

Det säkerhetspolitiska läget i omvärlden har varit fortsatt oroligt. Region Stockholm har fortsatt gett stöd till Ukraina ända sedan den fullskaliga invasionen i februari 2022. För att nå en systematik och en uthållighet i stödet utsåg regionstyrelsens ordförande i februari 2023 en särskild samordnare för Ukraina. Under året har bland annat sjukvårdsutrustning och fordon lämnats som bistånd.

En rad åtgärder har vidare enligt verksamhetsberättelsen vidtagits för att stärka Region Stockholms arbete med säkerhet och civil beredskap.

Det framgår av den ekonomiska redovisningen att bidrag inte fullt ut betalats till den egenägda vården, främst avseende forskning och HR. Det framgår inte av verksamhetsberättelsen vad anledningen till detta är och vilka konsekvenser det innebär.

Bedömning

Det verksamhetsmässiga resultatet har i huvudsak uppnåtts. Måluppfyllelsen har analyserats och kommenterats på ett tillfredsställande sätt i verksamhetsberättelsen. Revisionen menar dock att verksamhetsberättelsen bör kompletteras med en tydligare analys av hur planerad verksamhet har genomförts. I den mån vissa delar inte har genomförts enligt plan bör orsaker till, och konsekvenser, av detta beskrivas.

6.1.3. Intern styrning och kontroll

6.1.3.1. Ekonomi- och verksamhetsstyrning

Nämnden har i delrapporten för 2023 prognostiserat årets resultat till 143 mnkr. Resultatet för helåret blev 59 mnkr högre än prognosen i delårsrapporten. Detta beror främst på att bidrag för forskning och kompetensförsörjning inte nyttjats fullt ut.

Uppföljning och analys av verksamhetens olika delar

Enligt styrdokumentet *Integrerad ledning och styrning*¹²⁵ ska verksamhetsberättelsen skrivas i förhållande till den beslutade verksamhetsplanen och redogöra för hur

¹²⁵ RS 2022-0123, RS 2020-0740

nämnden har nått målen och nämndens ekonomiska resultat. En stor del av regionstyrelsens verksamhet som bedrivs inom regionledningskontoret handlar om bidragsgivning samt projektverksamhet. För att få en tydlig bild av det ekonomiska och verksamhetsmässiga utfallet behöver detta därför följas upp i verksamhetsberättelsen så att det framgår hur anvisade medel, som bidrag och projekt, använts.

I beslutad verksamhetsplan för 2023 specificeras fördelning av 2023 års anslag i en tabell som avser medel till den politiska respektive tjänstemannaorganisationen, forskning och utbildningsmedel samt bidrag och särskilda projekt. I regionstyrelsens verksamhetsberättelse kommenteras dock inte utfall och avvikelse enligt den uppdelning som finns i verksamhetsplanen.

Styrning och uppföljning av bidrag och projekt avseende kompetensförsörjning

I regionstyrelsens verksamhetsplan för 2023 redogörs för de särskilda satsningarna på kompetensförsörjning och arbetsmiljö med tillhörande medel (300 mnkr respektive 100 mnkr) som Region Stockholms nämnder och bolag kan ansöka om. Medlen är indelade i fyra insatsområden där tre avser kompetensförsörjningen i regionen¹²⁶ och det fjärde insatsområdet avser arbetsmiljö för regionens medarbetare. I regionstyrelsens delårsrapport prognosticerades att bidragen avsatta för kompetensförsörjning inte skulle utnyttjas fullt ut.

Det framgår av kompletterande information från regionledningskontoret att knappt 279 mnkr (93 procent), av medel för kompetensförsörjning har utnyttjats under 2023. Jämfört med 2022 är detta en förbättring av nyttjandegraden då 72 procent av avsatta medel utnyttjades¹²⁷. Medlen för arbetsmiljö som har förbrukats uppgår till knappt 82 mnkr (82 procent).

Det har framkommit i intervjuer med regionledningskontoret att vårdgivarna haft svårt att planera arbetet med kompetensförsörjningen långsiktigt då medel för kompetensförsörjning tilldelas för ett år i taget. För 2023 fattades beslut om fördelning sent in på året i samband med att verksamhetsplanen för regionstyrelsen/RLK beslutades i slutet av januari. För de grupper som erbjuds lön under utbildning (till exempel specialist-sjuksköterskor) försvåras planeringen generellt då arbetsgivaren inte kan påverka vilka som antas till utbildning och besked om antagning ges efter att medel avsatts.

Även den ansträngda arbetssituationen i hälso- och sjukvården under året har förändrat förutsättningarna då vissa projekt och insatser inte gått att genomföra som planerat. Exempelvis har projekt riktade till ledarutveckling fått ställas in på grund av arbetssituationen. Det framgår av granskningen att det i praktiken inte funnits en löpande uppföljning av bidragen då fakturering av medlen skett först i slutet av året. Inför 2024 har regionledningskontoret genomfört förändringar i hur medlen fördelas och hur insatserna följs upp. Målet är att tillsammans med berörda verksamheter genomföra tätare uppföljning för att så tidigt som möjligt, vid behov, kunna styra om medel till andra områden.

Bedömning

Revisionen bedömer liksom tidigare år att regionstyrelsen bör stärka uppföljningen och redovisningen av regionledningskontorets verksamhet och ekonomiska utfall i enlighet med styrdokumentet *Integrerad ledning och styrning* samt regionledningskontorets anvisningar för verksamhetsberättelsen.

¹²⁶ Insatsområden: 1. Kompetenshöjande insatser och fortbildning inom hälso- och sjukvården. Särskilda satsningar för legitimationsyrkena samt skyddad yrkestitel. 2. Insatser för att vara en god och hållbar arbetsgivare samt för att öka regionens attraktivitet som arbetsgivare. 3. Specialistutbildning och fortbildning för sjuksköterskor, barnmorskor, röntgensjuksköterskor, biomedicinska analytiker.

¹²⁷ RS 2022-0804

Revisionen konstaterar att medel för kompetensförsörjning och arbetsmiljö inte förbrukats som planerats. Orsaker och konsekvenser beskrivs inte i verksamhetsberättelsen. Revisionen konstaterar att regionledningskontoret har identifierat ett antal hinder för genomförande av projekt och utnyttjande av medel. Revisionen kommer att följa arbetet under 2024.

6.1.3.2. Arbetet med riskanalys och intern kontrollplan

Enligt beslutad riktlinje för intern kontroll i Region Stockholm (RS 2022-0326) ska nämnder och bolag arbeta systematiskt med att förutse risker och möjligheter samt hantera och kommunicera dessa. I samband med budget och verksamhetsplanering ska en plan för intern kontroll tas fram. Denna plan uppdateras och följs sedan upp som ett led i den löpande rapporteringen och uppföljningen. Planen för intern kontroll utgör nämndernas och bolagens redovisning av arbetet med den interna kontrollen och är en försäkran om att nödvändiga åtgärder vidtagits för att uppnå en tillräcklig intern kontroll.

Respektive risk som värderats till medelhög eller högre ska enligt riktlinjen hanteras, det vill säga både kontroller och åtgärder ska utformas för dessa. Ett kontrollmoment ska enligt regionens riktlinje vara en återkommande aktivitet med en fastställd frekvens som avser att begränsa risken, medan en åtgärd är en aktivitet avgränsad i tid, i syfte att ge riskreducerande effekt.

Regionstyrelsen/RLK identifierade vid årets början nio risker i sin interna kontrollplan. Till riskerna, som bedömdes som höga eller medelhöga risker, fanns antingen kontrollmoment eller åtgärder identifierade och beskrevs kortfattat. Vid uppföljning av 2023 finns sju risker beskrivna i den interna kontrollplanen. Det framgår inte av internkontrollplanen vilken bedömning som gjorts av de borttagna riskerna eller varför de inte finns med.

Regionledningskontoret har tidigare gett uttryck för att arbetet med den interna kontrollplanen och riskarbetet behöver utvecklas vilket också revisionen tidigare framfört¹²⁸.

Arbetsordning

Enligt *Policy och riktlinjer för god ekonomisk hushållning*¹²⁹ ska det finnas en arbetsordning som bland annat beskriver verksamhetens organisation, ansvars- och rollfördelning. Enligt regionledningskontoret pågår ett arbete med att ta fram en arbetsordning men något beslut om detta har ännu inte fattats.

Bedömning

Revisionen konstaterar att regionstyrelsen/RLK:s interna kontrollplan 2023 inte följer regionens riktlinje för intern kontroll. Uppföljningen av riskerna i samband med årsredovisningen är inte heller fullständig vilket innebär att det inte går att få en fullständig bild av regionstyrelsens riskhantering under 2023. Revisionen konstaterar, liksom i del- och årsrapporterna för 2022, att arbetet med planering och uppföljning av regionstyrelsen/RLK:s interna kontrollplan behöver utvecklas. Revisionen bedömer även att regionledningskontoret bör besluta om en arbetsordning i enlighet med *Policy och riktlinjer för god ekonomisk hushållning*.

Rekommendationer:

¹²⁸ Regionrevisorerna, delrapport respektive årsrapport regionstyrelsen 2022, delrapport regionstyrelsen 2023

¹²⁹ RS 2023-0414, ersatt *Policy för god ekonomisk hushållning* (RS 2021-0285) samt *Riktlinjer ekonomistyrning*, RS 2021-0287

- Regionledningskontorets ledning bör utveckla arbetet med den interna kontrollplanen så att arbetet följer riktlinjen för intern kontroll.
- Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att det finns en beslutad arbetsordning som tydliggör organisation, ansvars- och rollfördelning i enlighet med regionfullmäktiges styrdokument.

6.1.3.3. Intern styrning och kontroll i ekonomiprocesserna

Revisionen har granskat rutiner för återrapportering av prognoser och ekonomiska utfall till regionstyrelsen under året. Regionstyrelsen får del av regionens ekonomi på koncernnivå månatligen. Däremot sker uppföljning av regionstyrelsens ekonomi enbart i samband med tertial-, delår och verksamhetsberättelse. Under året har vissa åtgärder vidtagits för att stärka uppföljning av vissa särskilda kostnadslag, exempelvis vad gäller konsultkostnader.

Bedömning

Revisionen bedömer att regionledningskontorets ekonomistyrning i allt väsentlighet bygger på tillräckliga rutiner och intern kontroll. Revisionen bedömer dock att en månatlig återrapportering till regionstyrelsen skulle stärka ekonomistyrningen, detta också med hänsyn till den snabba förändringen som sker i omvärlden.

6.1.3.4. Avrapporterade granskningar i delrapport

I delrapporten granskades den interna kontrollen avseende förvaltningens interna löneprocess. Bedömningen blev att två tidigare lämnade rekommendationer fortfarande kvarstår.

6.1.3.5. Granskningar utan väsentliga iakttagelser

Ledningsnära kostnader och representation

Revisionen har granskat ledningsnära kostnader och representation i samband med årsbokslutet 2023 men inte noterat några avvikelser av väsentlig karaktär.

6.1.3.6. Uppföljning av tidigare lämnade rekommendationer

För rekommendationsuppföljning i övrigt, se avsnitt 4.8 samt bilaga 1 och 2.

6.1.4. Räkenskaper

6.1.4.1. Räkenskaperna och den finansiella rapporteringen

Räkenskaperna och den finansiella rapporteringen i verksamhetsberättelsen för regionledningskontoret (inkl. redovisningsenheten Skadekontot) är i allt väsentligt upprättad enligt god redovisningssed, enligt regionens anvisningar och bedöms ge en rättvisande bild av årets resultat och ställning.

6.2. Koncernfinansiering

Koncernfinansiering är en redovisningsenhet under regionstyrelsen där poster av regionövergripande karaktär redovisas; skatteintäkter, statsbidrag, personalomkostnadspålägg och pensioner m.m. Enheten har inga anställda och bedriver inte någon egen verksamhet. Verksamhetsberättelsen är därför begränsad till förklaringar av de olika finansiella posternas förändringar.

6.2.1. Ekonomiskt resultat

Årets resultat för regionstyrelsens redovisningsenhet koncernfinansiering uppgår till 78 mnkr. Detta är 3 148 mnkr högre än det budgeterade resultat på -3 070 mnkr. Avvikelserna beror till största del på att skatteintäkterna är högre än budgeterat. I övrigt noteras på intäktssidan högre specialdestinerade statsbidrag än budgeterat.

Kostnaderna för pensioner är högre än budgeterat vilket i huvudsak beror på att de totala lönekostnaderna blev högre och att inkomstbasbeloppets förändring blev lägre än vad som antagits i den pensionsprognos som låg till grund för budget. Koncernfinansiering har under året internt betalat ut 2 mdkr enligt fullmäktiges beslut i mars om tillskott till akutsjukhusen, se avsnitt 3.1. Liksom tidigare år innehåller koncernfinansierings budget för Övriga kostnader en regionövergripande buffert för att hantera risker inom verksamheterna bland annat för effekterna av ökad inflation.

De interna räntekostnaderna blev högre jämfört med budget, vilket i huvudsak beror på intern ränta som påförts verksamheternas koncernkonton, men som inte budgeterats, se avsnitt 3.1.7. Övriga finansiella kostnader är högre än budget då de bokförda värdena avseende aktieinnehaven i AB Storstockholms Lokaltrafik (SL) och Landstingshuset i Stockholm AB (LISAB) har skrivits ned. Nedskrivningarna baseras på respektive bolagskoncerns redovisade eget kapital vid utgången av året. Högre räntekostnader omfattar även avvikelser avseende valutakursförluster och bankkostnader.

För ytterligare information om väsentliga avvikelser mot budget ur ett regionövergripande perspektiv, se avsnitt 2.1.2.

6.2.2. Intern kontroll

6.2.2.1. Rutin- och processbeskrivningar

Revisionens granskning visar att det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning i arbetet med resultatenheten koncernfinansiering även om processerna hanteras av ett begränsat antal personer, vilket innebär risk för personberoende. Revisionen har tidigare rekommenderat att rutinbeskrivningar för väsentliga processer med påverkan på den finansiella rapporteringen upprättas och att riskanalyser med identifiering av motverkande kontrollmoment dokumenteras¹³⁰. Detta bland annat för att minimera risken för personberoende. Rekommendationen kvarstår.

6.2.2.2. Kontering

Granskningen av hälso- och sjukvårdsnämndens räkenskaper har visat att nämnden har erhållit ersättning för tillkommande pensionskostnaderna från resultatenheten koncernfinansiering som sedan fördelat dessa vidare till vårdgivare i egen regi. I nämndens resultaträkning har denna kostnad redovisats i kontoklass "lämnade bidrag". Revisionen gör dock bedömningen att kostnaden borde ha redovisats som "Köp av verksamhet". Ersättningen uppgår till 3,8 mdkr. Det är inte resultatpåverkande och hanteringen bedöms inte vara en väsentlig avvikelse. För Karolinska och SLSO finns motsvarande bedömning gällande val av kontoklass för nämndernas kontering av den interna intäkten gällande ersättningen för pensionskostnaderna. Hanteringen har försvårat analysen av intäkter och kostnader, se avsnitt 2.1.2. Revisionen konstaterar att ovanstående hantering kopplat till bidrag handlar om ett fåtal poster med stora belopp där utbetalningarna initierats från koncernfinansiering. Revisionen menar att regionledningskontoret bör säkerställa en korrekt och enhetlig hantering gällande denna typ av transaktioner genom tydliga instruktioner och eventuell efterkontroll.

6.2.3. Räkenskaper

6.2.3.1. Räkenskaperna och den finansiella rapporteringen

Räkenskaperna och den finansiella rapporteringen i verksamhetsberättelsen för koncernfinansiering är i allt väsentligt upprättad enligt god redovisningssed, enligt regionens anvisningar och bedöms ge en rättvisande bild av årets resultat och ställning.

¹³⁰ Rekommendation nr 29370, regionrevisorerna delrapport regionstyrelsen 2019

7. Regionstyrelsens yttrande över delrapport 2023

Regionstyrelsen har 2024-02-20 lämnat yttrande över delrapporten för 2023¹³¹. Regionstyrelsen har i yttrandet kommenterat revisionens skrivningar inom ett antal områden. Regionstyrelsens kommentarer för de olika områdena har arbetats in i aktuella avsnitt ovan; regelverk för hantering av negativa avvikelser mot resultatkrav (se avsnitt 3.1), prognos för mål och uppdrag (se avsnitt 4.3), risk och sårbarhetsanalyser (se avsnitt 4.6.3.). Styrelsen håller i yttrandet i huvudsak med om revisionens synpunkter men delar inte revisionens bedömning när det gäller hanteringen av negativa avvikelser mot resultatkrav.

¹³¹ RS 2023-0879

Vad gör regionrevisorerna?

Regionrevisorerna granskar den verksamhet som bedrivs av regionens nämnder och bolagsstyrelser. Revisionsuppdraget är det största inom kommunal verksamhet.

Att vara revisor är ett förtroendeuppdrag vars syfte är att med oberoende, saklighet och integritet främja, granska och bedöma verksamheten. Den övergripande uppgiften för revisorerna är att granska hur nämnder och styrelser tar sitt ansvar. De förtroendevalda revisorerna är fullmäktiges och ytterst medborgarnas instrument för den demokratiska kontrollen. De har därmed en viktig funktion i den lokala självstyrelsen.

Ledamöter i nämnder och styrelser ansvarar inför fullmäktige för hur de själva, anställda och uppdragstagare genomför verksamheten. I ansvaret ingår att genomföra en ändamålsenlig verksamhet utifrån fullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten, på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt och med en tillräcklig intern kontroll samt att upprätta rättvisande räkenskaper.

I årsrapporter för nämnder och styrelser sammanfattar revisionskontoret den granskning som genomförts under det gångna året. Verksamhetsrevisionen redovisas löpande i projektrapporter. Publikationerna finns på www.regionstockholm.se. Det går även att prenumerera på regionrevisorernas nyhetsbrev genom att anmäla intresse via e-postmeddelande till regionrevisorerna.rev@regionstockholm.se.

Postadress: Box 22230, 104 22 Stockholm

Besöksadress: Hantverkargatan 25 b (T-bana Rådhuset)

Telefon: 08-737 25 00

E-post: regionrevisorerna.rev@regionstockholm.se

Hemsida: www.regionstockholm.se

Regionrevisorerna

Rekommendationer till nämnd/styrelse – ÅR 2023

Regionstyrelsen

Avtalsstyrning och uppföljning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
74843 Från rapport 2021/06 Projektrapport	Regionstyrelsen behöver säkerställa att det finns tillräcklig kunskap om de satsningar som görs på specialistsjuksköterskor och vad dessa lett till.	●	ÅR 2023 Nämnder och bolag tar fram bedömningar av vilka behov det finns av att medarbetare vidareutbildar sig till specialistsjuksköterskor och rapporterar in behovet till regionledningskontoret. Därefter gör RLK en prioritering av behoven baserat på olika kriterier såsom hur många pågående studenter det finns inom respektive inriktning, samlad kunskap av rekryteringsbehov som stämts av med verksamheterna (kan vara ex. pensionsavgångar), verksamheter där utökade beställningar har gjorts eller kommer att ske. Utbildningar inom inriktningar som kräver specialistsjuksköterskeutbildning prioriteras framför inriktningar där även grundutbildade sjuksköterskor kan arbeta. Uppföljning sker av hur många medarbetare som antagits till de olika inriktningarna sker. Dialog om utfall och prioriteringar förs med HR-direktörsnätverket och nätverk för direktörer i de nämnder och bolag som producerar sjukvård. Eftersom det numera finns en tydlig process som genererar kunskap om satsningar på specialistsjuksköterskor gör revisionen bedömningen att rekommendationen är åtgärdad.

Ekonomistyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
86668	Regionstyrelsen bör tydliggöra och säkerställa hanteringen	●	ÅR 2023

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
Från rapport 2022 Delrapport	när nämnder/styrelser prognostiserar negativa avvikelser mot resultatkrav.		<p>Granskningen vid delåret visade att nämnder och bolag har olika beslutshantering vid prognostiserad negativ avvikelse mot resultatkravet. De flesta har ingen tydlig hantering kopplat till det regelverk som finns i regionens styrdokument. Inte heller fanns motsvarande hantering av RS i delrapporten. Det framgår av granskning att vissa förtydligande anvisningar har skickats ut av regionledningskontoret men att dessa inte har följts. Se vidare revisionens skrivning om detta i delrapporten respektive årsrapporten 2023. Rekommendationen bedöms inte vara åtgärdad. I regionstyrelsens yttrande över delrapporten 2023 framförs att i och med att regionstyrelsen och regionfullmäktige fastställer regionens delårsrapport, så innebär beslutet att det omfattar både redovisade prognoser och kravet på att vidta åtgärder för en ekonomi i balans. Regionstyrelsen anser därmed att anvisningarna i styrande dokument har tillämpats men anger att regionledningskontoret avser att se över regelverket och den praktiska hanteringen framöver, så att regionstyrelsens tillämpning tydliggörs.</p>

Fastighetsförvaltning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
73634 Från rapport 2021/07 Projektrapport	Regionstyrelsen bör bereda förslag på styrande principer inom fastighetsområdet för beslut i fullmäktige, antingen årligen som del i regionens budget eller i ett separat styrdokument.	●	ÅR 2023 Av regionstyrelsens yttrande på den aktuella rapporten framgår att regionstyrelsen har i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för regionens mark- och fastighetsägande. Arbete med att utforma och ta fram planen pågår, och en viktig utgångspunkt i arbetet har varit att en sådan plan bör utgå från och befästa de grundläggande principer som ska gälla. Även styrande principer inom fastighetsområdet bör beslutas av fullmäktige, även om granskningen visar att de

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			<p>fortsatt tillämpas i praktiken. Vad gäller den del av planen som rör fastigheterna och strategier är formatet ännu inte fastställt, men det är sannolikt nödvändigt att även denna del beslutas av fullmäktige.</p> <p>Revisionen avser att följa upp ovanstående arbete och tillhörande beslut i fullmäktige kring ovan.</p> <p>Uppföljning av status på rekommendationen planeras ske i samband med årsbokslut 2024.</p>
73635 Från rapport 2021/07 Projektrapport	Regionstyrelsen bör bereda förslag på en markanvisningspolicy för beslut i fullmäktige, för att säkerställa att markanvisningar sker på affärsmässig grund.	●	<p>ÅR 2023</p> <p>Enligt uppgift från regionledningskontoret pågår arbetet med att ta fram en policy för markanvisning som säkerställer att markanvisningar sker på marknadsmässig grund som en del i framtagandet av den plan för mark och fastighetsägande som regionstyrelsen tar fram utifrån tidigare uppdrag från fullmäktige.</p> <p>Revisionen avser att följa upp ovanstående arbete och tillhörande beslut i fullmäktige kring ovan.</p> <p>Uppföljning av status på rekommendationen planeras ske i samband med årsbokslut 2024.</p>
73638 Från rapport 2021/07 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att den mark- och fastighetsägarplan som styrelsen tar fram på uppdrag av fullmäktige även beslutas av fullmäktige	●	<p>ÅR 2023</p> <p>Av regionstyrelsens yttrande på den aktuella rapporten framgår att regionstyrelsen har i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för regionens mark- och fastighetsägande. Arbetet med att utforma och ta fram planen pågår, och en viktig utgångspunkt i arbetet har varit att en sådan plan bör utgå från och befästa de grundläggande principer som ska gälla. Även styrande principer inom fastighetsområdet bör beslutas av fullmäktige, även om granskningen visar att de fortsatt tillämpas i praktiken. Det förslag till policy för markanvisningar som tagits fram bör beslutas av fullmäktige, även om det inte nödvändigtvis behöver hanteras i samma</p>

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			<p>dokument som planen. Vad gäller den del av planen som rör fastigheterna och strategier är formatet ännu inte fastställt, men det är sannolikt nödvändigt att även denna del beslutas av fullmäktige.</p> <p>Revisionen avser att följa upp ovanstående arbete och tillhörande beslut i fullmäktige kring ovan.</p> <p>Uppföljning av status på rekommendationen planeras ske i samband med årsbokslut 2024.</p>
73640 Från rapport 2021/07 Projektrapport	Regionstyrelsen bör förtydliga i reglementena för hälso- och sjukvårdsnämnden och regionstyrelsen om det är nämnden eller styrelsen som ansvarar för samordningen av regionens vårdbehov i samband med fastighetsförsäljningar.	●	ÅR 2023 <p>I revisionens rekommendation stod att RS bör förtydliga frågan i form av ändringar i reglementet för HSN, så har ju inte skett. Men i och med att HSF numera är en del av både det regionövergripande investeringsrådet, likväl som i beredningsgruppen för vårdens fastigheter, där fastighetsstrategiska frågor, frågor om robusthet och frågor kopplade till försäljningar av vårdfastigheter avhandlas så bedömer revisionen att HSN genom sin förvaltning är tillräckligt involverade i fastighetsområdet även om de inte klagas i reglementet. Därmed bedöms att intentionen i rekommendationen ändå är uppnådd och därför bedöms den vara åtgärdad.</p>
73642 Från rapport 2021/07 Projektrapport	Regionstyrelsen bör förtydliga hur hälso- och sjukvårdsnämnden ska involveras i de strategiska fastighetsfrågor som är väsentliga för den framtida vårdplanering.	●	ÅR 2023 <p>Det finns inga formaliserade skrivelser i reglementen eller dylikt som reglerar hälso- och sjukvårdsnämndens delaktighet i sådana frågor/områden, men revisionen kan konstatera att HSF är representerade i både det regionövergripande investeringsrådet, samt i beredningsgruppen för regionens vårdfastigheter. I bägge organen hanteras fastighetsstrategiska frågor inom vårdområdet som är väsentliga för nämndens framtida vårdplanering.</p> <p>Rekommendationen bedöms därmed som åtgär-</p>

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
75952 Från rapport 2021/10 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att det i reglemente och ägardirektiv på ett entydigt sätt framgår vilken organisatorisk enhet som har fastighetsägar- och byggherreansvar för kollektivtrafikens fastigheter.		<p>dad/uppfylld.</p> <p>ÅR 2023</p> <p>Revisionen konstaterar att det ur juridisk synvinkel kan göras olika tolkningar av begrepp och behov av preciseringsgrad när det gäller fastighetsägar- och byggherreansvaret. Ordet "tillgångar" i vid bemärkelse innefattar även fastigheter, och revisionen anser därför inte att någon omedelbar åtgärd behöver vidtas för att förtydliga i reglemente och ägardirektiv att fastigheter är en sådan tillgång. Revisionen anser att i framtida revideringar av reglemente och ägardirektiv kan en definition av byggherreansvaret med fördel inkluderas. Rekommendationen bedöms inte längre vara aktuell.</p>

Hållbarhet

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
66458 Från rapport 2021/02 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör, tillsammans med trafiknämnden, fastighets- och servicenämnden och Locum AB, tydliggöra vilka prioriterade insatser som behöver genomföras för att säkerställa att regionens samhällsviktiga verksamheter kan motstå och hantera framtida klimatförändringar.		<p>ÅR 2023</p> <p>Fastighets- och servicenämnden (FSN) har enligt fullmäktiges uppdrag 2023 utrett och tagit fram beslutsunderlag på investeringsbehov i vårdens fastigheter utifrån särskild specifikation för att uppnå MSB:s robusthetsnivå brons. Arbetet inkl. även den påverkan som klimatförändringar kan medföra samt att tydliggöra regiongemensamma prioriteringar.</p> <p>Beredningen för vårdens fastigheter tog fram ett gemensamt förslag för vilka fastighetsbehov, investeringsbehov i allmänhet. Förslaget finns med i FSN:s budgetunderlag för 2024. Förslaget inkl. robusthetsskapande åtgärder. Locum har vidare gjort gap-analyser maa av risk och sårbarhetsanalys (RSA) .</p>

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			Region Stockholms RSA (RS 2022-0908) påpekar behov och åtgärder som ännu inte är åtgärdade. Revisionen avvaktar vidare arbete med beredningens förslag och FSN:s beslutsunderlag. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
66459 Från rapport 2021/02 Projektrapport	Regionstyrelsen bör bereda för beslut i fullmäktige vilka prioriterade insatser som behöver genomföras för att säkerställa ett regionövergripande klimatanpassningsarbete och att regionens samhällsviktiga verksamheter kan motstå och hantera framtida klimatförändringar.	●	ÅR 2023 Sårbarheter och behov är identifierade i den koncernövergripande risk- och sårbarhetsanalysen (RS 2022-0908). Det finns i analysen framtagna åtgärdsförslag. Fastighets- och servicenämnden har i enlighet med fullmäktiges uppdrag i budget 2023, utrett investeringsbehov i vårdens fastigheter utifrån särskild specifikation för att uppnå MSB:s robusthetsnivå brons och inkl. även påverkan av klimatförändringar. Ännu finns dock ingen prioriteringsordning eller -beslut varför rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.

Inköp och upphandling

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
29153 Från rapport 2017/5 Projektrapport Tidigare ID 1103	Regionstyrelsen bör säkerställa att rutiner och arbetssätt finns för att genomföra systematiska utvärderingar av genomförda upphandlingar i syfte att kontinuerligt utveckla upphandlingsprocessen.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp under 2024 i samband med annan inplanerad granskning.
51312 Från rapport 2020 Delrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att det i styrande dokument framgår hur inköp och varuförsörjning ska upprätthållas under en kris.	●	ÅR 2023 Steg mot en förstärkning av varuförsörjning har tagits, men fortfarande saknas ett samlat grepp och en övergripande strategisk inriktning för Regionens varuförsörjning. Risk- och sårbarhetsanalysen för Region Stockholm (2022-0908) konstaterar också att mycket arbete kvarstår vad gäller

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			materieförsörjning. Revisionen inväntar översynen av policy och riktlinjer för inköp för vidare uppföljning.
58892 Från rapport 2020 Årsrapport	Regionstyrelsen bör se över hur inköp över den ordinarie beloppsgränsen i delegationsordningen ska hanteras vid behov av snabba beslut i en krissituation.		ÅR 2023 I regionstyrelsens delegationsordning (RS 2023–0220), fastställd av regionstyrelsen 2023-04-04, finns nu i avsnitt 1.1 en skrivning om att styrelsens ordförande får besluta i ärenden som är så brådskande att styrelsens avgörande inte kan avvaktas. Rekommendationen bedöms vara åtgärdad.

Investeringar

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
29342 Från rapport 2018/13 Projektrapport Tidigare ID 1388	Regionstyrelsen bör säkerställa att prioriteringar av ersättningsinvesteringar och underhållsåtgärder görs inom ramen för regionens möjliga investeringsutrymme. Detta för att behålla värdet och funktionaliteten i både trafikens och vårdens fastigheter och anläggningar.		ÅR 2023 Förvisso finns det ett fortsatt behov av att genomföra ersättningsinvesteringar och underhållsåtgärder inom både trafiken och gällande vårdens fastigheter, men i samband med framtagande av budgetunderlag för 2024 har både trafiknämnden och FSN (Locum), i enlighet med gällande anvisningar, genomfört prioriteringar av både nyinvesteringar och av ersättningsinvesteringar samt underhållsåtgärder inom ramen för regionens möjliga investeringsutrymme. Därmed bedöms rekommendationen vara åtgärdad
36766 Från rapport 2019/14 Projektrapport	Regionstyrelsen bör i riktlinjerna för investeringar förtydliga hur avvikelser ska hanteras och finansieras med en tillräcklig kontroll av enskilda investeringar över tid utifrån fattade genomförandebeslut.		ÅR 2023 Fullmäktige har beslutat om reviderade riktlinjer gällande investeringar under hösten 2023. Revisionen kommer inte följa upp rekommendationen mot de reviderade riktlinjerna. Revisionen har i stället beslutat om att genomföra en ny

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			granskning gällande avvikelshantering i regionens investeringsprojekt under 2024/2025. I avvaktan på resultat från den granskningen tas föreliggande rekommendation bort.
58382 Från rapport 2020/8 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att utvärderingar och slutredovisningar av avslutade investeringar genomförs mot fullmäktiges ursprungliga genomförandebeslut gällande tidplan, investeringsutgifter och objektsinnehåll.	●	ÅR 2023 Revisionen har ännu inte kunnat följa upp om och hur regionstyrelsen faktiskt rapporterar avslutade investeringar till investeringsens beslutsinstans, i detta fall fullmäktige. För 2023 konstaterar revisionen att ingen investering rapporteras som avslutad i årsredovisningen varför slutuppföljning även i år skjuts upp till kommande år. Rekommendationen bedöms som delvis åtgärdad. Nästkommande uppföljning bedöms ske i samband med årsrapportering 2024..
76154 Från rapport 2021/09 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att skrivningarna i riktlinjen för investeringar och riktlinjerna för ekonomistyrning överensstämmer när det gäller om och i sådana fall när nämnder och bolagsstyrelser ska lyfta beslutade avvikelser mot fattade genomförandebeslut till regionstyrelsen för godkännande.	●	ÅR 2023 De påtalade skrivningarna i de två dokumenten är nu ensade och därmed bedöms rekommendationen var åtgärdad.
84845 Från rapport 2022/01 Projektrapport	Regionstyrelsen bör i reglementet för hälso- och sjukvårdsnämnden förtydliga hur nämnden ska kunna ta sitt ansvar för behovet av robusta och säkra lokaler i enlighet med Socialstyrelsens föreskrift.	●	ÅR 2023 I revisionens rekommendation stod att RS bör förtydliga frågan i form av ändringar i reglementet för HSN, så har ju inte skett. Men i och med att HSF numera är en del av både det regionövergripande investeringsrådet, likväl som i beredningsgruppen för vårdens fastigheter, där fastighetsstrategiska frågor, frågor om robusthet och frågor kopplade till försäljningar av vårdfastigheter avhandlas så bedömer revisionen att HSN genom sin förvaltning är tillräckligt involverade i fastighetsområdet även om de inte klargörs i reglementet. Därmed bedöms att intentionen i rekommendationen ändå är uppnådd och därför bedöms den vara

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			åtgärdad.
85852 Från rapport 2022/02 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att en investerings effekt på robusthet framgår i underlagen inför investeringsbeslut.		ÅR 2023 I fullmäktiges policy och riktlinje för ekonomisk hushållning från december 2023 framgår att "Investeringar som ökar robusthet i Region Stockholms anläggningar eller fastigheter, och därmed förmågan att kunna motstå störningar och avbrott, ska framgå i investeringsplanen." Rekommendationen bedöms som åtgärdad.
119484 Från rapport 2023/09 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att det genomförs samordning och prioritering av vårdgivarnas behov av MT-investeringar som utgår från ett långsiktigt planerat framtida vårdbehov	—	ÅR 2023 Uppföljning av status på rekommendationen planeras ske i samband med årsbokslut 2024.

IT/informationssäkerhet

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
67468 Från rapport 2021/03 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att FSN ges ett tydligare uppdrag att skapa en gemensam, kostnadseffektiv och säker it- och informationsmiljö om hela regionens IT-infrastruktur konsolideras i stället för bara delar av den.		ÅR 2023 Rekommendationen lämnades i samband med granskning 2021 och formulerades i ett sammanhang som utgick från en framtagna promemoria om ansvar och roller i it-styrningen. Promemorian fastställdes dock aldrig. Mot den bakgrunden utgår rekommendationen. FSN:s uppdrag och förutsättningarna för detta är dock fortfarande aktuellt, se revisionens årsrapport regionstyrelsen 2023.
67469 Från rapport 2021/03 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör säkerställa efterlevnad av styrmodellen för it och digitalisering för att underlätta prioritering mellan olika behov och nyttor samt stärka förmågan att samskapa digitala tjänster.		ÅR 2023 Rekommendationen lämnades i samband med granskning 2021 och formulerades i ett sammanhang som utgick från en framtagna promemoria om ansvar och roller i it-styrningen. Promemorian fastställdes dock aldrig. Uppföl-

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			jande granskning visar att det pågår en översyn av nuvarande Policy för innovation och digitalisering i syfte att se hur en förnyad policy i kombination med andra, mer detaljerade, dokument kan tydliggöra formerna för it-styrningen. Revisionen kommer fortsätta följa detta arbete. Mot den bakgrunden utgår rekommendationen.
67470 Från rapport 2021/03 Projektrapport	Regionstyrelsens roll gentemot FSN bör tydliggöras, bl.a. när det gäller beslut och ansvar för kontraktering av IT-tjänster, val av leverantör och leverantörskontakter.		ÅR 2023 Uppföljande granskning visar att det fortsatt finns otydligheter i roll- och ansvarsfördelning mellan regionstyrelsen och fastighets- och servicenämndens serviceförvaltning. Revisionen bedömer att regionstyrelsen bör säkerställa att det finns en tydlig ansvarsfördelning mellan regionstyrelsen och FSN gällande ansvar och ägarskap för it-tjänster (både infrastruktur och mer användarnära applikationer). Revisionen bedömer vidare att regionsledningskontoret i samverkan med serviceförvaltningen behöver tydliggöra hur beslutad ansvarsfördelning i praktiken ska realiseras fullt ut. Revisionens har bedömt att tidigare lämnad rekommendation behöver omformuleras. Rekommendationen utgår därmed. Utifrån årets granskning finns två nya rekommendationer.
97503 Från rapport 2022/11 Projektrapport	Regionstyrelsen bör tydliggöra ansvar och roller gällande ägarskap och förvaltning av vårdinformationsmiljön		ÅR 2023 Revisionen konstaterar att det styrdokument som gett viss vägledning, Strategi för It och digitalisering 2020-2023, inte gäller framöver. Revisionen noterar att regionens styrdokument för informationssäkerhet har skrivningar om ägarskap inom it men utan att frågan om ägarskap är tydligt definierad. Granskningen visar också att den förvaltningsstyrningsmodell som finns på intranätet mer har formen av att vara en rekommendation som används inom en del av hälso- och sjukvårdsområdet men som inte har någon

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			fastställd roll i regionens it-styrning. Revisionen bedömer därför att regionens it-styrning fortsatt behöver tydliggöras. Det gäller såväl ansvar och roller för regionens it- och digitaliseringsarbete som ägarskap av digitala tjänster. Revisionen konstaterar samtidigt att det nu pågår ett utvecklingsarbete, som i hög grad berör vårdinformationsmiljön, för att tydliggöra styrningen av it dels på en generell nivå, dels med att se över nuvarande förvaltningsstyrningsmodell. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
97504 Från rapport 2022/11 Projektrapport	Regionstyrelsen bör ta fram en strategisk plan som tydliggör hur det fortsatta arbetet med huvudjournalssystem och vårddatalager ska genomföras och hur risker och utmaningar ska hanteras.	●	ÅR 2023 Arbetet med huvudjournalssystem och vårddatalager är en del av programmet Generationsskifte Vårdens IT. För programmets inriktning hänvisas till en rapport från 2021: Återrapportering hur generationsskifte i vårdens it-miljö kan återupptas. Revisionen konstaterar att rapporten inte är ett aktivt dokument, t ex på intranätet. Av presentationsmaterial framgår att delar av innehållet i rapporten har vidareutvecklats. Revisionen bedömer att det inte är tydligt om den tidigare åtgärdsplanen är ett formellt styrande dokument och hur det i så fall förhåller sig till den övergripande it-styrningen och den löpande utvecklingen av innehållet i programmet Generationsskifte vårdens it. Arbetet med nytt huvudjournalssystem och vårddatalager är ett mycket viktigt utvecklingsarbete för vårdens infrastruktur men också komplext med bland annat beroenden till annat utvecklingsarbete. Risker och utmaningar behöver tydliggöras liksom hur dessa ska mötas. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
97505 Från rapport 2022/11 Projektrapport	Regionstyrelsen bör sammanställa och tydliggöra ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för arbetet med huvudjournalssystem och vårddatalager och specifikt Karolinskas respektive regionstyrelsens roller i utvecklingen av	●	ÅR 2023 Uppföljande granskning visar att det inte finns någon sam-

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
	vårdatalager.		<p>lad information om de ekonomiska förutsättningarna för arbetet med huvudjournalssystem och vårdatalager för hela projektperioden. För huvudjournalssystemet avvaktas enligt uppgift resultatet av pågående upphandling. Det har tydliggjorts att Karolinska för närvarande inte har något uppdrag att utveckla ett regionalt vårdatalager. Någon organisation för arbetet med det regionala vårdatalagret är inte redovisad, projektledare är inte utsedd. Arbetet med huvudjournalssystem är en del av program Generationsskifte vårdens IT. Granskningen visar att dokumentation av programmet och ingående projekt varierar, styrgruppsstrukturer finns att tillgå i presentationsmaterial från program och projekt men den formella ansvarsstrukturen är enligt revisionens bedömning inte tillräckligt tydliggjord. Se vidare revisionens årsrapport regionstyrelsen 2023. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.</p>
97506 Från rapport 2022/11 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör säkerställa former för beslutsfattande i nu planerat utvecklingsarbete gällande vårdinformativmiljön och att beslut fattas på rätt nivå.		<p>ÅR 2023</p> <p>För vissa av de ingående projekten i programmet Generationsskifte vårdens IT finns projektdokumentation. Dessa innehåller i varierande form beskrivning av styrgruppsstrukturer men det formella ansvaret gällande beslut är svårt att utläsa. Var sig för arbetet med huvudjournalssystem, vårdinformativmiljön eller själva programmet Generationsskifte vårdens IT finns en fastställd dokumentation som visar det formella ansvaret och hur beslutsstrukturen ser ut samt vilken typ av beslut som behöver fattas framåt. Det framgår av granskningen att sjukvårdsdirektören löpande fattar beslut framförallt om användandet av de för året avsatta medlen inom RS/RLK:s budget för programmet. Eftersom protokoll från styrgruppsmötena kopplat till själva programmet samt huvudjournalssystem och arbetet med vårdinformativmiljön inte finns tillgängliga saknas transparens i styrgruppsarbetet. Rekom-</p>

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
97507 Från rapport 2022/11 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att informations- och patientsäkerhetsrisker gällande vårddatalagret analyseras.	●	ÅR 2023 Det framgår av granskningen att Karolinska har genomfört riskanalyser gällande informations- och patientsäkerhetsrisker för det interna datalager som för närvarande är under utveckling inom Karolinska. Beroende av kommande användningsområden och om ett regiongemensamt vårddatalager ska utvecklas tillkommer ytterligare risker varför ytterligare analyser kommer behöva hanteras framåt. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.

Personal

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
36966 Från rapport 2019/10 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att konkretiseringen av arbetet med kompetensförsörjningsstrategin sker på längre sikt än ett år i taget.	●	ÅR 2023 Den kompetensförsörjningsstrategi som gällde vid rekommendationens tillkomst, upphörde att gälla år 2021. Frågan om långsiktighet kvarstår dock och med det nya uppdrag som givits i budget 2023 (RS 2022-0123) om att arbeta fram och implementera en ny kompetensförsörjningsstrategi kvarstår rekommendationen. Revisionen planerar en ny granskning i frågan under 2024. Uppföljningen av rekommendationen görs till årsrapporten 2024.
73637 Från rapport 2021/07 Projektrapport	Regionstyrelsen bör snarast verka för att anställningsförhållandet för förvaltningschefen för fastighetsverksamheten formaliseras så att denne är anställd av regionen.	●	ÅR 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2024

Regionrevisorerna

Strategisk styrning och organisation

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
30106 Från rapport 2019 Delrapport Tidigare ID 1579	Regionstyrelsen bör säkerställa att mål och indikatorer inför fullmäktiges budgetbeslut är tillräckligt beredda, förankrade och att det finns en process för kvalitetssäkring.	✘	ÅR 2023 Arbetet med mål och indikatorer utvecklas kontinuerligt. Processen med förankring bedöms ha blivit bättre med bra dialog kopplat till budgetprocessen. Nya indikatorer som föreslås regionfullmäktige behöver dock fortfarande vara bättre beredda och mätbara. Rekommendationen utgår med hänvisning till förankring bedöms vara åtgärdad. Rekommendationen ersätts av ny rekommendation nr 119047.
57480 Från rapport 2020/5 Projektrapport	Regionstyrelsen bör tydliggöra hälso- och sjukvårdsnämndens ansvar för digitaliseringen, särskilt i rollen som beställare av hälso- och sjukvård.	●	ÅR 2023 Revisionen har i tidigare uppföljning noterat att det i budget 2022 finns ett tydliggörande på en övergripande nivå av ansvar. Revisionen bild är dock att det också behövs en del tydliggörande på lägre nivåer. Med anledning av pågående arbete för att tydliggöra styrningen av it dels på en generell nivå, dels med att se över nuvarande förvaltningsstyrningsmodell (se rekommendation nr 97503) samt planerad översyn av nuvarande Policy för innovation och digitalisering avser revisionen att följa detta arbete under 2024. Rekommendationen bedöms fortsatt som delvis åtgärdad.
57481 Från rapport 2020/5 Projektrapport	Regionstyrelsen bör i samverkan med hälso- och sjukvårdsnämnden fastställa på vilka grunder regionen ska delta i Ineras utvecklingsåtgärder och hur beslut om deltagande i dessa ska tas.	●	ÅR 2023 En beredningsprocess avseende hur intresseanmälningar och avsiktsförklaringar från Inera ska hanteras har tagits fram. Ineras förfrågningar tas emot och besvaras av hälso- och sjukvårdsförvaltningen. I beredningsprocessen tillfrågas olika sakkunniga eller expertråd inom regionen. En regional samordningsgrupp för nationella tjänster, där bl.a. region-

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			ens IT-direktör ingår, bedömer den aktuella frågan från Inera och ger rekommendation om fortsatt process. Beredningsprocessen planeras att vidareutvecklas under 2024 genom att göra alla IT-/utvecklingschefer inom den egenägda vården till stående remissinstans för den regionala samordningsgruppen för nationella tjänster. Rekommendationen bedöms vara åtgärdad.
78276 Från rapport 2021 Årsrapport	Regionstyrelsen bör analysera och tydliggöra förutsättningarna för att nämnders och bolags servicefunktioner ska överföras till fastighets- och servicenämnden.	●	ÅR 2023 Revisionen bedömer att det generellt fortfarande finns en del oklarheter kring förutsättningarna för fastighets- och servicenämndens uppdrag vad gäller serviceverksamheten. Revisionen ser därför positivt på att det pågår ett gemensamt arbete mellan regionledningskontoret och serviceförvaltningen kring gemensamma tjänster. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
91002 Från rapport 2022/06 Projektrapport	Regionstyrelsen bör tillsammans med trafiknämnden säkerställa att det inbördes förhållandet mellan de regionala inriktningsdokumenten för trafikplanering förtydligas, framför allt i sammanhang där samverkan sker med externa parter.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp under 2024 i samband med annan planerad granskning.
96674 Från rapport 2018 Årsrapport Tidigare ID 30029	Regionstyrelsen bör utveckla former för hur Region Stockholms verksamheter ska bidra till målen i RUFs.	●	ÅR 2023 Fullmäktige har i budget 2024 (RS 2023-0160) gett klimat- och regionutvecklingsnämnden i uppgift att utveckla indikator kopplat till målet Regionen jobbar aktivt med att leda genomförandet av den regionala utvecklingsplanen. Revisionen fortsätter att följa arbetet och planerar att följa upp rekommendationen till årsrapporteringen 2024.
98179 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att indikatorer och målvärden som kopplar till den regionala utvecklingen i budgeten utgår från vad Region Stockholm ska uppnå för aktuellt	✘	ÅR 2023 Då den nya målstrukturen med förre mål och indikatorer

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
	budget/planår.		<p>nu har börjat gälla fr o m budget 2024 (RS 2023-0160), är endast ett mål och en indikator kvar som kopplar till regional utveckling. Målet är Regionen jobbar aktivt med att leda genomförandet av den regionala utvecklingsplanen och indikatorn återstår att utveckla. Denna rekommendation tas därför bort.</p> <p>Frågan hur Region Stockholms förvaltningar och bolag ska bidra till målen för regional utveckling kvarstår dock, men fångas av rekommendation 96674. I den pågående processen med att ta fram en ny regional utvecklingsplan, pågår även ett utvecklingsarbete inom Region Stockholm. Detta utvecklingsarbete ska innefatta utvecklande av formerna för hur alla förvaltningar och bolag ska engageras och bidra till målen för den regionala utvecklingen.</p>
119047 Från rapport 2019 Delrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att de indikatorer som ska ingå i fullmäktiges budgetbeslut är tillräckligt kvalitetssäkrade så att de kan användas för styrning och uppföljning i regionens målstyrning.	—	ÅR 2023 Ny rekommendation. Delar av tidigare rekommendation nr 30106 bedöms vara åtgärdade.

Säkerhet och beredskap

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
59590 Från rapport 2020 Årsrapport	Regionstyrelsen bör stärka sin uppföljning så att styrelsen får en regelbunden lägesbild av regionens krisberedskap.	●	ÅR 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med planerad granskning 2024 gällande Civil beredskap.
85850 Från rapport 2022/02 Projektrapport	Regionstyrelsen bör definiera vilken nivå på robusthet som behövs för att uppnå tillräcklig driftssäkerhet och beredskap för sjukhusbyggnaderna.	●	ÅR 2023 I budget 2024 framgår att vårdlokaler kopplade till trauma-vård och masskadeutfall ska uppnå robusthetsnivå brons 2025 och FSN har fått i uppdrag att analysera och beskriva investeringsbehov för att uppnå robusthetsnivå guld till

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			2030. Skrivningarna rör dock endast en mindre del av regionens vårdfastigheter, vilket gör att det fortfarande är svårt att prioritera mellan robusthetshöjande åtgärder. Ytterligare förtydliganden kring prioritering är under framtagande. Revisionen följer utfallet i budgetprocessen för 2025. Rekommendationen bedöms som delvis åtgärdad.
98185 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionstyrelsen bör i samarbete med hälso- och sjukvårdsnämnden tydliggöra beslutsmandaten för beslutsfattarna i de regionala krisstaberna. Detta gäller särskilt beslutsmandat i förhållande till övriga nämnder och bolag.	–	ÅR 2023 Revisionen kommer planera uppföljning av rekommendationen under 2024 i samråd med regionledningskontoret.
98186 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionstyrelsen bör, i enlighet med utpekat ansvar i krisberedskapsplanen, säkerställa en övergripande planering för övning kopplat till krisberedskap.	–	ÅR 2023 Revisionen kommer planera uppföljning av rekommendationen under 2024 i samråd med regionledningskontoret.
98187 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionstyrelsen bör, i enlighet med utpekat ansvar i krisberedskapsplanen, följa upp att övriga nämnder och styrelser utför de specifika uppdrag som har specificerats i planen.	–	ÅR 2023 Revisionen kommer planera uppföljning av rekommendationen under 2024 i samråd med regionledningskontoret.
108575 Från rapport 2023 Delrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att nämnder och bolag med privata utförare har med dessa verksamheter i sina risk- och sårbarhetsanalyser.	–	

Verksamhetsstyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
57270 Från rapport 2020/7 Projektrapport	Regionstyrelsen bör se till att uppföljningen till fullmäktige ger en samlad bild av läkemedelsförsörjningen för att underlätta beredskap inför en kris eller extraordinära händelser.	●	ÅR 2023 I Regionens Läkemedelsstrategin 2023-2026 finns mål om bl a God och säker tillgång till läkemedel samt uppföljningspunkter. Strategin följs upp årligen och föredras för hälso- och sjukvårdsnämnden. Rekommendationen pekar

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			på behovet av återkoppling till fullmäktige för en samlad bild och anses därför endast vara delvis åtgärdad.
74237 Från rapport 2021/05 Projekt rapport	Regionstyrelsen och tillväxt-och regionplanenämnden bör i samverkan säkerställa att ansvaret för det regionala utvecklingsuppdraget är tydligt för externa parter.		ÅR 2023 Uppdraget gällande regional utveckling och regionens roll har genom åren blivit tydligare. Idag samordnar Region Stockholm flera arenor och nätverk för samverkan vilket sätter anslaget för uppgift och roll än tydligare och synliggör Region Stockholm. Kommunikationen utåt sker bl a i nätverk och genom underlag samt remisser. Rekommendationen bedöms därmed vara åtgärdad.
121422 Från rapport 2023 Årsrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att det finns en tydlig ansvarsfördelning mellan regionstyrelsen och fastighets- och servicenämnden gällande ansvar och ägarskap för gemensamma it-tjänster.	—	

Ägarstyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
38583 Från rapport 2019 Årsrapport	Regionstyrelsen behöver tydliggöra vad ansvaret för strategisk samordning mellan sjukhusen enligt fullmäktiges styrdokument innebär i praktiken.		Delår 2023 Revisionen konstaterar i delrapporten 2023 att regionstyrelsen i det nya reglementet tilldelats ansvar för strategisk produktionsplanering för hälso- och sjukvården samt samordning mellan den egenägda vårdens olika nämnder och bolag. Samtidigt har hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden inom sina respektive vårdområden ansvar för att planera och följa upp vården och att produktionen styrs och samordnas på ett effektivt sätt. Varken reglementet eller annat styrdokument preciserar hur regionstyrelsens ansvar för strategisk produktionsplanering och samordning av den egenägda vården förhåller sig till beställarnämndernas ansvar för att planera och följa upp

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			<p>vården samt att produktionen styrs och samordnas på ett effektivt sätt. Granskningen visar att det löpande sker täta avstämningar mellan sjukvårdsdirektören på regionledningskontoret och förvaltningschefen för hälso- och sjukvårdsförvaltningen för att bland annat, vid behov, hantera aktuella frågor inom planering och samordning.</p> <p>Revisionen bedömer i delrapporten att regionstyrelsen, i samband med det fortsatta arbetet med styrningen av hälso- och sjukvården, behöver säkerställa att ansvar för planering och samordning inom hälso- och sjukvårdsområdet tydligt definieras. Rekommendationen bedöms mot denna bakgrund fortsatt vara delvis åtgärdad.</p>

Övrigt

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
78277 Från rapport 2021 Årsrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att fullmäktiges beslut som rör skilda frågor så långt som möjligt hanteras i separata ärenden för att öka transparens och spårbarhet.	●	ÅR 2023 Revisionen konstaterar att fullmäktiges ärenden gällande avstämning budget 2023, delårsrapport 2023 och budget 2024 i princip enbart innehållit förslag till beslut med direkt koppling till huvudärendet. Särskilt noteras att investeringsärenden inte har varit inlagda i något av dessa huvudärenden utan tagits upp som egna, enskilda, ärenden. Rekommendationen bedöms vara åtgärdad.

Regionrevisorerna

Rekommendationer till ledning – ÅR 2023

Regionstyrelsen

Ekonomistyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
67990 Från rapport 2021 Delrapport	Regionledningskontorets ledning bör i sina redogörelser för regionledningskontorets årsprognos respektive helårsutfall i jämförelse med årsbudget tydligt specificera och kommentera avvikelser.	●	ÅR 2023 Vid granskning av delårsbokslutet och verksamhetsberättelsen 2023 konstaterar revisionen att redovisningen av årsprognos respektive utfall i jämförelse med årsbudget har kommenterats mer utförligt än tidigare. Dock bör bidrag och projektmedel kommenteras mer utförligt då en stor del av budgeten och planeringen enligt verksamhetsplanen avser detta. Rekommendationen kvarstår.

Hållbarhet

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
29119 Från rapport 2015 Årsrapport Tidigare ID 813	Regionledningskontoret bör tydliggöra hur investeringarnas miljöpåverkan ska beskrivas i beslutsunderlagen inför genomförandebeslut, dels för att täcka miljöbalkens krav, dels för att täcka de krav som regionens regionens hållbarhetspolicy och -strategi ställer upp."	●	ÅR 2023 Denna rekommendation är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2024. Det saknas ännu stödjande dokument till investeringsriktlinjen som ska tydliggöra hur investeringarnas miljö-/hållbarhetspåverkan ska beskrivas i beslutsunderlagen. Arbeta pågår med att ta fram en anvisning som förtydligar hur hållbarhetsaspekter ska hanteras inom investeringsområdet. Enligt RLK kommer detta arbetet slutföras under 2024.

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			<p>Rekommendationen kommer följas upp när tillämpningsanvisningen tagits fram för tillämpning av berörda verksamheter/beslutats.</p> <p>Uppföljning av status på rekommendationen planeras ske i samband med årsbokslut 2024.</p>

Intern kontroll

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
29155 Från rapport 2017/8 Projektrapport Tidigare ID 1106	Landstingsstyrelsens förvaltning bör ta fram en landstingsövergripande vägledning för utformning av och innehåll i ekonomiska och eventuellt andra konsekvensbeskrivningar i beslutsunderlagen till nämnder och styrelser"	●	ÅR 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med inplanerad granskning 2024.
29203 Från rapport 2017 Årsrapport Tidigare ID 1253	Landstingsstyrelsens förvaltning bör säkerställa att de kontroller som ska genomföras vid löneutbetalningar dokumenteras i en rutinbeskrivning eller checklista som stöd till cheferna.	●	Delår 2023 Revisionen konstaterar att det inte skett några förändringar i rutiner jämfört med 2022 då revisionen konstaterade att det saknas en central kontroll över att befintliga rutinbeskrivningar tillämpas i samband med lönekörning och att kontrollmomenten faktiskt utförs. Mejl skickas numera ut till samtliga med personalansvar inför godkännande av lön med ett antal kontroller som ska utföras. Lönerapport ska signeras av ansvarig som bevis på detta. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
29370 Från rapport 2019 Delrapport Tidigare ID 1566	Koncernfinansiering - generellt I syfte att ytterligare stärka den interna kontrollen bör följande upprättas:- dokumenterade rutinbeskrivningar för väsentliga processer med påverkan på den finansiella rapporteringen- dokumenterade riskanalyser med identifiering av motverkande kontrollmoment.	●	ÅR 2023 Revisionen noterade i granskningen i samband med delåret ett pågående arbete med att minska risken för personberoende inom enheten för koncernfinansiering. I samband med årsgranskningen bedömer revisionen att det fortfarande återstår visst arbete. Rekommendationen följs upp igen till delåret 2024. Rekommendationen bedöms fortsatt

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			vara delvis åtgärdad.
29378 Från rapport 2019 Delrapport Tidigare ID 1576	Regionledningskontoret bör säkerställa att genererade logglistor ur Heroma tas fram för regelbunden kontroll och kvalitetssäkring av ändringar av fasta data för att minska risken för felaktiga ändringar.	●	Delår 2023 Revisionen konstaterar att det inte skett några förändringar i rutiner sedan 2022 då revisionen konstaterade att det inte genomförs någon systematisk genomgång på förvaltningsövergripande (regionövergripande) nivå avseende ändringar på lokal verksamhetsnivå. <ul style="list-style-type: none"> • Det finns ingen formell övergripande process för behörighetsadministration. • Det görs ingen regelbunden och övergripande genomgång av användare för att säkerställa att behörigheter ligger i linje med användarnas arbetsuppgifter. • Det sker ingen regelbunden och övergripande genomgång av befintliga behörigheter som finns upplagda i systemet. Dock har ett arbete påbörjats och ska enligt regionledningskontoret vara avslutat kvartal 3, 2023. Rekommendationen bedöms fortsatt som ej åtgärdad.
86669 Från rapport 2022 Delrapport	Regionledningskontorets ledning bör komplettera regelverk och rutiner med hur uppföljning och kontroll av inköpskort ska ske i syfte att säkerställa en tillräcklig intern kontroll.	●	ÅR 2023 Uppföljning av rekommendationen gjordes i början på december 2023, och av granskningen framkom att både utbildning av kortinnehavare och uppföljning av kortanvändningen genomförs regelbundet. Det saknas dock ett rutindokument som beskriver ovan nämnda process. Rutindokumentet kommer enligt uppgift vara klart under våren 2024, och rekommendationen bedöms därmed som delvis åtgärdad. Revisionen följer upp rekommendationen tillsammans med rekommendation 86 670 i delårsgranskningen 2024.
86670 Från rapport 2022 Delrapport	Regionledningskontorets ledning bör följa upp och utvärdera implementeringen av utvecklingsinsatser gällande hanteringen av inköpskort för att säkerställa att regelverk	●	ÅR 2023

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
	och instruktioner efterlevs.		Uppföljning av rekommendationen gjordes i början på december 2023, och av granskningen framkom att flera genomlysningar till trots har regionledningskontoret ännu inte helt landat i hur kortanvändningen ska se ut, rekommendationen bedöms därmed som delvis åtgärdad och revisionen följer upp rekommendationen tillsammans med rekommendation 86 669 i delårsgranskningen 2024.
98181 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör på en regionövergripande nivå tydliggöra processen för statsbidragshanteringen.	●	ÅR 2023 Det framgår av löpande avstämning med regionledningskontoret att processen för statsbidragshanteringen successivt har utvecklats. Mot bakgrund av att rekommendationen har markerats som pågående av regionledningskontoret men inom kort kommer att vara avslutad planeras rekommendationen följas upp till delåret 2024. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
121424 Från rapport 2023 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör utveckla arbetet med den interna kontrollplanen så att arbetet följer riktlinjen för intern kontroll.	—	
121425 Från rapport 2023 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att det finns en beslutad arbetsordning som tydliggör organisation, ansvars- och rollfördelning i enlighet med regionfullmäktiges styrdokument.	—	

Investeringar

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
107164 Från rapport 2023/02 Projektrapport	Regionledningskontoret bör ta fram tydliga anvisningar för hur prisuppräknningar ska hanteras i framtida utgiftsprognoser för beslutade och planerade investeringsprojekt så att prioritering kan ske utifrån likartade förutsättningar.	—	ÅR 2023 Uppföljning av status på rekommendationen planeras ske i samband med årsbokslut 2024.

Regionrevisorerna

Oegentligheter

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
67992 Från rapport 2021 Delrapport	Regionledningskontorets ledning bör - säkerställa att beslut fattas av behörig chef snarast vid medarbetares anmälan om bisyssla. - stärka uppföljningen av anställdas bisysslor.	●	ÅR 2023 Regionledningskontoret har i samband med årsavslutet återkopplat att planerade åtgärder är genomförda. Uppföljande granskning är planerad att genomföras inför delårsgranskningen 2024. I avvaktan på detta bedöms rekommendationen vara delvis åtgärdad.
98180 Från rapport 2022 Årsrapport	Ledningen för regionledningskontoret bör säkerställa att visselblåsartjänsten är känd bland regionens medarbetare, t.ex. genom regelbundna utbildnings- och informationsinsatser samt genom att bättre synliggöra visselblåsartjänsten på regionens intranät.	●	ÅR 2023 Information om visselblåsartjänsten finns på regionens intranät och rekommendationen bedöms därmed som åtgärdad.

Räkenskaper

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
98182 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör samla och utveckla rutinerna för statsbidrag och projekthantering så att beskrivningen blir heltäckande för hela den lokala hanteringen av bidrag/projekt inklusive statsbidragen.	●	ÅR 2023 Det framgår av löpande avstämning med regionledningskontoret att arbetet med statsbidragshanteringen successivt har utvecklats. Enligt regionledningskontoret har vidare ett koncernövergripande projekt kring projekthantering startats inom regionledningskontoret. Rekommendationen kommer att följas upp tillsammans med rekommendation nr 98181 till delåret 2024. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
121419 Från rapport 2023 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att ansvaret för intern kontroll tydliggörs i regionövergripande processer kopplade till de it-system som är väsentliga för den finansiella rapporteringen.	—	

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
121420 Från rapport 2023 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att utgifter för tillkommande fastighetsförändringar som är direkt hänförliga till MT-investeringar hanteras i enlighet med gällande redovisningsregelverk	–	
121421 Från rapport 2023 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att ärenden om kapitaltäckningsgarantier ger koncernernas bolag ett skydd även på våren efter räkenskapsåret slut.	–	

Strategisk styrning och organisation

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
51313 Från rapport 2020 Delrapport	Regionledningskontoret bör säkerställa att det finns dokumenterade arbetsprocesser för hur regionen organiserar arbetet med länsplanen.		ÅR 2023 Revisionen konstaterar att en kvalitativ utvärdering av länsplaneprocessen har genomförts. Slutsatserna har sammanställts i en PM, där ett antal åtgärder för att utveckla processen presenteras. En mer löpande dialog med regionens kommuner organiseras genom ett upprättat nätverk för strategiska transport- och infrastrukturfrågor, där aktuell information kopplad till länsplanen ingår som en stående punkt. Rekommendationen bedöms vara åtgärdad.

Säkerhet och beredskap

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
98188 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör tydliggöra vilka befintliga och planerade styrdokument som styr beredskapsområdet och hur dessa förhåller sig till varandra.	–	ÅR 2023 Revisionen kommer planera uppföljning av rekommendationen under 2024 i samråd med regionledningskontoret.
98189 Från rapport	Regionledningskontorets ledning bör tydliggöra hur kontorets stabsarbete ska fungera och säkerställa att den	–	ÅR 2023

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
2022 Årsrapport	personal som kan bli aktuell i stabsarbetet har tillräcklig utbildning för detta.		Revisionen kommer planera uppföljning av rekommendationen under 2024 i samråd med regionledningskontoret.
98190 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör formalisera en tydlig och förutsägbar process för regionens risk- och sårbarhetsanalyser.	●	Delår 2023 Ytterligare granskning av regionens process för risk- och sårbarhetsanalys, vilken avrapporteras i form av PM till regionledningskontoret hösten 2023, visar på att behovet av att utveckla processen kvarstår. Rekommendationen bedöms inte vara åtgärdad.
107481 Från rapport 2023/01 Projektrapport	Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att hela Region Stockholms behov representeras i de forum kopplade till vatten som har direkt påverkan på Region Stockholms verksamheter och inkluderar externa aktörer.	—	
108576 Från rapport 2023 Delrapport	Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att mallarna för risk- och sårbarhetsanalyser förvaltas och utvecklas för att säkerställa kvalitet samt underlätta hantering och aggregering.	—	

Verksamhetsstyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
74241 Från rapport 2021/05 Projektrapport	Regionledningskontoret bör tydligare ange hur självskattningsindikatorer om innovationsarbete ska definieras så att mätning och uppföljning sker på ett enhetligt sätt	✘	ÅR 2023 Då indikatorn inte längre finns kvar i fullmäktiges budget utgår rekommendationen.
121423 Från rapport 2023 Årsrapport	Regionsledningskontorets ledning bör i samverkan med serviceförvaltningen tydliggöra hur beslutad ansvarsfördelning mellan regionstyrelsen och fastighets- och service-nämnden gällande it-tjänster i praktiken ska realiseras fullt ut.	—	

Regionrevisorerna

Övrigt

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
98183 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör för utlämning av hälsodata arbeta fram en rutin för datauttag även för andra typer av datakällor än VAL och Take Care.	●	ÅR 2023 Arbete är påbörjat. Under 2024 planeras insamling av information om mest prioriterade datakällorna och ta fram en strategi för styrning samt en standardiserad och i viss mån automatiserad hantering av datakatalog inom hälso-data. Då detta kommer att bli kommande lagkrav fortsätter revisionen att följa arbetet.

Regionrevisorerna

BEDÖMNINGSMÅL OCH BEDÖMNINGSKRITERIER 2023

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat

Nämnden/styrelsen har uppnått fullmäktiges mål samt följt de beslut, riktlinjer och föreskrifter som gäller för verksamheten. Verksamhetens resultat och resurser står i ett rimligt förhållande till varandra.

Bedömningsmål:

1. Nämnden/styrelsen har uppnått fullmäktiges finansiella mål (resultatkrav) och följt fullmäktiges ekonomiska riktlinjer.
2. Nämnden/styrelsen har uppnått fullmäktiges mål för verksamheten och genomfört tilldelade uppdrag.
3. Nämnden/styrelsen har i övrigt bedrivit verksamheten med god ekonomisk hushållning utifrån fullmäktiges beslut.
4. Nämndens/styrelsens verksamhet har bedrivits i enlighet med för verksamheten gällande lagar, föreskrifter, riktlinjer m.m.

Bedömningskriterier:

Tillfredsställande

Bedömningsmålen bedöms i allt väsentligt vara uppfyllda. Avvikelse kan förekomma.

Inte helt tillfredsställande

Bedömningsmålen bedöms delvis vara uppfyllda. Det finns större och/eller flera avvikelser.

Ottillfredsställande

Bedömningsmålen bedöms inte vara uppfyllda. Det finns väsentliga avvikelser eller allvarliga brister som måste åtgärdas snarast.

Kommentar: Bristerna eller avvikelserna är så stora att frågan om anmärkning eller avstyrkt ansvarsfrihet bör prövas.

Intern styrning och kontroll

Nämnden/styrelsen ansvarar för att det finns en intern styrning och kontroll som med rimlig grad av säkerhet leder till måluppfyllelse, effektiv verksamhet och

regelefterlevnad. Nämnden/styrelsen har säkerställt systematiskt ordnade kontroller i organisation, system, processer och rutiner.

Bedömningsmål:

1. Nämnden/styrelsen har fastställt en organisation med tydlig fördelning av ansvar och befogenheter.
2. Nämnden/styrelsen har i budget/verksamhetsplan fastställt ekonomiska och verksamhetsmässiga mål i linje med fullmäktiges mål och övriga uppdrag. Målen är mätbara/uppfoljningsbara.
3. Nämnden/styrelsen har riktlinjer och rutiner för väsentliga områden för att säkerställa att verksamhetens uppdrag och mål uppnås samt att lagar, föreskrifter m.m. följs.
4. Nämnden/styrelsen har genomfört en riskanalys som identifierar, värderar och prioriterar väsentliga risker. Nämnden/ styrelsen har i en plan för intern kontroll, i enlighet med regionens fastställda regelverk, fastställt vilka åtgärder/ kontroller som ska hantera prioriterade risker.
5. Nämnden/styrelsen följer kontinuerligt och systematiskt upp ekonomi och verksamhet, såväl för verksamhet i egen regi som för sådan som uppdragits åt annan att utföra, analyserar väsentliga avvikelser samt vidtar åtgärder vid behov.
6. Nämnden/styrelsen har ett informations- och kommunikationssystem som stödjer styrning, kontroll och uppföljning av verksamheten.
7. Nämndens/styrelsens rapportering ger en rättvisande och tillförlitlig information om ekonomi och verksamhet.
8. Nämnden/styrelsen har säkerställt en tillräcklig beredning av ärenden.
9. Nämnd/styrelse har fattat beslut med stöd i reglemente, delegation eller i uppdrag från fullmäktige.

Bedömningskriterier

Tillräcklig

Bedömningsmålen bedöms i allt väsentligt vara uppfyllda. Avvikelser kan förekomma.

Regionrevisorerna

Inte helt tillräcklig

Bedömningsmålen bedöms delvis vara uppfyllda. Det finns större och/eller flera avvikelser.

Otillräcklig

Bedömningsmålen bedöms inte vara uppfyllda. Det finns väsentliga avvikelser eller allvarliga brister som måste åtgärdas snarast.

Kommentar: Bristerna är uppenbara och försvårar styrning, ledning, uppföljning och kontroll. Avvikelseerna är så stora att frågan om anmärkning eller avstyrkt ansvarsfrihet bör prövas.

Räkenskaper

Nämndens/styrelsens räkenskaper är upprättade i enlighet med lagstiftning och god redovisningssed så att räkenskaperna ger en rättvisande bild av resultat och ställning och kan ligga till grund för styrning, ledning, uppföljning och kontroll av den verksamhet som bedrivs.

Bedömningsmål:

1. Nämndens/styrelsens räkenskaper är upprättade i enlighet med den kommunala redovisningslagen, god redovisningssed samt regionens regler och anvisningar.
2. Nämndens/styrelsens delårsrapport och årsbokslut/verksamhetsberättelse ger en rättvisande bild av resultat och ställning.

Bedömningskriterier:

Rättvisande

Räkenskaperna uppfyller i allt väsentligt bedömningsmålen. Avvikelse kan förekomma. Eventuella värderings-, klassificerings- och/eller upplysningsfel är inte av sådan karaktär att de väsentligen påverkar bilden av nämndens/styrelsens resultat och ställning.

Inte rättvisande

Räkenskaperna innehåller väsentliga avvikelser eller allvarliga brister i förhållande till bedömningsmålen och ger inte en rättvisande bild av resultat och ställning.

Kommentar: Avvikelseerna är så stora att frågan om anmärkning eller avstyrkt ansvarsfrihet bör prövas.

REVISION OCH GRANSKNING ENLIGT STANDARD FÖR KOMMUNAL RÄKENSKAPSREVISION

Yttrande om årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, kassaflödesanalys, drift- och investeringsredovisning samt noter

Revisionen av Region Stockholms årsredovisning sker enligt *Standard för kommunal räkenskapsrevision*. Förvaltningsberättelsen och de sammanställda räkenskaperna har granskats enligt särskilda instruktioner enligt nedan.

Annan information

Årsredovisningen innehåller också annan information än balansräkning, resultaträkning, kassaflödesanalys, drift- och investeringsredovisning samt noter. Det är regionstyrelsen som har ansvaret för denna andra information.

Revisionens uttalande avseende årsredovisningen omfattar inte denna andra information och det ingår inte att genomföra en revision av denna information, däremot att läsa den och överväga om den i väsentlig utsträckning är oförenlig med övriga granskade delar. Vid denna genomgång beaktas även den kunskap som i övrigt inhämtats under revisionen och bedömning görs om den andra informationen verkar innehålla väsentliga felaktigheter. Om slutsats dras att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, rapporteras detta.

Styrelsens ansvar

Det är regionstyrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt LKBR. Regionstyrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Det sakkunniga bitrådets ansvar

Målet är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, kassaflödesanalys, drift- och investeringsredovisning samt noter inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna ett yttrande som en del av en revisionsrapport till de förtroendevalda revisorerna. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt *Standard för kommunal*

Regionrevisorerna

räkenskapsrevision alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i ovan nämnda delar.

Som del av en revision enligt *Standard för kommunal räkenskapsrevision* används professionellt omdöme och en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen.

Dessutom

1. identifieras och bedöms riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, kassaflödesanalys, drift- och investeringsredovisning samt noter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformas och utförs granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtas revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag,
2. skaffas en förståelse av den del av kommunens interna kontroll som har betydelse för revisionen för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för uttalande om effektiviteten i den interna kontrollen.
3. utvärderas lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
4. utvärderas den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, kassaflödesanalys, drift- och investeringsredovisning samt noter, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

De förtroendevalda revisorerna informeras om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Granskning av förvaltningsberättelsen och de sammanställda räkenskaperna

Det är regionstyrelsen som har ansvaret för förvaltningsberättelsen och de sammanställda räkenskaperna och att dessa upprättas i enlighet med LKBR.

Regionrevisorerna

Granskning har skett enligt ”Instruktion för granskning av förvaltningsberättelse” och ”Instruktion för granskning av sammanställda räkenskaper” i *Standard för kommunal räkenskapsrevision*. Detta innebär att granskningen av förvaltningsberättelsen och de sammanställda räkenskaperna har en annan inriktning och mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt *Standard för kommunal räkenskapsrevision* har. Denna granskning bedöms ge tillräcklig grund för uttalande.